

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EVRENSEL TEMEL GELİR VE UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nejla KILIÇ

ŞUBAT - 2024

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

EVRENSEL TEMEL GELİR VE UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nejla KILIÇ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Çebi BAL

ŞUBAT - 2024

TRABZON

ONAY

Nejla KILIÇ tarafından hazırlanan “Evrensel Temel Gelir ve Uygulamaları” adlı bu Çalışma 25.04.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Pınar HAYALOĞLU	Başkan	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Çebi BAL	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Burçin ESER	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Nejla KILIÇ
20.02.2024

ÖNSÖZ

İlk olarak, akademik kariyer planımda bilgi, birikim ve özverili çalışmalarıyla örnek ve yol gösterici olan sevgili danışman hocam Öğr. Üyesi Dr. Hasan Çebi BAL'a teşekkür borçluyum. Verdiği destek ve daima bana güvenmemi sağladığı için içten teşekkürlerimi iletmek isterim.

Tezimi yazarken yolumu aydınlatan Doç.Dr. Burçin ESER'e ve değerli görüşleriyle tezimin olgunlaşmasına katkı sunan Prof. Dr. Pınar HAYALOĞLU'na teşekkür ederim.

Şubat, 2024

Nejla KILIÇ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	X
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIV
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÜCRET, İŞSİZLİK MAAŞI VE EVRENSEL TEMEL GELİR.....	3-16
1.1. Ücretin Tanımı, Tarihçesi ve Türleri	3
1.1.1. Ücretin Tanımı.....	3
1.1.2. Ücretin Tarihçesi.....	4
1.1.3. Ücret Türleri.....	5
1.2. İşsizlik, İşsizlik Maaşı ve Türleri	7
1.2.1. İşsizlik.....	7
1.2.2. İşsizlik Maaşı Tanımı.....	9
1.2.3. İşsizlik Maaşı Türleri ve Devlet Modelleri	10
1.3. Evrensel Temel Gelirin Tanımı.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. ENDÜSTRİ 4.0 SÜRECİNDE EVRENSEL TEMEL GELİR.....	17-41
2.1. Endüstri Devrimleri.....	17
2.2. Endüstri 4.0 Süreci ve Etkileri	24
2.2.1. Endüstri 4.0 İşçi Profili	24
2.2.2. Endüstri 4.0 Devlet Profili	31
2.2.3. Endüstri 4.0 İşveren Profili	32
2.3. Evrensel Temel Gelir Benzeri Uygulamalar	34

2.3.1. Juliyet Rhys Williams Negatif Gelir Vergisi ve Milton Friedmam Negatif Gelir Vergisi	34
2.3.2. Alaska Daimî Fonu	35
2.3.3. Temel Gelire Alternatif Politikalar	36
2.4. Evrensel Temel Gelir ve Sosyo-Ekonomik Etkileri	37
2.5. Evrensel Temel Gelirin Finansal Kaynağı	39
2.6. Endüstri 4.0 ve Evrensel Temel Gelir İlişkisi	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DÜNYADA EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAMALARI VE ETKİLERİ.....	42-75
3.1. Gelişmiş Ülkelerdeki Uygulamalar.....	42
3.1.1. ABD	43
3.1.2. Kanada	46
3.1.3. Finlandiya	49
3.1.4. Hollanda.....	51
3.1.5. Norveç.....	55
3.1.6. İngiltere.....	56
3.1.7. İsviçre.....	58
3.1.8. Belçika	59
3.1.9. Almanya.....	60
3.1.10. Fransa.....	62
3.1.11. Yunanistan	63
3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Uygulamalar	63
3.2.1. Namibya.....	63
3.2.2. Kenya	66
3.2.3. Uganda / Demokratik Kongo Cumhuriyeti	67
3.2.4. İskoçya	69
3.2.5. Hindistan	71
3.2.6. İran	72
3.3. Evrensel Temel Gelirin Etkileri	73
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	80
ÖZGEÇMİŞ.....	92

ÖZET

Çalışma hayatı insanlık tarihi kadar eskidir. Avcılık toplayıcılık döneminden günümüze kadar geçen sürede değişim söz konusudur. Çalışma hayatındaki işgücü sürekli olarak dönüşüme uğramıştır. Birçok devrimle ve bireyin yaşam süreci boyunca karşılaşmış olduğu risklerle gelir kaybına uğramıştır. Bu nedenle sosyal devlet bilincinin gelişmiştir. Sosyal devlet bilinci ile çalışma yapan devletler, gerekli sistemleri kurarak ekonominin üretim ve tüketim dengesini korumuşlardır. Bireylere çeşitli sosyal güvenlik araçlarıyla gelir kaybını telafi etmişlerdir. Devletler, belirli gelir seviyesinin altında kalan bireylerin desteklenmesi amacıyla gelir transferinde bulunan sistemler geliştirmişlerdir. İşsizlik maaşı ve gelir sağlayan diğer uygulamalar bu sistemlere örnek oluşturmaktadır. Ekonomik yönden geçim sağlama konusunda eksik kalan bireyleri, kurmuş oldukları sistemle desteklemişlerdir.

Endüstri 4.0 devrimiyle üretimde otomasyon gerçekleşmiştir. Hizmet ve mal üretiminde akıllı sistemlerin kullanılması, emeği üretimden dışlamaktadır. Araştırmamın amacı, endüstri 4.0 ile gerçekleşen otomasyon çağının kapsamı çerçevesinde yapay zekânın insansı özelliklerini ve kabiliyetlerini kolaylıkla yerine getirebilmesiyle üretim sahasında insan gücünün yerine robotların ikamesini ve sonuçlarını araştırmaktır. Üretimde yaşanan makineleşmeyle işsizliğin artacağı ve emeğin gelirini kaybedeceği yönünde kaygılar mevcuttur. Yaşanılan bu kaybın evrensel temel gelir uygulaması ile bireye gelir desteği sunulması yönünde ülke bazında çalışmalar araştırılmıştır. Bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir.

Tarihte benzer uygulamalar üzerinde incelemeler yapılmıştır. Yakın tarihte pilot proje kapsamında devam eden ve sonuçlanan projelerin incelenmiştir. Araştırmalar ülkelerin ekonomik durumu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Evrensel temel gelirin bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir. Literatür araştırmasıyla çalışma desteklenmiştir.

Çalışma hayatı insanlık tarihi kadar eskidir. Avcılık toplayıcılık döneminden günümüze kadar geçen sürede değişim söz konusudur. Çalışma hayatındaki işgücü sürekli olarak dönüşüme uğramıştır. Birçok devrimle ve bireyin yaşam süreci boyunca karşılaşmış olduğu risklerle gelir kaybına uğramıştır. Bu nedenle sosyal devlet bilincinin gelişmiştir. Sosyal devlet bilinci ile çalışma yapan devletler, gerekli sistemleri kurarak ekonominin üretim ve tüketim dengesini korumuşlardır. Bireylere çeşitli sosyal güvenlik araçlarıyla gelir kaybını telafi etmişlerdir. Devletler, belirli gelir seviyesinin altında kalan bireylerin desteklenmesi amacıyla gelir transferinde bulunan sistemler geliştirmişlerdir. İşsizlik maaşı ve gelir sağlayan diğer uygulamalar bu sistemlere örnek

oluşturmaktadır. Ekonomik yönden geçim sağlama konusunda eksik kalan bireyleri, kurmuş oldukları sistemle desteklemişlerdir.

Endüstri 4.0 devrimiyle üretimde otomasyon gerçekleşmiştir. Hizmet ve mal üretiminde akıllı sistemlerin kullanılması, emeği üretimden dışlamaktadır. Araştırmamın amacı, endüstri 4.0 ile gerçekleşen otomasyon çağının kapsamı çerçevesinde yapay zekânın insansı özelliklerini ve kabiliyetlerini kolaylıkla yerine getirebilmesiyle üretim sahasında insan gücünün yerine robotların ikamesini ve sonuçlarını araştırmaktır. Üretimde yaşanan makineleşmeyle işsizliğin artacağı ve emeğin gelirini kaybedeceği yönünde kaygılar mevcuttur. Yaşanılan bu kaybın evrensel temel gelir uygulaması ile bireye gelir desteği sunulması yönünde ülke bazında çalışmalar araştırılmıştır. Bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir.

Tarihte benzer uygulamalar üzerinde incelemeler yapılmıştır. Yakın tarihte pilot proje kapsamında devam eden ve sonuçlanan projelerin incelenmiştir. Araştırmalar ülkelerin ekonomik durumu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Evrensel temel gelirin bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir. Literatür araştırmasıyla çalışma desteklenmiştir.

Çalışma hayatı insanlık tarihi kadar eskidir. Avcılık toplayıcılık döneminden günümüze kadar geçen sürede değişim söz konusudur. Çalışma hayatındaki işgücü sürekli olarak dönüşüme uğramıştır. Birçok devrimle ve bireyin yaşam süreci boyunca karşılaşmış olduğu risklerle gelir kaybına uğramıştır. Bu nedenle sosyal devlet bilincinin gelişmiştir. Sosyal devlet bilinci ile çalışma yapan devletler, gerekli sistemleri kurarak ekonominin üretim ve tüketim dengesini korumuşlardır. Bireylere çeşitli sosyal güvenlik araçlarıyla gelir kaybını telafi etmişlerdir. Devletler, belirli gelir seviyesinin altında kalan bireylerin desteklenmesi amacıyla gelir transferinde bulunan sistemler geliştirmişlerdir. İşsizlik maaşı ve gelir sağlayan diğer uygulamalar bu sistemlere örnek oluşturmaktadır. Ekonomik yönden geçim sağlama konusunda eksik kalan bireyleri, kurmuş oldukları sistemle desteklemişlerdir.

Endüstri 4.0 devrimiyle üretimde otomasyon gerçekleşmiştir. Hizmet ve mal üretiminde akıllı sistemlerin kullanılması, emeği üretimden dışlamaktadır. Araştırmamın amacı, endüstri 4.0 ile gerçekleşen otomasyon çağının kapsamı çerçevesinde yapay zekânın insansı özelliklerini ve kabiliyetlerini kolaylıkla yerine getirebilmesiyle üretim sahasında insan gücünün yerine robotların ikamesini ve sonuçlarını araştırmaktır. Üretimde yaşanan makineleşmeyle işsizliğin artacağı ve emeğin gelirini kaybedeceği yönünde kaygılar mevcuttur. Yaşanılan bu kaybın evrensel temel gelir uygulaması ile bireye gelir desteği sunulması yönünde ülke bazında çalışmalar araştırılmıştır. Bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir.

Tarihte benzer uygulamalar üzerinde incelemeler yapılmıştır. Yakın tarihte pilot proje kapsamında devam eden ve sonuçlanan projelerin incelenmiştir. Araştırmalar ülkelerin ekonomik

durumu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Evrensel temel gelirin bireye, devlete ve girişimciye etkileri analiz edilmiştir. Literatür araştırmasıyla çalışma desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri 4.0, İşsizlik, Otomasyon ve Evrensel Temel Gelir, Evrensel Temel Gelir Pilot Uygulamaları

ABSTRACT

The history of work is as old as the history of humanity. From the era of hunting and gathering to the present day, significant changes have occurred. The workforce in the realm of work has continually transformed. Through various revolutions and the risks encountered throughout individuals' lifetimes, income loss has been a common experience. Consequently, the concept of the welfare state has developed. States that operate with a welfare state mentality have established necessary systems to maintain the balance of production and consumption in the economy. They have compensated individuals' income losses through various social security tools. States have developed systems to transfer income to individuals below a certain income level, with examples including unemployment benefits and other income-providing applications. They have supported individuals who fall short in terms of economic livelihood through the systems they have established.

With the advent of the Industry 4.0 revolution, automation in production has become a reality. The use of intelligent systems in the production of goods and services has increasingly excluded labor from production processes. The aim of my research is to investigate the replacement of human labor with robots in the production field and its outcomes, considering the scope of the automation era realized with Industry 4.0, where artificial intelligence can easily perform human-like characteristics and capabilities. Concerns have arisen that the mechanization in production will lead to increased unemployment and loss of income for labor. In response to this loss, country-specific studies have been conducted on the provision of income support to individuals through universal basic income applications. The impacts on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed.

Historical studies have been conducted on similar applications. Recent pilot projects, both ongoing and concluded, have been examined. The research has been conducted considering the economic conditions of the countries. The effects of universal basic income on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed. The study has been supported by a literature review.

The history of work is as old as the history of humanity. From the era of hunting and gathering to the present day, significant changes have occurred. The workforce in the realm of work has continually transformed. Through various revolutions and the risks encountered throughout individuals' lifetimes, income loss has been a common experience. Consequently, the concept of the welfare state has developed. States that operate with a welfare state mentality have established necessary systems to maintain the balance of production and consumption in the economy. They

have compensated individuals' income losses through various social security tools. States have developed systems to transfer income to individuals below a certain income level, with examples including unemployment benefits and other income-providing applications. They have supported individuals who fall short in terms of economic livelihood through the systems they have established.

With the advent of the Industry 4.0 revolution, automation in production has become a reality. The use of intelligent systems in the production of goods and services has increasingly excluded labor from production processes. The aim of my research is to investigate the replacement of human labor with robots in the production field and its outcomes, considering the scope of the automation era realized with Industry 4.0, where artificial intelligence can easily perform human-like characteristics and capabilities. Concerns have arisen that the mechanization in production will lead to increased unemployment and loss of income for labor. In response to this loss, country-specific studies have been conducted on the provision of income support to individuals through universal basic income applications. The impacts on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed.

Historical studies have been conducted on similar applications. Recent pilot projects, both ongoing and concluded, have been examined. The research has been conducted considering the economic conditions of the countries. The effects of universal basic income on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed. The study has been supported by a literature review.

The history of work is as old as the history of humanity. From the era of hunting and gathering to the present day, significant changes have occurred. The workforce in the realm of work has continually transformed. Through various revolutions and the risks encountered throughout individuals' lifetimes, income loss has been a common experience. Consequently, the concept of the welfare state has developed. States that operate with a welfare state mentality have established necessary systems to maintain the balance of production and consumption in the economy. They have compensated individuals' income losses through various social security tools. States have developed systems to transfer income to individuals below a certain income level, with examples including unemployment benefits and other income-providing applications. They have supported individuals who fall short in terms of economic livelihood through the systems they have established.

With the advent of the Industry 4.0 revolution, automation in production has become a reality. The use of intelligent systems in the production of goods and services has increasingly excluded labor from production processes. The aim of my research is to investigate the replacement of human labor with robots in the production field and its outcomes, considering the scope of the automation era realized with Industry 4.0, where artificial intelligence can easily perform human-like characteristics and capabilities. Concerns have arisen that the mechanization in production will lead to increased unemployment and loss of income for labor. In response to this loss, country-specific

studies have been conducted on the provision of income support to individuals through universal basic income applications. The impacts on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed.

Historical studies have been conducted on similar applications. Recent pilot projects, both ongoing and concluded, have been examined. The research has been conducted considering the economic conditions of the countries. The effects of universal basic income on individuals, the state, and entrepreneurs have been analyzed. The study has been supported by a literature review.

Keywords: Industry 4.0, Unemployment, Automation, and Universal Basic Income, Universal Basic Income Pilot Programs

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Ücret Türleri	6
2	Kamu İşsizlik Giderlerinin GSYH Yüzdelik Payı	9
3	İnsan ile Zeki Sistem Anatomisine Ait Çalışma Analizi	19
4	İnsan-Makine Etkileşimlerinin Tasarımında Karar Alternatifleri.....	29
5	Teknoloji Destekleyen Politika ve Önekleri.....	31
6	Namibya’da yaşan bir bireyin dış kaynaklardan gelen gelir oranları	66

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
APFC	: Alaska Permonent Fund Corporation
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
BGC	: The Boston Consulting Group-Boston Danışmalık Grubu
BGE	: Bündnis Grundeinkommen -Temel Gelir Ligi
BIEN	: Basic Income European Network-Temel Gelir Avrupa Ağı
BİG	: Basic Income Grant- Temel Gelir Hibesi
BT	: Bilişim Teknolojisi
CDC	: The Centers for Disease Control and Prevention-Hastalık Koruma ve Önleme Merkezi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ESCAP	: Economic And Social Commission For Asia And The Pacific-Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
FES	: Son Değerlendirme Anketi
GPS	: Küresel Konaklama Sistemi
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IEE	: Ara Değerlendirmeci Anketi
ILO	: International Labour Organization- Uluslararası Çalışma Örgütü
IOE	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IPIS	: The International Peace Information Service-Uluslararası Barış Birliği Servisi
IQ	: Intelligence Quotient- Zekâ Katsayısı
İĞİAD	: İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği
İLKE	: İlim Kültür Eğitim Derneği
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
NANGOF	: Namibia Non Governmentel Organization-Namibya Sivil Toplum Kuruluşları Forumu
NİST	: National Institute of Standards and Technology- Ulusal Standartlar ve Teknoloji Endüstrisi
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development -Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
PC	: Personal Computer- Kişisel Bilgisayar
PFES	: Final Anketi
SEWA	: Serbest Meslek Sahibi Kadınlar Derneği

TÜSİAD : Türk Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
UNCTAD : United Nations Conference on Trade and Development Birleşmiş Milletler Ticaret
ve Kalkınma Konferansı
UNICEF : United Nations Children's Fund-Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
USBİG : Basic Income Guarantee Temel Gelir Garanti Ağı
WİFE : Kablosuz Bağlantı Alanı

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, makinelerin insanların iş gücündeki yerini aldığı durumlarda, geçim kaynaklarını kaybeden bireylerin ekonomik ve sosyal hayatlarının nasıl sürdürüleceği sorusuna yanıt aramaktır. Antik çağlardan günümüze kadar gelen sosyal koruma evrimleri incelenmiş ve bazı devletlerin modern çağ atlama süreçlerinde vatandaşlarını korumak için uyguladıkları evrensel temel gelir politikaları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, “Evrensel temel gelir mevcut sosyal güvenlik sistemine ikame edilebilir mi veya tamamlayıcı olarak uygulanabilir mi?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

İnsanların geçim kaynağı olan ücretin tarihçesi ve bireyler üzerindeki etkileri detaylı şekilde araştırılmıştır. Sosyal koruma sistemlerinin evrim süreçleri incelenmiş ve bazı devletlerin vatandaşlarını korumak amacıyla uyguladıkları sosyal güvenlik sistemleri değerlendirilmiştir. Endüstri 4.0 devriminin üretim süreçlerine, işsizlik oranlarına ve gelecekte ortaya çıkabilecek iş kollarındaki değişimlere etkileri analiz edilmiştir. Teknolojik işsizliğin muhtemel sonuçları ve bu bağlamda evrensel temel gelir uygulamalarının etkileri incelenmiş ve değerlendirilmektedir.

Bireyler, yaşamları boyunca üretim ve tüketim süreçlerinde yer almaktadır. Bireylerin temel ihtiyaçları, tarih boyunca çalışarak ve emek harcayarak karşılanmıştır. Bu süreç, tarihsel olarak beş ana döneme ayrılabilir. Komünal dönemde özel mülkiyetin olmadığı, göçebe yaşam tarzının hâkim olduğu bir yapı görülürken, köle döneminde özel mülkiyet kavramının oluşması ve insan gücüne olan talebin artması dikkat çekmektedir. Feodal dönemde serfler ve kentlerde zanaat ile uğraşan loncalar belirgin hale gelmiştir. Kapitalist dönem ise sanayi devrimiyle birlikte serflik sisteminin ve loncaların ortadan kaldırılmasıyla başlamıştır.

İnsan yaşamı boyunca hem fizyolojik hem de ekonomik risklerle karşı karşıya kalmıştır. Bu riskler arasında yaşlılık, ölüm, işsizlik, hastalık, iş kazaları, meslek hastalıkları, analık ve aile yükleri yer almaktadır. Geçmişte bu risklerin maliyetleri aile bireyleri tarafından karşılanmaktaydı. Sosyal devlet bilincinin ortaya çıkmasıyla devletler, vatandaşlarına koşullu yardım uygulamaları geliştirmiş ve sosyal güvenlik sistemlerini oluşturmuştur. Sosyal güvenlik sistemi, bireylerin ekonomik ve aynı yardımlarla risklere karşı korunmasını sağlamaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Endüstri 4.0 sürecinde temel gelir uygulamalarına ilişkin gelişmeler incelenmiştir. Tarihsel olarak endüstri devrimleri, insan gücünün üretim süreçlerindeki yerini değiştirmiştir. Endüstri 1.0 buharlı makinelerin, Endüstri 2.0 elektriğin, Endüstri 3.0 bilişim

teknolojilerinin ve Endüstri 4.0 ise akıllı sistemlerin üretimde kullanılmasıyla karakterize edilmektedir. Endüstri 4.0, akıllı fabrikaların ve robotların üretimde insan gücünün yerini aldığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır.

Bu gelişmeler neticesinde, gelecekte talep edilecek insan gücü özelliklerinin değişeceği öngörülmektedir. Devletlerin, makinelerle birlikte çalışacak nitelikli iş gücünü yetiştirmek için eğitim sistemlerini ve müfredatlarını güncellemeleri gerekmektedir. Üretimden insan gücünü dışlayan değil, iş gücünün talep edilen şekilde eğitilmesini hedefleyen politikalar benimsenmelidir.

Değişim, sadece iş gücü profiliyle sınırlı kalmayacak, devlet mekanizmalarını da etkileyecektir. Devletler, üretim tarafındaki gelişmeleri desteklerken, tüketim tarafını da göz ardı etmemelidir. AR-GE çalışmaları desteklenmeli, yeni iş piyasalarına uygun nitelikli eleman yetiştirilmelidir. Sosyal güvenlik sistemlerinde köklü değişiklikler yapılmalı ve aktif çalışanların pasif çalışanları desteklediği mevcut sistemden uzaklaşılmalıdır.

Evrensel temel gelirin evrensel, koşulsuz ve periyodik olarak bireylere ödenmesi ve finansmanının sağlanması üzerine öneriler sunulmuştur. Evrensel temel gelir pilot projeleri ve sonuçları incelenmiş, bu uygulamaların ekonomik, sosyal ve coğrafi bağlamları değerlendirilmiştir. Evrensel temel gelirin uygulanabilirliği analiz edilmiş, eksiklikler ve çözüm önerileri sunulmuştur. Tarihteki benzer uygulamalar ve bu uygulamaların sonuçları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, evrensel temel gelirin avantaj ve dezavantajları incelenmiştir. Evrensel temel gelir uygulamasının yoksulluk oranını düşürme, gelir eşitsizliğini azaltma ve vergilendirme sisteminde olumlu değişiklikler yapma potansiyeli üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra, bireylerin düşük ücretli işlere yönelme, kendilerini geliştirme ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerle daha fazla ilgilenme fırsatları yaratacağı belirtilmiştir. Ancak, uygulamanın yüksek maliyeti ve vergilendirme oranlarının artışı gibi dezavantajlar da ele alınmıştır. Evrensel temel gelirin, bireylerin öz saygısını azaltabileceği ve enflasyona yol açabileceği gibi endişeler de dile getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÜCRET, İŞSİZLİK MAAŞI VE EVRENSEL TEMEL GELİR

1.1. Ücretin Tanımı, Tarihçesi ve Türleri

1.1.1. Ücretin Tanımı

Bir mal veya hizmetin üretimi için dört temel üretim faktörü gereklidir: emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimcilik. Üretim faktörleri, üretilen mal ve hizmet üzerinden belirli paylar almaktadır. Sermayenin üretimden aldığı pay faiz, girişimcinin aldığı pay kâr, doğal kaynakların aldığı pay rant ve emeğin aldığı pay ise ücret olarak adlandırılmaktadır. Ekonomik açıdan emeğin fiyatı, sosyal siyaset açısından emeğin geçim aracı ve iş hukuku açısından da emeğin fikri ve bedensel faaliyetlerinin karşılığı olarak nitelendirilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2000: 6).

İş Kanunu açısından ücret; “... bir kimseye iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır” (İş Kanunu, 2003: Madde 32). İş hukuku ise ücreti, “Çalışılmadığı halde ücret ödenmesini gerektiren durumların dışında, yapılan bir hizmetin karşılığı olarak, işveren veya üçüncü kişilerce işçiye sağlanan, para veya parasal değeri bulunan menfaatlerden oluşan bir gelir çeşididir” şeklinde tanımlamaktadır (Centel, 1986’dan aktaran: Terzioğlu, 2008: 1). İş hukukunda, bir edim ortaya konulduğunda tarafların belirli haklara sahip olduğu belirtilmiştir. İş hukuku, çalışanın bedensel ve fikri gücünden elde ettiği ücreti koruma altına almaktadır. Ücret, işverenin borcu, iş görenin ise hakkı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, işçi yaptığı işten herhangi bir maddi gelir elde etmiyorsa burada ücret ve iş sözleşmesinden bahsedilemez.

İktisadi açıdan “ücret, üretime emeğiyle katılanların üründen aldıkları pay ya da kısaca üretime katılan emeğin fiyatı olarak tanımlanabilir” (Dinler, 2013: 494). Ücret, başkasının adına bedensel ve fikri gücünü zamana veya parça başına kiraya veren çalışanın, bu üretimden elde ettiği pay olarak da tanımlanabilmektedir (Dinler, 2013: 494). Ücret, ülkelerin ekonomik yapılarına ve gelişmişlik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Ücret miktarı, emeğin arz ve talebine bağlıdır ve emeğin üretimden aldığı paydır. Emek arzının az olduğu ülkelerde, ücretler daha yüksek belirlenmektedir. Kısacası iktisat biliminde ücret kavramı, emeğin fiyatı olarak adlandırılmaktadır (Zaim, 1972’den aktaran: Alayoğlu, 2005: 14). İktisat açısından ücret, işveren için bir maliyet kavramı olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal siyaset bilim dalına göre ücret, çalışanın geçimi için bir araç olarak kabul edildiğinden, ülkelerin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Kişi bazında ise bu durum, bütün giderlerini karşılayan tek kaynak ücret olduğundan birey için de büyük önem taşımaktadır. Dünya genelinde emeğin payı düşünüldüğünde, ücret düzeyinin toplumu ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan ne derece etkilediği görülmektedir. Ücret, toplumsal bir olgu olup iş görenin geçim kaynağı olarak tanımlanmaktadır. Birey, ihtiyaçlarını karşılamak için gelire ihtiyaç duymaktadır. Ücret, çalışanın ve aile bireylerinin gelişmişlik seviyelerini belirleyen bir öge olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle reel ücret ile nominal ücret arasındaki fark belirtilmelidir. Nominal ücret, işçinin işveren tarafından üretim esnasında kullandığı bedensel ve fikri insan gücünün karşılığında elde edilen gelirdir ve bireyin refah düzeyini tam olarak yansıtmaz. Reel ücret ise üretimden elde edilen gelirle ne kadar mal ve hizmet satın alınabileceğini gösteren ücrettir. Özü itibarıyla ücret, bireyin fiziksel ve fikri gücünü üçüncü kişilere maddi ve ayni değer karşılığında sunmasıdır (Talas, 1997: 34-35).

1.1.2. Ücretin Tarihçesi

Çalışma hayatının tarihçesi, insanlığın avcılık ve toplayıcılık dönemine kadar uzanmaktadır. Bu dönemde erkek ve kadın arasında iş bölümü yapılmış, erkekler avcılıkla, kadınlar ise toplayıcılıkla uğraşmıştır. Göçebe yaşam tarzında tüm gereksinimler bu iş bölümü çerçevesinde karşılanmıştır. Yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte feodalizm dönemi başlamış ve nüfus artışı, kıt kaynaklarla ihtiyaçların giderilmesi sorununu beraberinde getirmiştir. Bu durum özel mülkiyet kavramını ve dolayısıyla işçi profilini yaratmıştır.

Feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde, çalışanların hak ve sorumluluklarında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu geçiş sürecinde beş ayrı dönem incelenebilir. İlk dönem ilkel komünal dönem olup, avcılık ve toplayıcılık dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde üretim araçlarının gelişmesiyle iş bölümü ortaya çıkmış, erkekler avcılığa, kadınlar ise toplayıcılığa yönelmiştir. Göçebe toplumlarda bu uzmanlaşma, emeğin verimliliğini artırmıştır (Zubritski vd., 2007: 32-33). Ayrıca, göçebe toplumlar toplu halde yaşamayı tercih etmiş, bu da iş birliğini artırarak bireylerin daha önce ulaşamadıkları aşamalara ulaşmalarını sağlamıştır. Bu dönem özel mülkiyetin olmadığı, göçebe yaşam tarzının hâkim olduğu, bireylerin kendi gereksinimlerini karşıladığı bir dönem olarak tanımlanmıştır. Avcı ve toplayıcı toplumlarda yiyecek bulma amacı doğrultusunda tüm güç ve enerjilerini bu yönde harcamışlardır (Sahlins, 1972: 14).

İkinci dönem, savaşlar sonucunda ortaya çıkan köle toplumu dönemidir. İnsan üzerindeki mülkiyet, üretimde insan gücüne olan talebi artırmış ve savaşlarda esir alınan bireylerin köle olarak kullanılmasına yol açmıştır. Köleler, her yerde ve her koşulda alınıp satılan bir meta olarak görülmüştür (Huberman, 1963: 15-17).

Üçüncü dönem, feodal toplum yapısında iki zümrenin ortaya çıktığı dönemdir: tarımsal alanda serfler ve kentsel alanda zanaat ve ticaretle ilgilenen loncalar. Kölelik düzeninden serflik düzenine geçişte, serflerin toprakla bağılılığı azalmış ve lonca sistemi ile emek ve sermaye ayrımları belirgin hale gelmiştir (Güven, 1995: 30-31). Feodal dönem, endüstri devrimiyle sona ermiş ve her birey istediği mesleği yapmakta özgür hale gelmiştir.

Kapitalist dönem, sanayi devrimi ile başlamış ve emeğin fiyatı olarak tanımlanan ücret kavramının belirginleştiği bir dönemdir. 17. yüzyılda Avrupa’da işçiler, emeklerini diledikleri ücret karşılığında satmaya başlamış ve endüstri devrimi ile birlikte ekonomi, emek gücünü artırmak amacıyla toprağa bağlı bireylerin topraktan ayrılmasını ve lonca sisteminin ortadan kaldırılmasını hedeflemiştir (Güven, 1995: 32-33).

Kapitalizm, insan emeği ve çalışma düzeninde önemli değişimler getirmiştir. Endüstrileşen toplumlarda üretimin makineleşmesi, yoğun iş bölümü ve uzmanlaşmaya yol açmış, bu da mesleki kazanımların azalmasına neden olmuştur (Güven, 1995: 34-35). Ayrıca, kapitalizmin doğuşu, düşünce ve girişimcilik üzerindeki feodal ve dini baskıyı azaltmıştır. 14. yüzyılda ücretler kanunlarla belirlenmiş ve emek, ücret karşılığında kullanılmıştır (Doğruyol, 2015: 266-267).

Merkantilistler, emek yoğun bir dönemde dış ticarete önem vermiş ve ülke zenginliğini devlet hazinesindeki değerli maden miktarı ile değerlendirmişlerdir. Merkantilistlere göre, ülke içerisinde değerli maden üretimi ve dış ticaret yoluyla maden girişi zenginleşmenin iki ana unsuru olmuştur (Gunes, 2009: 130-131).

Fizyokratlar, ülke zenginliğinin tarım ile sağlanacağını savunmuş, tarım dışındaki iş kollarını kısır görmüşlerdir. Fizyokratlara göre, artan emek arzı düşük ücretlere yol açmaktadır. Klasik iktisat ise ücret ve nüfus artışı arasındaki ilişkiye odaklanmış, ücretlerin en az geçim seviyesinde olması gerektiğini savunmuştur (Gunes, 2009: 130-131). Adam Smith’e göre, ücret fonu teorisi, ücretlerin yükselmesinin fon artışı veya işçi sayısının azalmasına bağlı olduğunu belirtmiştir (İLKE ve İĞİAD, 2013: 53-56).

1.1.3. Ücret Türleri

Tablo 1, ücret gruplandırmasını yansıtmaktadır. İşveren açısından üretim maliyeti, işçi açısından ise üretimden elde edilen pay olarak bilinen ücret, farklı şekillerde işverenden işçiye yapılan ödemeleri içermektedir.

Tablo 1: Ücret Türleri

Asıl Ücret	Ücret Ekleri	Sosyal Yardımlar	Yüzde Yöntemiyle Göre Ücret ve Bahşışlar	Akort Ücret	Götürü Ücret	Ücretin Yabancı Para ile Ödemesi
	İkramiye	Yemek Yardımı		Parça Başına Ücret		
	Prim	Yakacak Yardımı		Zaman Akort		
	Komisyon	Giyim Yardımı				
	Kârdan Pay Alma	Taşıt yardımı				

Kaynak: Benligiray, 2003: 4

İş sözleşmesiyle işçi ve işveren arasında belirli bir zaman diliminden sonra ödenmesi zorunlu olan ücret, asıl ücrettir. Asıl ücret, işçi ile işveren arasında bir mal ve hizmet üretilirken belirli bir zamana ve mekâna bağlı olarak kişinin emeğinin karşılığını ifade eden ücret olarak tanımlanmıştır (Benligiray, 2003: 4). İş sözleşmesi koşulları dışında herhangi bir koşul veya neden gösterilmeksizin işveren, bu ücreti ödemekle yükümlüdür.

Ücret ekleri, giydirilmiş ücret olarak bilinmekte ve asıl ücrete ek olarak ödenmektedir. Belirli bir sistematığı yoktur ve işveren dilediği zaman işçiye ödeme yapmaktadır. Ücret ekleri; ikramiye, prim, komisyon ve kârdan pay alma gibi gruplara ayrılmaktadır. İkramiye, işletmedeki yönetmelik gereği bazı özel günlerde veya işçinin başarısı nedeniyle ödenen ek ücrettir. Eğer iş sözleşmesinde ikramiye hakkında bir madde varsa, işçi bu ödemeyi işverenden talep edebilir; aksi takdirde, işçinin ikramiye hakkı yoktur. Prim, işçi performansını artırmak ve yapılan işi daha verimli hale getirmek amacıyla ödenen ek ücrettir. İş sözleşmesinde veya bireysel sözleşmelerde prim verileceği belirtilebilir ve işveren bu ödemeyi işçisini teşvik etmek amacıyla gerçekleştirebilir. Komisyon, işçi tarafından yapılan bir işin işveren yararına sonuçlandığında, işverence işçiye belirli bir oranda verilen ek ücrettir. Kârdan pay alma ise işverenin işletmenin elde ettiği kârdan, özellikle yönetim kademesindeki çalışanlarına verdiği ek paydır (Çelik, t.y: 1-4).

Sosyal yardımlar, işveren tarafından herhangi bir üretim veya hizmet beklentisi olmaksızın çalışanın iş motivasyonunu ve verimini artırmak için maddi ve ayni olarak verilen hizmet ve ödemelerdir. Örneğin; yemek, taşıt, yakacak ve giyim gibi gider kalemleri sosyal yardımlar arasında yer alır (Çelik, t.y: 1-4).

Yüzde usulü ücret, otel, lokanta, eğlence yerleri gibi işyerlerinde hesap pusulalarına belirli bir yüzde olarak eklenerek müşterilerden alınan paraların işveren tarafından çalışan tüm işçilere belirli

oranlarda ödenmesi şeklinde uygulanan bir ücret sistemidir (4857 sayılı İş Kanunu, 2003, Madde 51).

Akort ücret, çalışanın performansına göre belirlenen ve mal veya hizmet üretiminde parça sayısı, ağırlık, uzunluk gibi birimlere dayanarak ve belirli bir zamana bağlı olarak ödenen ücret türüdür (Altan vd., 2004: 67). Bu tür ücret, parça başına ücret ve zaman akordu olarak gruplandırılmaktadır.

Götürü ücret, akort ücret sistemine benzer ve performans değerlendirmesinden sonra belirlenen ücret türüdür. Götürü ücretin akort ücretten farkı, nitelik yönünden değerlendirilmemesidir. Hesaplanamayan ve periyodik olarak monoton devam etmeyen işlerde bu tür ücret ödenmektedir. İş edimini yerine getiren işçiye, iş sözleşmesinde veya bireysel sözleşmede ücretin yabancı para birimi olarak ödenmesi kararlaştırılmışsa, işveren güncel kur üzerinden çalışana Türk Lirası olarak ödeme yapmaktadır (Çelik, t.y: 6).

1.2. İşsizlik, İşsizlik Maaşı ve Türleri

İşsizlik, bireyin karşılaşılabileceği riskler arasında yer almaktadır. Birey, beslenme, giyinme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını çalışarak karşılamaktadır. İşsizlik riskiyle karşılaşılması durumunda, birey ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler geçimlerini sağlayamamaktadır. Devlet, işsizlik nedeniyle yaşanan maddi kaybı sosyal güvenlik araçlarından biri olan işsizlik maaşı ve benzeri yardımlarla telafi etmeye çalışmaktadır. Yapılan yardımların süreleri, miktarları ve çeşitleri, devletlerin ekonomik ve sosyal yapılarına göre değişiklik göstermektedir.

1.2.1. İşsizlik

İşsizliğin birçok tanımı bulunmakla birlikte, en yaygın olarak kullanılan tanım şu şekilde ifade edilmektedir: “Çalışma arzu ve gücünde olup, cari ücret karşılığında yasa veya örf ve adetlerle belirlenmiş saatler içinde iş aradığı halde kişinin iş bulamaması hali” (Tokol, 2000: 95).

İşsizliğin insan üzerindeki etkisini William H. Beveridge şöyle belirtmiştir: “İşsizlikten doğan iki büyük tehlike vardır. İlk olarak işsizlik, işsiz kalan bireyde faydasız, işe yaramayan, arzu edilmeyen insan olduğu hissini yaratır. İkinci olarak işsizlik; insanların hayatına korkuyu getirir ki, bu korkudan da nefret doğar.” Bu nedenle birey farklı suç unsurlarına yönelebilir. Gelir, insan için ve ülke güvenliği için önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. İşsizlik, tek gelir kaynağı ücret olan bireyler için toplum içinde moral çöküntüsüne yol açar. Bu nedenle işsizlik durumunda sosyal huzursuzluk hâkim olmaktadır (Talas, 1997: 37-38). Çalışmayan insanlar üzerindeki olumsuz etkisiyle birlikte işsizlik, toplum güvenliğini ve huzurunu da etkilemektedir.

İşsizlik, birçok ekonomik dengenin bozulmasına neden olmaktadır. İktisadi olarak aktif çalışan nüfusun azalması, işgücüne katılım oranını düşürmekte ve bağımlı nüfusun artmasıyla aktif bireyin üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır. Sosyal devlet bilincinden hareketle işsizlik sigortası ödenmesi, toplum geliri üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır. İşsizliğin artmasının diğer bir etkisi, aktif sigortalı sayısında önemli ölçüde azalma ve bunun yanı sıra sosyal güvenlik gelirinde de aynı oranda düşüşe neden olmasıdır. Çalışan sayısının azalması, işletme kararlarında değişikliğe neden olmakla birlikte, vergi gelirlerinde de düşüşe yol açmaktadır. İşsizliğin iki önemli sonucu vardır: İlki tüketim mallarına karşı talebin azalmasına, ikincisi ise yatırımların azalmasına yol açmaktadır. Olası etkiler arasında sendikal hak ve yükümlülüklerin de etkilenmesi yer almaktadır. Bu etkinin en önemli sonucu ise toplu pazarlık gücünün ciddi anlamda düşmesidir. Genel etkiler dışında, işsizlik bireyin mesleki yeti ve bilgilerinin yozlaşmasına da neden olmaktadır (Tokol, 2000: 96; Işığışok, 2014: 61).

İşsizlik, birey üzerinde psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden olumsuz etkilere sahip olduğundan, sosyal devlet uygulamaları olan işsizlik sigortası veya işsizlik maaşı ile birey üzerindeki ekonomik baskıların azaltılması sağlanmalıdır.

OECD, emek piyasası politikalarını değerlendirirken, uygulanacak politikaları iki gruba ayırmaktadır. İlk olarak, işsizlikten dolayı gelir kaybına uğrayan bireye doğrudan gelir sağlamak, pasif emek piyasası politikaları olarak adlandırılmaktadır. Emek piyasalarındaki aksaklıkların giderilmesi ve talep edilen nitelikli emek ihtiyacını sağlamak için eğitim programları düzenleyen, emek piyasasındaki verimliliği artırmaya yönelik politikalar ise aktif emek piyasası politikaları olarak adlandırılmaktadır. Sosyal devlet bilinciyle hareket eden devletler, gelişmişlik seviyelerine göre bazı araçlar kullanarak, emek piyasasındaki dengesizlik ve gelir kaybını hafifletmeyi hedeflemektedir. Sosyal devlet bilincinin hâkim olduğu ülkelerde, işsizliğin zararını engellemek için aktif ve pasif uygulamalara gidilmiştir. Bu kapsamda işsizliğe karşı birey koruma altına alınmıştır. Aktif ve pasif emek politika araçları şunlardır (Işığışok, 2014: 158-163):

- Nüfus politikaları
- Tarım politikaları
- Yeni bilgi ve becerilerin kazandırılması
- İş bulma hizmetleri
- İş yaratma politikaları
- Bağımsız çalışmayı yönlendirme
- İşsizlik sigortası
- İş hukuku kurallarının işsizlikle mücadele yönünde yapılandırılması
- İş ilişkileri ve çalışma hayatında esneklik

Tablo 2’de dünyada bazı ülkelerin işsizlik ile ilgili yapılan çalışmaların GSYH’deki yüzdelik oranları verilmiştir. Tablo 2’de oranlar incelendiğinde GSYH’deki payları 2018, 2019 ve 2020 yılına ait verilerin zaman ilerledikçe bazı ülkelerde yükselişin yaşandığı ve bazı ülkelerde ise düşüş yaşandığı gözlenmiştir.

Tablo 2: Kamu İşsizlik Giderlerinin GSYH Yüzdelik Payı

Ülke	2018	2019	2020
Avusturalya	0.553	1.033	-
Avusturya	0.980	0.960	-
Belçika	1.711	1.458	-
Kanada	0.488	0.503	1.034
Finlandiya	1.678	1.507	-
Fransa	1.520	1.494	2.788
Almanya	0.790	0.792	-
Yunanistan	0.527	0.569	-
İtalya	0.891	0.906	-
Japonya	0.153	0.162	0.236
İsrail	0.277	0.296	1.694
Hollanda	0.927	0.812	-
Norveç	0.313	0.266	-
İsveç	0.299	0.325	-
Türkiye	0.261	0.350	-
Birleşik Krallık	0.132	0.079	0.116
ABD	0.139	0.148	0.819

Kaynak: Expenditure: Main Results (t.y.), <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

1.2.2. İşsizlik Maaşı Tanımı

Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğine sahip olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalıların işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belirli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigorta sistemi, işsizlik sigortasını ifade etmektedir (İşkur, t.y: 1). İşsizlik sigortasının bir diğer tanımı ise “bir işyerinde çalışırken, kendi isteği dışında çeşitli nedenlerle işi sona eren bağımlı çalışanların, belirli bir süre içerisinde ve belirli gün sayısında işsizlik sigortası primi ödemiş olmaları halinde, işsiz kalmaları durumunda uğradıkları gelir kayıplarını geçici bir süre telafi etmeyi amaçlayan sigorta kolu” olarak ifade edilmektedir (Tokol, 2000: 108).

İşsizlik sigortasının amacı, işsiz kalan her bireye telafi edici ücret ödemek değil, çalışma hayatı boyunca işçi niteliğine sahip olan ve kendi istek ve iradesi dışında işsiz kalan kişilere gelir desteği sağlamaktır. İşsizlik maaşı için gereken diğer koşullar; çalışma hayatı boyunca belirli bir süre prim ödeme şartı, işsiz kalma durumunun uzaması, çalışma gücü ve yeteneğine sahip olunması ve aktif

olarak iş arama gerekliliğidir. Sosyal güvenlik sisteminin işsizlik sigortası amacı, çalışma arzu ve gücünde olan, geçimini ve yaşamını idame ettiren bireylere iş temin etmektir. Bütün bireylerin geçimini sağlayabilecek bir işe sahip olması, sosyal güvenlik sisteminin öncelikli hedeflerinden biridir. Bu nedenle işsizliği önleyen tedbirler, sistemin özünü oluşturmaktadır. Tam istihdamın sağlanması hiçbir ülkede mümkün görülmemektedir. Çalışma kapasitesi yüksek olsa bile bir miktar doğal işsizlik söz konusudur. Uzun veya kısa süreli işsizlik halinde oluşan gelir kaybına çözüm bulmak, sosyal güvenlik sisteminin hedeflerindendir. Bu tedbirlerin başında işsizlik sigortası gelmektedir (Stone vd., 1955: 86).

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda işsizlik sigortası bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde pasif sosyal sigorta kategorisindeki işsizlik sigortası yerine, insan gücünün aktif olarak istihdam edildiği sigorta türlerine ağırlık verilmiştir. İşsizlik sigortası, kayıt dışı çalışmayı azaltmaktadır (Ekin vd., 1999: 225). İşsizlik maaşı, prim ve sigortalı olarak çalışılan gün sayısına göre belirlenmektedir. Birey, işsizlik sigortasından yararlanmak için gerekli koşulları taşımalıdır. İşsizlik sigortası uygulama hususları şu şekilde sıralanmıştır (Talas, 1961: 392):

1. Sanayi ve ticari sektörde kayıtlı işçileri kapsamaktadır.
2. İşsiz bireyin çalışma yeteneği ve isteğinde olduğunu göstermesi gerekmektedir.
3. Yapılan ödeme belirli şartlara göre değişiklik göstermektedir.
4. Ödeneğin geliri genellikle işçi ve işveren primlerine ve devlet desteğine dayandırılmaktadır.
5. Devlet tarafından yönetilmektedir.

İşsizlik sigortasının tarihteki ilk uygulaması 1907 yılında Danimarka'da gerçekleştirilmiştir. Daha sonraki dönemde, 1911 yılında İngiltere ve İrlanda'da uygulanmaya başlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı ile diğer sanayileşmiş ülkeler de işsizlik sigortası uygulamaya başlamıştır. Türkiye'de ise ilk olarak 1950 yılında tartışılmaya başlanmış, ancak uygulanmamıştır. 1959 yılından itibaren çalışmalar yapılmış ve yasa tasarıları hazırlanmıştır. Ancak ekonomik ve sosyal durumların uygun olmadığı gerekçesiyle yasalar yürürlüğe konulmamıştır. 1999 yılında 4447 sayılı kanun ile işsizlik sigortasının kuruluşu gerçekleştirilmiştir (Dilik, 2000: 2).

1.2.3. İşsizlik Maaşı Türleri ve Devlet Modelleri

OECD ülkelerinde devletler, işsiz vatandaşlar için işsizlik ödeneği, işsizlik yardımı, aile yardımı, konut yardımı ve sosyal yardım olmak üzere beş tür destek sunar. İşsizlik sigortasına hak kazanma süreleri ülkeden ülkeye değişir; İsveç'te altı ay, Fransa ve Japonya gibi ülkelerde ise on iki aydır. İzlanda'da bu süre on hafta ile en kısadır. İngiltere'de iki yıl, Slovakya'da ise üç yıl gerekmektedir Vergilendirme açısından, Portekiz'de işsiz kalan bir bireyin çalıştığı dönemdeki brüt maaşının %65'i vergiye tabi tutulmamaktadır. Buna karşılık Hollanda'da, işsiz kalan bireyin maaşının

%70'i alınır ve bu gelirden gelir vergisi ve sosyal güvenlik primleri kesilir. Bu farklı uygulamalar, ülkelerin işsizlik sigortası ve vergilendirme politikalarının çeşitliliğini göstermektedir (Benefits And Wages 2007 OECD Indicators, 2007: 25-53).

OECD ülkelerinde işsizlik yardımı uygulamaları çeşitlidir. İşsizlik sigortasına erişimde gelir testi genellikle gerekli değilken, işsizlik yardımları için gelir testi yapılması zorunludur. Bazı ülkelerde, belirli bir süre sonunda işsizlik sigortasından sağlanan destek kesilir, ancak Avusturya, Almanya ve İspanya gibi ülkelerde devam eden destek sağlanabilir. Fransa'da, uzun süreli istihdam sonrası yardımlara erişim için direkt geçişler bulunmaz; Yunanistan ise sürekli geçiş hakkı sunar. İşsizlik sigortasına hak kazanma koşulları, genellikle işsizlik yardımından daha katıdır (Social Security Administration, 2008: 36-104-115-124-296).

Avustralya ve Yeni Zelanda'da işsizlik sigortası bulunmamaktadır; bunun yerine işsizlik yardımı sunulur. Avustralya'da, istihdam şartlarına ve katkı paylarına bakılmaksızın işsizlik yardımı genel olarak sağlanır. Eğer yardım yetersiz kalırsa, bireyler daha kazançlı işler arayabilir ve bazı ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilirler. Ayrıca, belirli durumlarda yeni başlangıç, gençlik ve ebeveynlik yardımları gibi destekler de mevcuttur. Bireyin geliri belirli bir sınırı aştığında işsizlik yardımı askıya alınabilir veya azaltılabilir. Bu yardım aile gelirine göre değişkenlik gösterir (Çakar, 2006: 1 <https://www.mevzuatdergisi.com/2006>).

OECD ülkelerinde, yeterli geliri olmayan bireyler için sosyal yardım uygulanmaktadır. Yardım oranları, asgari ihtiyaçları karşılayacak seviyede belirlenir ve koşulsuz olarak sağlanır, ancak bazı ülkeler yaş sınırı koymaktadır. Örneğin, Fransa ve Lüksemburg'da yaş sınırı 25'tir. Sosyal yardım miktarları, ABD'de %5 ile İzlanda'da %34 arasında değişir. Finlandiya, Japonya ve Slovak Cumhuriyeti gibi ülkeler ek konut, sağlık veya eğitim yardımları da sunmaktadır. İspanya ve Polonya'da hane içinde ikinci bir yetişkin bulunması yardım miktarını etkilemektedir. Ancak, sosyal yardım uygulamalarının etkililiğini değerlendirirken, işgücü geliri ve diğer destek araçlarıyla olan etkileşimini göz önünde bulundurmadan, bu yardımların cömertliği hakkında kesin bir yargıya varılamaz. Sosyal yardımlar, çoğu ülkede başka gelirlerle birleşerek asıl destek sağlamak ve genellikle yeterli olmamaktadır. Danimarka'da sosyal yardım, belirli durumlara bağlı olarak verilmekte olup, işsizlik, hastalık, boşanma gibi olaylara dayanmaktadır. Ayrıca, bazı ülkelerde işsizlik maaşı alan bireyler, ek sosyal yardım alma haklarından mahrum bırakılabilmektedir (Benefits And Wages 2007 OECD Indicators, 2007: 25-53)

Konut yardımı, düşük gelirli hanelerin konutla ilgili harcamalarına destek sağlar. Bireyler, bu yardımı aldıktan sonra konut giderlerinde önemli ölçüde tasarruf edebilirler. Bu destekler genellikle bölgesel, yerel veya belediye tarafından yönetilir ve ulusal düzeyde sunulması zordur. Yardım türleri arasında nakit destekler, yumuşak krediler ve ayni yardımlar bulunmaktadır. Avusturya, Kanada, Kore, Danimarka, ABD, Finlandiya, İrlanda, Japonya, Lüksemburg, Norveç, Slovak Cumhuriyeti,

İsveç ve İsveçre gibi ülkeler bu destekleri sağlamaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, t.y.: 1-80; Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Sosyal Konut, Ev Sahipliği ve Kiracı İstatistikleri, 2022:1 <https://tr.euronews.com/>).

Kanada'nın “Ontario Works” programı temel ödenek ve konut desteği sağlamaktadır. Avusturya'nın Viyana şehrinde, “Mietbeihife” programı ile yüksek konut fiyatlarına karşı destek sunulmaktadır. Konut yardımı iki şekilde ayrılır: düzenli konut yardımı ve sosyal yardıma bağlı konut yardımı. Kanada, Kore, Japonya, Lüksemburg ve Slovak Cumhuriyeti'nde düzenli konut yardımı, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın düşük gelirli bireylere verilmektedir. Avusturya, Finlandiya ve İsveç'te sosyal yardım alanlar için ek konut yardımları sağlanarak eksiklikler giderilmektedir. Bu yardımlar genellikle sosyal yardım durumuna bağlı olarak yapılmaktadır. Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç'te hem düzenli konut yardımı hem de sosyal yardıma bağlı konut desteği verilmektedir. Özellikle Avusturya, Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te konut desteği alabilmek için yapılan uygunluk testleri, yardım miktarını etkilemektedir. Almanya'da işsizlik ödeneği alanlar sadece sosyal yardıma bağlı konut desteğinden faydalanabilirken, Norveç'te bu destekler yerel yönetimler tarafından yönetilmektedir. Fransa ve Birleşik Krallık'ta gelir düzeyi düşükse, bireyler temel gelir desteğiyle birlikte konut yardımından da yararlanabilirler (Benefits And Wages 2007 OECD Indicators, 2007: 25-53).

Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç'te hem düzenli konut yardımı hem de sosyal yardıma bağlı konut desteği verilmektedir. Özellikle Avusturya, Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te konut desteği alabilmek için yapılan uygunluk testleri, yardım miktarını etkilemektedir. Almanya'da işsizlik ödeneği alanlar sadece sosyal yardıma bağlı konut desteğinden faydalanabilirken, Norveç'te bu destekler yerel yönetimler tarafından yönetilmektedir. Fransa ve Birleşik Krallık 'ta gelir düzeyi düşükse, bireyler temel gelir desteğiyle birlikte konut yardımından da yararlanabilirler (Benefits And Wages 2007 OECD Indicators, 2007: 25-53).

Avusturya ve Lüksemburg'da, gelir testine tabi tutulmayan hanelere önemli ölçüde yardım sağlanmaktadır. Belçika'da, işsizlik süresi yedinci ayına ulaştığında destek miktarı artmaktadır. Portekiz'de, iki çocuklu işsiz bireylere sağlanan destek, normal gelirlerinin iki katına çıkabilmektedir. İzlanda'da ise, aile yardımı düşük olup, çocuk sayısına göre değişken oranlarda para yardımı yapılmaktadır: bir çocuk için %3, iki çocuk için %7 ve üç çocuk için %9. Yılda dört kez ödeme yapılmaktadır (Benefits And Wages 2007 OECD Indicators, 2007: 25-53; Child Benefits, t.y.:1 <https://www.skatturinn.is/english/individuals/child-benefits/child-benefits/child-benefits>)

1.3. Evrensel Temel Gelirin Tanımı

Pieter Kooistra, sanat ve eşitsiz servet dağılımı üzerine düşünceleriyle tanınan bir sanatçıdır. Nyenrode Business Üniversitesi'nden Profesör Annemieke Roobeek, onu bir vizyoner olarak

nitelendirmiştir. Kooistra, Hindistan'da yoksulluk içindeki çocukları gördükten sonra sanatın maddi kaynaklar olmadan sürdürülemez olduğuna karar vermiş ve evrensel bir temel gelir düşüncesini geliştirmiştir. Roobeek, gelecekte herkes için temel bir gelirin gerçekleşeceğini öngörmektedir ve bu süreçte Avrupa Merkez Bankası'nın rol alacağını belirtmiştir (BIEN, 2021:1).

Evrensel temel gelir, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın tüm vatandaşlara yaşamın temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere düzenli olarak verilen maddi destektir. Bu destek, diğer gelir kaynaklarından bağımsız olarak sağlanır ve bireyin ömür boyu sürececek bir hak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, bu gelir herkese koşulsuz ve düzenli aralıklarla ödenen mütevazı bir miktar para olarak ifade edilir ve farklı adlarla anılabilir: garantili gelir, vatandaşlık geliri gibi (Köylüoğlu, 2017; Standing, 2017). Evrensel temel geliri tanımlayan garantili gelir, vatandaşlık geliri gibi farklı kavramlar da kullanılmaktadır.

Evrensel temel gelir, bireyin herhangi bir nedenle maddi olarak yok olma ihtimali taşıyan gelire olan bağımlılığı olmaksızın sosyal, politik ve ekonomik alanlarda rahat bir şekilde yer almasını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu sistem sayesinde, bireyler yaşamları boyunca istedikleri alanda özgürce faaliyet gösterebilirler. Tazminat ya da sadaka niteliği taşımayan bu gelir, bireylere aidiyet hissi ve güven duygusu kazandırma potansiyeline sahiptir (Müller, 2014: 1).

Evrensel temel gelirin amacı, teknolojik işsizlik ve artan gelir dengesizliği nedeniyle bireylerin mağdur olmasını önlemek ve yoksulluğu azaltmaktır. Bu gelir, bireylerin ekonomik özgürlüğü tam anlamıyla sağlaması beklenmemekle birlikte, toplumdaki asgari yaşam düzeyini desteklemeyi amaçlar. Temel gelir, her vatandaşa koşulsuz olarak sunulur, ancak bu destekle tam bir ekonomik bağımsızlık sağlanması hedeflenmez; daha çok bireyleri güvencesizlik durumlarında koruyacak düzeyde bir destek olarak düşünülmüştür (Standing, 2017: 20-21).

Temel gelir, işsizlik ve yoksullukla mücadelede toplumsal dayanışmayı teşvik etmek amacıyla önemli görülmektedir. Evrensel temel gelir, sosyal adalet perspektifinden herkese garanti altında bir gelir sağlama hakkı olarak değerlendirilir. Bu sistem, bireyleri pasif durumdan çıkarıp daha düşük ücretli işlere yönlendirme ve sürdürülebilir gelir akışı sağlama hedefini gütmektedir.

Evrensel temel gelir özellikleri ise şu şekilde sıralanabilmektedir (BIEN, t.y.: 1),

1. Periyodik; karşılıksız olarak tek sefer de değil, belirli aralıklarla düzenli olarak verilecektir.
2. Nakit desteği olarak bilinmektedir. Bireye nakit olarak verilmektedir. Neye ihtiyacı olduğu karar vericisi olarak kişi sorumlu tutulmaktadır. Aynı olarak ödenemez.
3. Bireysel; hane baz alınmadan, kişi başına yapılan bir ödeme olarak bilinmektedir.
4. Evrensel veya kapsamlı oluşu; herhangi bir koşul belirtilmeden bütün vatandaşları kapsamaktadır.

5. Evrensel temel geliri elde edebilmek için sadece o ülkede yaşamamız yeterli olarak görülmektedir.

Temel gelir, kapsamı geniş bir uygulama olup, herhangi bir koşul sunulmadan bütün bireylere maddi destek sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle “vatandaşlık geliri” ibaresinin kullanılmaması konusunda özen gösterilmiştir. Sistemi tanımlayan kelimeler, sistem içeriğiyle uyumlu olmalıdır. Evrensel temel gelir, koşulsuz bir gelir desteği olarak planlanmıştır. Bir ülkenin vatandaşı olmak bir koşul olarak nitelendirilmiştir. Evrensel temel gelirin, gelir desteğinin verilme koşulu olarak kişinin o ülkede ikamet etmesi planlanmaktadır. Bireyin o ülkede vatandaş statüsünde bulunması şartı yoktur. Evrensel temel gelirden faydalanmak için resmi olarak orada ikamet etmek yeterli olacaktır. Diğer bir özelliğine açıklık getirecek olursak, devlet tarafından sağlanan gelir desteği hane başına değil, bireysel olarak ödenecektir. Fakat bireye yapılan gelir desteği, hanede bulunan diğer fertlerin de uygulamadan yararlanmaları durumunda alacakları gelir desteğinin oranını etkileyebilmektedir. Oranın hanedeki kişi sayısına göre belirlenmesi düşünülmüştür. Belirtilmesi gereken diğer husus ise, bireyin kendi emek ve fikri gelirinden ya da farklı kanallardan kazanım elde edilen gelirlerden bağımsız bir ödeme olarak yapılmasıdır. Bu özellik, temel gelirin zengin ve fakire aynı oranda verilmesi planını ortaya koymaktadır. Bu özellik, zengini daha zengin, fakiri ise bulunduğu ekonomik düzeyden daha iyi koşullara getirmeyeceği açık bir şekilde ifade edilmiştir (Parijs, 2005: 8-18). Temel gelir bireye verildiğinde, herhangi bir nedenden dolayı geri ödemesi istenemez. Diğer bir durumda, devlet bireyden önden herhangi bir ödeme talep etmeyecektir. Temel gelir, bireyin ödemekle yükümlü olduğu herhangi bir parayı ödeyemediği durumda temel gelire haciz uygulanamaz. Evrensel temel gelirin, bireyi bu iki madde ile hukuki anlamda koruma altına aldığı görülmektedir (Standing, 2017: 23).

Evrensel temel gelir, benzeri uygulamalara kıyasla bazı benzer özellikler ve farklılıklar taşımaktadır. İlk olarak asgari gelir desteği; bireyin geliri belirli bir seviyenin altına düştüğünde kamu kaynaklarından sağlanan maddi destek anlamına gelmektedir. Bu destek düzenli olarak aktarılmaktadır. Asgari gelir desteği, mevcut sosyal yardımlar arasında en desantralize yapıya sahiptir (Erdem, 2006: 1). Evrensel temel gelir ile asgari gelir desteği arasındaki temel fark, evrensel temel gelirin düzenli aralıklarla ve kesintisiz olarak yapılacak ödemeleri içeren bir sistem olmasıdır. Asgari gelir desteği ise bireyin geliri belirli bir seviyeye ulaşana kadar sağlanan bir destektir. Evrensel temel gelir ise kesintisiz olarak ödenmesi planlanan bir sistemdir.

Negatif gelir vergisi; toplum genelinde bireylerin yaşam standardını belirleyen minimum gelirin altında bir gelire sahip olanlara kamu kaynaklarından destek sağlanmasıdır. Bu yardımın en belirgin özelliği, sübvansiyondan ayrılıp genellikle vergi sistemi içinde değerlendirilmesidir. Böylece, bireylere minimum garantili gelir sağlanır (Greffé, 1975’ten Aktaran: Öncel, 2012: 5). Bu sistemde bireyin belirlenen minimum düzeydeki gelirin altına düşmesi koşulu vardır. Bu koşul gerçekleştiğinde, birey devlete ödediği vergiden muaf tutulur.

Temel sermaye hibesi; evrensel temel gelirin belirli aralıklarla düzenli olarak sağlanan bir gelir desteği olduğu belirtilmektedir. Evrensel temel gelir mütevazı bir ödeme olarak bilinmektedir. Fakat temel sermaye hibesi, tek seferde toplu bir ödeme olup, büyük miktarda bir destek olarak tanımlanmıştır. Böylelikle evrensel temel gelir ile temel sermaye hibesi arasındaki fark da ortaya konulmuştur. Temel sermaye hibesi, farklı tanımları ‘paydaş hibesi’, ‘reşit olma hibesi’ ve ‘bebek bonusu’ gibi isimlerle tanımlanmıştır. Geçmişte İngiltere’de ‘bebek bonusu’ olarak bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Bebek bonusu; işçi partisinin önderliğinde yeni doğan bebeklere 250 sterlin değerinde kuponlar ebeveynlerine teslim edilmiştir. Fakat çocuk reşit olmadan uygulama sistemden kaldırılmıştır (Standing, 2017: 24).

Evrensel temel gelir yeterliliği; bireye verilen maddi desteğin, yaşamda kalabilmesi için yeterli ancak servet birikimi yapamayacak kadar olmalıdır. Evrensel temel gelirin zorunlu ihtiyaçları karşılayacak tutarda olması beklenmektedir. Aynı zamanda bireyin kendini geliştirebilmesine yardımcı olacak düzeyde olmalıdır (Standing, 2014: 311).

Evrensel temel gelirin aktif olarak uygulamaya konulmasına dair kuvvetli destek almasının nedenleri şu şekilde sıralanmıştır (Johnson, vd., 2023: 9):

1. Yoksulluğu ortadan kaldırma ve gelir güvencesizliğini yok etme yollarını bireye doğrudan sunmaktadır. Bireyin yaşamında bu tarz bir koşulsuz destek sağlanması, ihtiyaçlarını karşılamasında bireyin sağlığını ve huzurunu desteklemektedir.
2. Bireyin hayatında zorlandığı durumlarda yeniden varlık gösterebileceği bir imkân tanınacaktır. Kişi yeniden eğitime devam edebilir, sosyal hayatta aktif olabilir veya girişimci olma şansını deneyebilmesi için bir kaynak oluşturabilir.
3. Temel gelir, bireye çalışma hayatında sağladığı maddi güvence sayesinde mutsuz ve yetersiz olduğu işi bırakma imkânı sunabilmekte veya düşük kaliteli işlerde işçiye pazarlık gücü sağlayabilmektedir.
4. Temel gelir desteği olarak işsiz kalma stresinin yaşanmayacağına dair görüşler belirtilmiştir.

Evrensel temel gelir benzeri belirli projeler yapılmıştır. Ancak bu doğrudan transfer yardımları olan projeler, evrensel temel gelir özelliklerinin bazılarını ihlal etmiştir. Bu nedenle yapılan yardımların dört ana özelliğine bakarak evrensel gelir olup olmadığını anlayabiliriz. Bu özellikler şöyle sıralanabilir (Green, vd. 2020: 302):

1. Basitlik: Sadelik, bireylere erişim ve kullanılabilirlik açısından kolaylık anlamına gelir. Temel geliri çekici hale getiren bir özellik olarak bilinmektedir. Mevcut sistemdeki karmaşıklığın tam tersidir ve çözüm olarak görülmüştür. Hazırlanan bir temel gelir projesine “bu evrensel bir temel gelir ve bu nedenle de basittir” demek yanlış olacaktır. Proje karmaşık bir yapıya sahipse, o proje

evrensel temel gelir özelliğini taşımamaktadır. Basitlik, uygunluk koşulları ile ilişkilidir. Uygunluk koşulları ne kadar uğraştırıcı ve müdahaleci olursa, bireyin o maddi gelire gereksinim duyduğunu bildirmesi zorlaşacaktır. Birey, hak kazanımlarının farkında olabilmek için çok fazla bilgi edinmek zorunda kalacaktır. Uygulamanın basitliği, hem birey hem de yöneticiler adına koşullu veya koşulsuz desteğin her iki taraf için kolaylık sağlayacağı yönünde görüş bildirilmiştir.

2. Saygı: Bireyi yardıma muhtaç duruma düşürüp saygısız davranışların önüne geçilmelidir. Bireyi damgalama durumunun zıttı olarak görülür. Saygı özelliğinin olmaması, bireyin programa erişimini veya yararlanmasını engellemektedir. Evrensel temel gelirin en önemli özelliklerinden biri olarak görülmektedir. Tasarlanan temel gelirin bu ilkeye uygunluğunun önemli olduğu belirtilmektedir. Hâlihazırda uygulanan politikaların doğrudan maddi gelir yardımı yapan programlar bu kritere uygun değildir.

3. Ekonomik güvenlik: Bireye, ne durumda olursa olsun geçinebilecekleri bir güvence sağlamaktadır. Ekonomik güvenlik, bireye seçim yapma özgürlüğü sunmaktadır. Ekonomik güvenlik, sadece hâlihazırda bulunduğumuz yaşam standardını düzeltmekle kalmayıp, gelecekteki güvenliği ve mali güvenliği finansal desteklerin sürekliliği ile sağlayacaktır. Ekonomik güvenlik, bireyin karşılaşma olasılığı yüksek olan risklerden korunmasını hedeflemektedir.

4. Sosyal içirme: Bireyin toplumda var olabilmesi için gereken becerileri kazanması anlamına gelmektedir. Bazı temel ihtiyaçların eksik veya yoksun olması, bireyin önünde engel olarak görülmüştür. Sınırlı seçme özgürlüğü, hassasiyet ve öz saygı gibi durumlar sosyal içirme eksikliğinin belirtileridir. Adil bir toplum yaratabilmenin temel kurallarından biridir. Ücretli çalışma, sosyal içermenin en etkin olduğu faaliyet olarak görülebilir. Toplum açısından çalışmak kutsal sayılmaktadır. Hem sosyal içirme hem de ekonomik güvenliğin sağlandığı bir durum olduğu bilinmektedir. Ayrıca bazı ücretsiz işlerin insanlar tarafından gönüllü olarak üstlenilmesi sağlanabilir. Çocuk bakımı, yaşlı bakımı, duygusal emek, ev işleri ve son olarak gönüllülük işlerinde birey ekonomik kaygı duymadan çalışabilmelidir. Eğitim, öğretim ve sosyal girişimcilik gibi faaliyetler ile kendilerini geliştirme ve toplumda yer edinme hazzını yaşayabilecekleri öngörülmüştür. Temel gelir, bireyi bu tarz sosyal işlere yöneltecek bir yol olarak görülmektedir.

Otomasyonla birlikte üretimde insan gücünün robotlarla ikame edilmesi mümkünken, tüketicinin yerini alamazlar. Ekonomik yapı arz ve talepten oluşuyorsa, bu durum üretim ve tüketim dengesinin önemini göz ardı edilemeyecek bir gerçek olarak ortaya koymaktadır. Tarihsel süreçteki çelişki bu noktada netlik kazanmamaktadır. Bu gelir desteğinin sağlanma nedeni insan hakları değildir. Mal ve hizmet üretimini satıp kâr elde edebilmek için bireye maddi destek verilmesi uygun görülmüştür. Yapılan işin kârlılığı gözetildiği için maddi destek sağlanmalıdır. Örneğin, köleliğin ortadan kaldırılması da insan hakları nedeniyle değil, özgür işçilere sahip olmanın kölelikten daha kârlı olduğu görüldüğü için gerçekleşmiştir (ILO, 2019: 13).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ENDÜSTRİ 4.0 SÜRECİNDE EVRENSEL TEMEL GELİR

2.1. Endüstri Devrimleri

Üretim alanında beş büyük devrimden söz edilmektedir. İlk devrim, tarım sektöründe gerçekleşmiş olup, milattan önce avcılık ve toplayıcılık döneminde doğaya herhangi bir katkı sağlanmadan sadece doğadan faydalanılmıştır. Bu dönem, tüketim toplumu olarak yaşamlarına devam eden toplumları kapsar. Milattan önce on binlere gelindiğinde toplum yerleşik yaşama geçmiştir. Toprağı ekip biçmeye ve hayvancılıkla uğraşmaya başlanmıştır. Bitkileri tanımaya ve hayvanları evcilleştirmeye başladıktan sonra toplum yaşamında önemli bir devrimin gerçekleşmiş olduğu söylenmektedir. Bu devrim, tüketim toplumundan üretim toplumuna geçiş özelliği taşıması nedeniyle neolitik devrim olarak adlandırılmıştır (Eğilmez, 2017: 1).

İkinci devrim, Endüstri 1.0 olarak bilinir ve 1712 yılında Thomas Newcomen tarafından bulunan buharlı makinenin insan hayatına girmesiyle başlamıştır. Daha sonra, 1781 yılında James Watt tarafından buharlı makine üst seviyeye çıkartılarak sanayi sektöründe önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İlk olarak tekstil sanayisinde kendini gösteren bu gelişim, diğer sanayi kollarına yayılmış ve birinci sanayi devrimi yaşanmıştır. Üretimin makineleşmesi ve demir yolu ağının yaygınlaşmasıyla birlikte üretim ve tüketim alanlarında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir (Eğilmez, 2017: 1).

Resmi olarak ikinci devrim, Endüstri 2.0 olarak bilinir. Bu devrimde elektrik alanında gelişme sağlanmış ve üretimde elektrik kullanılmaya başlanmıştır. Elektrik enerjisiyle hareket eden bantlar, ilk olarak ABD'de mezbahalarda kullanılmıştır. Ancak en etkili haliyle Ford üretim sisteminde kullanılmıştır. Elektrik gücü ile çalışan bant sisteminin kullanılmasıyla birlikte üretim ölçeğinde büyüme ve fiyatlarda düşüş sağlanmıştır. Bu durum, üretimdeki artış ve maliyetlerin düşmesiyle tüketimde kolaylık sağlamıştır (Ege Bölgesi Sanayi Odası, 2017: 1).

Endüstri 3.0 devrimi, üçüncü sanayi devrimi olarak bilinir. 1970 yılında algılayıcılardan alınan bilgi, bir program çerçevesinde işçilere aktarılan mikro işlemci tabanlı programlanabilir mantık devresi geliştirilmesiyle endüstri 3.0 başlamıştır. Endüstri 3.0 ile üretim otomasyonu yaygınlaşmış, insan gücü azaltılmıştır. İletişim ağındaki gelişim ile üretim küresel hale gelmiştir. Bilgisayar kullanımı, akıllı telefonlar ve internetin yaygın hale gelmesiyle birlikte üretim aşaması

geliştirilmiştir. Bütün devrimlerin ortak özelliği, insan gücünün üretim üzerindeki payının azaltılmasıdır. Kullanılan insan gücü azalmış ve iş gücü profilinde değişimler gerçekleştirilmiştir (Eğilmez, 2017: 1).

Son olarak, Endüstri 4.0, akıllı üretim ekonomisi dönemi olarak adlandırılabilir. Akıllı ekonomiye sahip olup küresel piyasada rekabet etmek isteyen firmaların üretim profilini tanımlamak gerekirse; üretim ve dağıtım sürecinde aktif olan robot sistemi, Ar-Ge çalışmaları, yapay zekâ sistemleri ve nesnelerin interneti ile bu akıllı sistemi yönetecek becerilere sahip tasarımcı, yazılımcı ve uygulayıcı uzmanlar ile tamamlanmaktadır (Endüstri 4.0 ve Sistem Entegrasyonları, t.y., https://www.akillifabrika.org/Endustri_4.0_ve_Sistem_Entegrasyonlari,cnt-6).

Endüstri 4.0 olarak adlandırılan dönemin başlamasında, küreselleşen dünyada işletme ve ekonomilerin rekabet gücünü artırmak ve üretim payının giderek küçülmesi etkili olmuştur. İlk olarak 2011 yılında Almanya’da bir fuarda adı duyulmuş ve daha sonra birçok ülke tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Almanya’nın başlattığı bu teknolojinin en büyük destekçileri ABD ve Japonya’dır. Endüstri 4.0 devriminin üretim ve tüketim alanlarında ciddi oranda etkili olduğu görülmektedir. Bu devrimin üç özelliği bulunmaktadır. İlk olarak, nesnelerin interneti; mekanik nesnelerin internet ağı üzerinden iletişime geçmesi ve bilgi işlem cihazları dijital makinelerin kullanımıyla insan gücü ve zekâsına olan ihtiyacı azaltmaktadır. İkinci olarak, hizmetlerin interneti ve son olarak siber-fiziksel sistem; sensör ve güç aktarım mekanizmaları yardımıyla fiziksel ve sanal platformu bir araya getirmektedir (TÜSİAD, 2016: 20).

Siber-fiziksel sistem sağlayıcısı, internet kullanarak etkileşim içinde olabilir ve bu etkileşimi öngörebilen bir bağlaşıklık sistem oluşturabilir. Parametreler tanımlanarak, oluşan koşullara göre gerekli analizler yapılmaktadır. Siber-fiziksel bağlaşıklık sistemin faydaları; daha hızlı, esnek ve verimli üretim süreçlerinin oluşmasına katkı sağlamaktır. Malların kalitesi artırılır ve üst düzey kaliteli ürünlerin minimum maliyetle piyasaya arz edilmesi sağlanır. Bu olumlu etkileşim, piyasadaki dengeyi oluşturup üretim verimliliğini maksimum seviyeye çıkarmakta ve böylece sanayide büyümeyi sağlamaktadır. Bu durumda, talep edilen işçi profilinde de değişimler yaşanmaktadır. Endüstri 4.0 yapısı, bu üç sistem sağlayıcılarının etkinliğini giderek artırmaktadır. Endüstri 4.0 devriminin ortaya çıkmasına vesile olan dokuz büyük teknolojik buluş bulunmaktadır. Bunlar (The Boston Consulting Group [BGC], 2015: 4):

1. Büyük veri ve analiz,
2. Robotlar,
3. Bulut bilişim,
4. Nesnelerin interneti (donanıma entegre sensörler ağı),
5. Yatay dikey yazılım entegrasyonu,
6. Simülasyon,

7. Siber güvenlik,
8. Eklemeli üretim, örnek 3D baskısı,
9. Zenginleştirilmiş gerçeklik

Büyük veri ve analizler, üretim sürecindeki hata payını son derece azaltmakta, enerji tasarrufu sağlamakta ve ekipman bakımını kolaylaştırmaktadır. Kurumsal ve müşteri odaklı firmalar için büyük veri, çeşitli alanlardan kolaylıkla elde edilen verilerin analiz edilmesini ve en doğru kararların verilmesini sağlamaktadır. Örnek olarak “Infineon Technologies” verilebilir (TÜSİAD, 2016: 25). Büyük veri, Endüstri 4.0 devriminin yeni hammadde olarak nitelendirilmektedir. Her endüstri çağında yeni bir hammadde katalizör olmuştur. Endüstri 4.0 ile küresel pazarda büyük veri, New York'tan Londra'ya uçuş yapan V26 seri numaralı T17BBI motorunun performansından, Yeni Zelanda'daki %0,5'lik bir faiz artışının piyasa etkilerine ve bir çocuğun bir dersteki performansına kadar çeşitli alanlarda kullanılmaktadır (Frank vd., 2019: 86-88).

Robotlar, “bilgisayar biliminin öğrenen makineler üzerinde odaklanan bir alanı” olarak ifade edilebilir. Diğer bir tanımla, “klimalı bilgisayar odalarında tutulan, network üzerinde erişilebilen ve akıllı telefonlardaki uygulamalar gibi düzenli kullandığımız bilgisayar sistemlerinin bir sonraki neslini temsil etmektedir”. Robotların veya yapay zekânın üç ana hattı bulunmaktadır. İlk olarak dar yapay zekâ; diğer adlarıyla uygulamalı yapay zekâ veya zayıf yapay zekâ olarak adlandırılmaktadır. Bu aşamada, üretimin sadece belli bir bölümünde iş odaklı kullanılan robotlardan söz edilmektedir. Örneğin, dar yapay zekâlar araba kullanmak, x-ray görüntülerini incelemek veya finansal hareketlerde yolsuzluk takibi yapmak gibi işleri çok iyi yapabilmektedir. İkinci olarak genel yapay zekâ; diğer adıyla güçlü yapay zekâ olarak bilinir. İnsan türünün zekâ seviyesine ulaşma konusunda ısrarcı bir robot türüdür. İnsanın IQ seviyesi 80 ila 150 arasında değişiklik göstermektedir. Güçlü bir yapay zekâyâ sahip robotların IQ seviyeleri daha da yüksek olabilir. Son olarak, süper yapay zekâ; maksimum düzeyde oluşturulması planlanan ve öngörülen robot sistemleri olarak ifade edilmektedir (Frank vd, 2019: 66-70).

Tablo 3: İnsan ile Zeki Sistem Anatomisine Ait Çalışma Analizi

Ana Özellik	Kayıt Sistemi	Zeki Sistemleri
Kullanıcılar	Şirketin Sahip Olduğu İnsan gücü	Herkes ve Her şey
Arayüz	PC- Tabanlı Menü ile Yönlendirilebilen. Formal 'kullanıcı Kabul Eğitimi' Gereklidir.	Herhangi Bir Cihaz Yüksek Derece Çekici ve Sezgisel Herhangi Bir Eğitime gerek yok.
Uygulama	Tekten Çoğula, Kullanıcılar Sistemi Öğrenir	Sistem Kullanıcı Öğrenir
Süreç	İşi Destekler. Yatay Standartlaşmış Süreçler. (Örneğin Finansal, İnsan Kaynakları, Müşteri Hizmetleri)	İşi Yürütür. Ürünün veya Hizmet Deneyimin Merkezindedir. Dikey Kendine Özgü Süreçler.

Tablo 3: (Devamı)

Ana Özellik	Kayıt Sistemi	Zeki Sistemleri
Veri	Genellikle İç Kaynaklar Tarihi Kayıtlar Olarak Arşivlenmiştir.	Genellikle Dış Kaynaklar (Kullanımdaki Müşteriler ve Ürünler). Eş Zamanlı Girdi-Çıktı, Sürekli-Ve Otomatik Olarak, Yeni Açılımlar Gözden Geçirilir. Boyut Olarak Daha Fazla Miktardadır.
Alt Yapı	İç Veri Merkezlerinde Tutulur.	Hibrit Model Hem İç Veri Merkezleri Hem de Esnek Bulut İşleme Kaynaklarını Kullanıyor.

Kaynak: (Frank vd, 2019: 66-70).

Tablo 3'ten sonra, insan gücü ve robotların yani zeki sistemlerin yaptıkları ve yapacakları işlem potansiyelleri göz önünde bulundurulduğunda, akla gelen soru şu: Endüstri 4.0 devrimi, iş gücünü olumsuz etkileyip bireyi üretim çemberinin dışına mı atar yoksa beraberinde iş gücünü değerlendirip istihdamı mı artırır? Kısmen cevap sayılabilecek akıllı fabrikalarda ise bilim ekonomisinin uygulanıp, yapay zekâ ile tamamlanan bu sistemler; uzaktan müdahale edilebilen ve üretim sekteye uğramadan, hata payının düşük olduğu üretim şekli ile dikkat çekmektedir. Akıllı fabrikalara örnek olarak Çin'de bulunan Siemens Electronic Works, Bosch Automotive Wuxi, Güney Kore'de Samsung, İtalya'da Bayer İlaç Firması ve Almanya'da Mercedes Benz Factory gibi örnekler verilmektedir (Öztekin, t.y.: 1).

Bulut bilişim, bilgisayar ve diğer teknolojik aletler arasında internet aracılığıyla bilgi ve belge aktarımı yapılabilen bir model olarak tanımlanmaktadır. Hizmet üretimi olarak da bilinir. Temel kaynak bilişim aracından, diğer aygıtlara merkezi bir dağıtım yoluyla, yani interneti kullanarak yazılım ve bilgilerin paylaşımı sağlanır. Diğer bir tanımda, bilgisayar üzerinden yazılım, işlem gücü, veri toplama özelliklerinin internet teknolojisi kullanılarak sunulan hizmetlerin tamamı belirtmek için kullanılan bir terimdir. Bulut bilişim, üretime katkı olarak fizibilite sağlamaktadır (CASAGRAS, t.y.: 22). Bulut bilişim, yeni bir teknoloji olmamakla birlikte, var olan teknolojik ekipmanları bir araya getirerek farklı bir model ortaya koymuştur (Zhang vd., 2010: 8). Diğer bir tanım ise şu şekilde ifade edilmektedir: Bilgi işlem kaynaklarının minimum yönetim çabasıyla ve hizmet sağlayıcısıyla yapılandırılabilen ve hızla yayılmasını sağlayan, her konumdan istenildiği zaman bu oluşturulan havuza bir ağ aracılığıyla kolaylıkla ulaşılabilen bir modeldir (Mell ve Grance, 2011: 2). Özellikleri ise şu şekildedir:

1. İsteğe bağlı olması ilk özelliğidir. Herhangi bir insan bilgisi ve gücüne gerek duymadan istediğinde otomatik olarak ağ depolaması ile bilgi işlemlerini tek taraflı gerçekleştirme imkânı sağlanmaktadır.
2. Geniş bir ağ platformu olması. Bazı teknolojik ekipmanların hepsinden işlem uygulanabilir olması (cep telefonu, tabletler, dizüstü bilgisayarlar veya iş istasyonları).

3. Kaynak havuzu, birçok müşteriye ve bu geniş çaplı müşterilerin taleplerine göre şekillenen bir model olarak bilinir. Kaynak örnekleri arasında ise depolama, işleme, bellek ve ağ bant genişliği olarak belirtilebilmektedir.
4. Hızlı esneklik. Müşteriye, modelin sahip olduğu yetenekler sınırsız olarak bilinmekte ve tüketiciye istediği zamanda herhangi bir miktarda hizmet sunulabilir.
5. Ölçülü bir hizmet sunabilmektedir. Açıklamak gerekirse, bulut bilişim sunacağı soyutlayabilmekte, kaynak kullanımı otomatik kontrol edebilmekte ve optimize bir şekilde kullanıcıya sunabilmektedir. Müşterilerin kaynak kullanımını izleyebilir, kaynak kullanımı kontrol eder ve raporlayabilmektedir. En önemli özelliği ise hizmet sağlayıcısına ve müşterisine şeffaf olabilmektedir.

Büyük verinin özellik ve tanımından anlaşılacağı üzere, endüstri 4.0 sanayi devriminin çok önemli bir sistem bütünü parçası olarak bilinmektedir.

Nesnelerin interneti; fiziksel sistemlerin dijital donanım ve internet aracılığıyla büyük sistemlere ulaşabildiği dijital bir ekosistem olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre, nesnelerin interneti insan yaşamının her alanında bulunmaktadır. İlk defa bu dijital ağ platformlarının temeli 1999 yılında atılmıştır. 1999 yılındaki nesnelerin interneti, elektrik donanımlarının ağlar ve protokoller aracılığıyla kolaylıkla iletişime geçebilmesini sağlamıştır. Günümüzde ise nesnelerin interneti sistemi dört ana unsur olmadan çalışmamaktadır. Bu dört ana unsur; sensörler/cihazlar, bağlanabilirlik durumu, veri işleme mekanizması ve kullanıcı arayüzü olarak sıralanabilmektedir (Hall, 2016: 9).

Nesnelerin interneti, iletişim oluşturan cihazları ve sensörleri etkileşimi olan bir ağ bileşeni olarak bilinir. Asli görevi veri toplamak ve bu toplanan verileri bazı dijital kanallar aracılığıyla örneğin; WiFi, Uydu, Bluetooth veya Hücresel Ağlar gibi dijital ağlar ile bulut bilişim ve farklı çözümler kullanılarak kaydetmektir. Nesnelerin internetinin işlevi, süreçler hakkında bilgi edinmeyi kolaylaştırmak ve sürecin iyileştirilmesine yardımcı olmaktır. Ayrıca, bir internet ağına bağlı olan LOT cihazlarının doğrudan fiziksel eylemleri gerçekleştirmesine yardımcı olur. Nesnelerin interneti dijital ekosisteminin işlevsel alanları oldukça genişlemiştir. Sağlık, tarım, hayvancılık ve madencilik gibi mal ve hizmet sektörlerinde ve en önemlisi tüketim alanında da kullanılmaktadır. Tüketiciler için nesnelerin interneti dijital ekosisteminde aktif oldukları araçlar cep telefonları, spor giyilebilir cihazlar, ev ısıtma ve klima sistemleri, araçlar ve daha fazlasını içerir. Nesnelerin interneti ekosisteminin insan yaşamının her anında var olduğu, evde akıllı kamera sistemleri, temizlik robotları ve akıllı ampuller gibi örneklerle görülebilir. Bireye her türlü bilgi ve fayda sağlayabilmektedir. Örneğin, kullanılan herhangi bir akıllı ürünün ne kadar elektrik tükettiği bilgisi verebilir. Bireye eve gelmeden evinin ısını ayarlayabilir. Farklı bir örnek, nesnelerin interneti sayesinde akıllı sensörler aracılığıyla tehlikeli gaz yayılımı, yangın ve sel gibi felaketlerden bireyi

koruyabilir. Prizde unutulmuş elektronik cihaz, açık bırakılan ampul uzaktan müdahale edilerek hem güvenliği hem de tasarruf sağlamaya yardımcı olur (Hall, 2016: 9).

Üretim noktasında ise nesnelerin interneti, verimliliği artırmakta, maliyeti azaltmakta ve gerçek zamanlı verilerin kaydedilmesinde ve işlenmesinde yarar sağlamaktadır. Akıllı makineler, akıllı sensörler ve akıllı denetçiler sayesinde verimliliği üst düzeye çıkarabilmektedir. Endüstriyel bir ortamda, bu cihazlar üretim ekipmanlarında, tedarik zincirinde ve araç içi bileşenlerde bulunabilir (Hall, 2016: 9). Hassasiyeti yüksek bir teknolojiye sahip olması hata payını minimum düzeye indirir ve güvenli bir çalışma alanının sağlanmasına katkıda bulunur (Nesnelerin İnterneti, 2021: <https://ankaref.com/blog/nesnelerin-interneti-sikca-sorulan-sorular-44>).

Yatay dikey yazılım entegrasyonu; üretim aşamasında şirket yatay entegrasyonu benimseyerek faaliyetlerini hâkim olduğu konuya yönelterek, tepeden tırnağa bir değer zinciri oluşturur. Dikey entegrasyona sahip şirket ise üründen, pazarlama, satış ve dağıtım departmanlarını şirket bünyesinde bulundurmaktadır. Üretimde yatay entegrasyonunu tutan şirket üretim seviyesini iyi entegre edilmiş süreci ifade eder. Dikey entegrasyon ise üretim sürecinde tedarik noktasından kalite kontrol noktasına kadar geçen iş sürecinde sarsılmaz bir koordine mekanizması oluşturulması anlamına gelmektedir. Endüstri 4.0 devrimin uyum sağladığı üretim sürecinde otomasyon, esneklik ve operasyonel verimlilik sağlayan siber-fiziksel ve kurumsal sistem ağların aktif olduğu görülür. Yatay entegrasyon üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak üretim katında gerçekleşen yatay entegrasyon üretim aşamasında kullanılan makinelerin ve üretim birimlerinin şirkette kullanılan üretim ağında tanımlanmış ve bir nesne haline dönüşmektedir. Performans değerlendirmesinin aktif halde bildirimini yapmakta ve beraberinde üretim ihtiyaçlarına bağımsız bir şekilde yanıt verilmektedir. İkinci aşama birden fazla üretim tesisinde gerçekleşir. Üretim tesislerinin dağınık halde kullanılması durumunda üretim yürütme sistemini yatay entegrasyonu olarak belirlenmesi gerekir. Son olarak ise tüm tedarik zincirinde; tedarikçiler ve hizmet sağlayıcılarının, üretim ve lojistik sistemine yatay bir entegrasyon ile sistem kurulmalıdır. Fakat endüstri 4.0 sanayi devriminde oluşturulan dikey entegrasyonda şirketin her katmanında oluşturulmalıdır. Örneğin Ar-Ge, kalite güvencesi, ürün yönetimi, BT, satış ve pazarlama gibi şirketin her departmanında dikey entegrasyonu oluşturulmalıdır (AB Market, t.y.: 1). Yatay ve dikey entegrasyon sistemine örnek olarak ‘AirDesing’ verilebilmektedir. Bu platform bulut tabanlı olup, ‘Dassault Systems’ ve Boost Aero Space’ şirketleri tarafından havacılık ve savunma sanayi tasarımı için kurulmuştur. Bu sistem sayesinde geniş bir iş grubunun ürün ve üretim verileri bu bulut tabana yükleyip, karmaşık operasyonlar olmasına rağmen verimli bir sonuç elde edilmiştir (TÜSİAD, 2016: 27).

Simülasyon; üretimin sanallaştırılması olarak bilinir. Sensör verileri ile simülasyon modellerinin kullanıp entegre ederek akıllı fabrikaların sanal bir kopya oluşturulmaktadır (MÜSİAD, 2017: 50). Diğer bir tanım ise ‘*teknik anlamda gerçek bir dünya süreci veya sistemin işletilmesinin*

zaman üzerinden taklit edilmesidir'. Nesneler arasındaki ilişkiler ağını barındıran veya süreçleri tanımlanmıştır (Ege Bölgesi Sanayi Odası, 2017: 20).

Siber güvenlik; *'bilgisayarları, ağları, programları ve verileri saldırıdan, yetkisiz erişimden, değişiklikten veya yıkımdan korumak için tasarlanmış teknolojiler ve süreçler kümesidir*' olarak tanımlanmaktadır. İki kolu bulunmaktadır ilki ağ güvenlik sistemleri, ikincisi ise bilgisayar güvenlik sistemleridir (Buczak vd., 2016: 1153).

Eklemeli üretim; şirket üretim yapmadan önce üretim yapacağı ilk ürünü oluşturup, üç boyutlu baskı örneğinde olduğu gibi eklemeli üretim tekniklerini üretim aşamalarında kullanılmıştır. Eklemeli üretim teknikleri daha çok karmaşık ve hafif tasarımlarda, az sayıda üretim yapılacak kişiye özel ürünlerin ortaya konulmasında kullanılan üretim tekniği olarak bilinmektedir. Eklemeli üretim teknikleri sağlamış olduğu faydalardan ilki lojistik maliyetinin azaltılması ve depo gibi stok tutma maliyetini de düşürebilir. Diğer bir fayda ise üretimde ürünün montaj aşaması olmasa da tam bir ürün ortaya koyabilmektedir. Bu nedenle tasarımların sınırlamaları ortadan kalkar. Üretimde maliyeti düşürdüğü gibi performansı da önemli derecede artırılmaktadır. Buna verilebilecek en iyi örnek uçak yapımında kullanılan titanyum malzemesidir. Uçak bileşenlerinin işlenmesi esnasında neredeyse %90 oranında malzeme âtıl kalmaktadır. Eklemeli üretim tekniği sayesinde âtıl kalan ürün sorunu ortadan kalkmaktadır (Houses Of Parliamet, 2021:2). 3D yazıcıları olarak bilinmektedirler. Farklı bir tanımda ise bilgisayar verilerinin kullanılmasıyla birey elinde nesneye dönüştürmesini sağlayan makine olarak bilinmektedir. Geçmişine bakıldığında çok eskiye dayanan bir teknolojidir. İlk 3D yazıcı 1984 yılında uygulanmıştır. Gelişmiş aşaması ise rebrap projesiyle gerçekleştirilmiştir (Ege Bölgesi Sanayi Odası, 2017: 10).

Zenginleştirilmiş/Artırılmış gerçeklik; ses, video, grafik veya GPS verilerinin bilgisayar ortamında derlenip, duyuşal özelliklerin de yüklendikten sonra canlandırılan nesnelerin gerçek dünya ortamına uyumlu hale canlı bir algı ortamının doğrudan veya dolaylı bir şekilde içinde bulunan görünüm olarak ifade edilmektedir. Bu sistemin gelişmesiyle birlikte endüstri sektöründe de kullanıma açık hale getirilmiştir. Şirketler artırılmış gerçeklik teknolojisini karar verme sürecinde ve iş prosedürlerini geliştirmeye yönelik kullanmaya yönelmektedir. Endüstri 4.0 devriminin, sektörlerle sağlamış olduğu faydaya incelendiğinde; nihai ürün elde edilmeden tasarımı ve işleyişini gözlemlene olanağını sağlamıştır. Zenginleştirilmiş gerçekliğin örneklerini Volkswagen firmasında tahmini ve gerçek çarpışma testi görüntülerini karşılaştırmak amacıyla kullanılmıştır. Üretim sektöründe montaj ve bakım gibi karmaşık görevlerin ek bilgiler tarayarak bu görevleri basitleştirebilme yeteneğine sahiptir. Büyük makinelerde bakım oldukça zordur. Zenginleştirilmiş gerçeklik teknolojisini kullanarak, sorunun yerini ve nedenini görmesini kolaylaştıran bir teknoloji olarak bilinmektedir. Diğer bir fayda depoda parça seçiminde kaybedilen sürenin kazanılmasını sağlamak, mobil cihazlara tamirat talimatlarını arızaya noktasal olarak müdahale edilmesini de sağlamaktır (TÜSİAD, 2016: 30).

Endüstri 4.0 ekonomi hayatına girmesiyle birlikte üretim ve tüketim anlamında gerçekleşecek olan olgulara değinilmez. Ekonomi ve küreselleşen piyasada endüstri 4.0 sanayi devriminden beklentileri yükseltmektedir. İlk beklenti verimlilik olarak belirlenmiştir. Üretim açısından verimlilik vazgeçilmez unsurlardan biridir. Ham madde kullanımı üretim maliyeti çalışılan zamanda verimlilik, kısacası üretim kaynaklarının her birinden sağlanabilecek maksimum düzeyde bulunmasıdır. İkinci bir beklenti ekonomide sağlanacak rekabet gücünü artıran büyüme beklentisidir. Endüstri 4.0 ile üretim şu şekilde bir çalışma beklentisi içerisine girmektedir. *‘Tek otomatik hücrelerden birbirleri ile iletişim kuran, esnekliği, hızı, üretkenliği ve kaliteliği artıran tam entegre, otomatikleşmiş tesislere dönüştürülüp üretimden maksimum verim’* elde etmeyi amaçlamaktadır (The Boston Consulting Group [BCG], 2015: 2). Diğer bir beklenti yatırım, üretimin ucuzlaşmasıyla birlikte ve beraberinde maliyetlerin düşmesiyle elde edilen kârın önemli bir kısmı girişimciye yatırım avantajı sağlayacağı kuvvetli olanaklar arasında yer almaktadır (TÜSİAD, 2016: 14).

2.2. Endüstri 4.0 Süreci ve Etkileri

2.2.1. Endüstri 4.0 İşçi Profili

Endüstri 4.0 sosyo-kültürel, iş modellerini ve buna bağlı olarak da insan gücü profilinde değişimlere neden olacağı tahmin edilmektedir. Otomasyona iki tür bakış ortaya çıkmıştır, bunlardan ilki olumlu bakış açısına sahip grup. Diğer ise teknolojik gelişme ile beraberinde insanın olumsuz etkilenebileceği tezin savunulduğu olumsuz bakış açısına sahip gruptan söz edilmektedir.

Olumlu bakış açısına sahip grup, Endüstri 4.0 ile istihdamın artacağı yönünde bulgular öne sürmüştür. Üretim ekipmanları, makineler ve insanlar arasında yaşanacak kuvvetli bağlantı ve etkileşimle, üretim aşamasında hızın %30 oranında yükselmesi bunun beraberinde verimi ise %25 oranında artırması öngörüler arasında yer almaktadır (The Boston Consulting Group [BGC], 2015: 2). Diğer taraftan insan gücü ile üretimde yaşanan üretkenlik artışındaki yavaşlamanın durdurulacağı, üretimin daha verimli hale geleceği ve emek faktörüne yardımcı olacağı ve diğer en önemli husus ise refah seviyesinin artmasına neden olacağına inanılmıştır. Otomasyon gerçekleşmesiyle robotların insanlarla birlikte çalışmaya yöneltileceğine inanılmaktadır. Olumlu bakış açısına sahip gruba göre yeni iş fırsatları yaratılabilecektir. Bu durumda kaybolan işlerin yanında robot bakım ve onarım işinde insan gücüne ihtiyaç duyulabilmektedir ve robotla çalışılabilecektir. Emek gücünün büyük birçoğu, üretimde robotların verim düzeyleri artırma çalışmaları yapmak, çıkartılan ürünlerin kontrolünü sağlamak ve robotların oluşturmuş olduğu tasarımlara yardımcı vb. gibi işlerle çalıştırılabileceği düşünülmüştür (McKinsey, 2013: 68-69).

Tarihte 1930 yılında Keynes’in ‘Economic Possibilities for our Grandchildren’ makalesinde teknolojik işsizlikten bahsetmektedir. Makalesinden şu ifade yer almaktadır: *‘Bazı okuyucuların adını henüz duymamış olabilecekleri, ancak önümüzdeki yıllarda çokça duyacakları yeni bir sorun*

ile karşı karşıyayız. Bu soruna teknolojik işsizlik denilmektedir.’ Bu tanımı ise Keynes şöyle ifade eder; ‘*emek için kullanım alanı bulana kadar, emek kullanımı ekonomik hale getirme araçlarını bulana kadar geçen sürede oluşan işsizlik*’ olarak tanımlamaktadır. Keynes teknolojik işsizliği olumlu bir bakış açısı sergileyerek teknolojik işsizliği geçici olarak nitelendirmiştir. Keynes; geçmişten teknolojik gelişmeye, olumlu bir bakış açısıyla teknolojinin faydalanan grupların toplum genelini bolluğa götüreceğinden ve teknolojik gelişmeyle birlikte insanların bolluğun tadını çıkarıp, kendilerini eksiksiz, mükemmel bir şekilde geliştirebileceklerini vurgulamıştır. Her şeyden önemlisi hayatta kalabilmek için emeklerini satmak zorunda kalmayacağının altını çizilmiştir. Keynes de teknolojik gelişmeyle birlikte insanlara iyi gelebileceğini savunan grup arasındadır. Çünkü maliyetlerin düşmesiyle beraber, bolluğun artacağı ve geçimin daha kolay olacağını savunulmaktadır. Keynes teknolojik gelişmenin ışığında içimizdeki yaşlı Âdem’i mutlu etmek için çalışılacağını ve günlük üç saat çalışılıp, haftalık on beş saatinde mutluluğa neden olacağını ifade etmektedir. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere çalışma saatlerinde düşüş yaşanacaktır. Nitekim şimdiki çağda da bu yakın gelecekteki çalışma saatlerindeki düşüşten bahsedilmektedir (Keynes, 1930:3-4). Henry Ford çalışma düzeni günlük 8 saat çalışıp haftalık 40 saat çalışma düzeni günümüze kadar devam etmiştir. Henry Ford insanın dinlenmesi, eğlenebilmesi ve kendine zaman ayırabilmesi için çalışma düzeninde çalışma gününü 6 günden 5 güne indirmiştir (Citi GPS, 2016: 143).

Robotlar ile emek gücü arasındaki ilişkide ‘Pattern recognition’ teriminin aslında yapay zekânın insan gücü ikamesini destekler nitelikteki bir ifadedir. Görünen nesneyi tanımlama olarak nitelendirilmiştir. Bu gelişmenin ışığında rutinleşebilen işlerde emek talebin azalabileceği, diğer taraftan otomasyona duyarlılığı biraz daha sert olan emek talebine ise talebin artacağı ortaya konulmuştur. Nitelikli iş gücünün yeni istihdam modelinde ikamesi olmasının mümkün görülmemektedir. Üretimde nitelikli emek ve robotlarla çalışabileceklerdir (Frey ve Osborne, 2013: 38-40). Makineler daha işlevsel ve seri bir şekilde insanlardan verimli üretim yapmaktadır. Yalnız karar alma aşamasında insanlar makinelerin yanında olacaktır. Makineler ile insanlar etkileşim halinde çalıştıklarında insanlar çok iyi sorular sorabilir ve makineler bu sorulara çok iyi cevaplar bulabilecektir (Buhr, 2017: 15). Endüstri 4.0 ile bir şirketin ekipman, depolama düzenlerinde, kaynaklarını, işgücünü, tedarikçilerini, mal ve hizmet üretim ortaklarını ve talep tarafıyla dünya çapında siber- fiziksel sistemler ile güçlü bir etkileşim içinde olunacaktır. Bu etkileşimle birlikte güçlü performans ortaya çıkması beklenmektedir. Bunların beraberinde çalışan verimliliğinin artması bekleniliyor (Buhr, 2017: 15). Asıl en önemli ve son beklenti istihdam. Endüstri 4.0 ile işgücüne olan talebi nasıl etkileyeceği? Olumlu bir tablo çizilecekse endüstri 4.0 ile istihdamın artacağı yönündedir. Fakat belirtilmesi gereken asıl konu değişimin istihdam oranının da mı yoksa işgücünün niteliklerinde mi yaşanılacağıdır? (TÜSİAD, 2016: 14).

Olumsuz bakan grubun, ortaya koymuş oldukları tezde şöyle bir sav ortaya çıkmaktadır; yaşanan teknolojik devrimin sıçrayışına ve üretim alanındaki kapsamının artmasına dikkat çekmişlerdir. Mikro işlemciler ile robot teknolojisinin vasıfsız işlerin büyük bölümünü yapabilmek

kabiliyeti oluşturmaya başarmışlardır. Hizmet sektörüne geçiş yapan emektarı, otomasyonun yaşanması bireyi sağlık, sosyal hizmetler, eğlence ve turizm seyahat sektöründe istihdam edilebilme şansı yakaladılar. Gelenen noktada ise bireyin emeğini satabileceği her alanda akıllı teknolojilerin hızla kullanımlarının yayıldığı görülmektedir (Rifkin, 2011: 336). Bu durum ise büyük bir kitlenin işsiz kalacağı ve bu sistemde sadece az bir kitleye hitap eden vasıflı çalışanların üretimde yer alacağı endişesi belirtilmiştir.

Zaman ilerledikçe robotların daha akıllı hale gelmesi ve bunun sonucunda istihdamda her türlü maliyet olarak görülen insan yerine bilgisayarların tercih edilmeye başlanmıştır. Buna neden olan ise robotların akıllı hale gelmesin de değil asıl sorunun uzmanlaşma sorunu olduğu savı ortaya atılmaktadır. İnsanın ilk türü olarak kabul edilen avcı toplayıcıların birçok yönden becerileri geliştirilip hayatta kalabilmesi gerekmektedir. O zamanlarda bu kadar beceriyi akıllı bir mekaniğin tek başına becerebilme olasılığı çok düşük görülmektedir. Fakat bu çağda insanlar tek bir dalda uzmanlaşma sağlamaktadır. Örneğin; kardiyojoloji uzmanı, şoför vb. yakın çağlarda insan atalarına göre daha kısıtlı alanlarda kendilerini geliştirebilmektedir. Bu nedenle de akıllı mekanikler insan yerine kullanılma olasılıklarını artırmıştır (Harari, 2016: 335).

Robotlar yakın vadede vasıfsız işçilerin ikamesi olabilir, bu ikamenin gerçekleştiği durumda üretimdeki kullanımı artıktıkça insan emeğinin üretimdeki payını azaltacağı yönündeki görüşleri mevcuttur. Bu durum ise gelişmekte olan ülkelerde emek yoğun bir üretim söz konusudur ve olumsuz etkileneceklerdir (UNCTAD, 2016: 1). Bu artan işsizliği yeni bir çalışma düzeni veya gelir kaleminin oluşturulması gerektiği savunulmuştur. Olumsuz bakış açısına sahip grubun bilgi teknolojilerinin diğer devrimlerden farklı olduğu, bu güçteki teknolojiyle birlikte makinelerin gücü, becerisi ve zekâsının, insan işgücü yerini alabilme potansiyeli yüksek olduğunu yönünde tezler ortaya konulmuştur. Yeni oluşan bilgi teknolojileri hem ekonomi hem de toplum açısından değişimler neden olmaktadır (Ford, 2015: 103). Vasıfsız işgücünün yapabileceği işler robotlar tarafından gerçekleştirilecektir. Nitelikli emeğin, robotlar tarafından yapılan işleri kontrol edebilecektir. Bu durum nitelikli işçilerin aktif olarak çalışma hayatında var olacaklarını göstermektedir. Sonuç olarak vasıfsız işçinin yerine ikame edilen robotlara ve vasıflı insan gücüne arzın artacağı gözlenmiştir (UNCTAD, 2016:1). Geleneksel robotlar yapabildiği işler ile yeni nesil robotların yapabildiği işler arasında çok fazla fark bulunmaktadır. Teknoloji ile gelişen robotlar insan gücünün ikamesi konuma gelebilecek potansiyele sahip olması planlanmaktadır. Robotların üretim maliyetinin düşmesi ve sonrasında üretim pazarında güçlü bir ele sahip olması için üretim firmalarının ürün ve hizmet verme konusunda insan yerine robotları tercih etmesi beklenen sonuçlar arasındadır. Robot Üretim verimliliğinin, emek kullanılarak yapılan üretiminden yüksektir. Üretimde robotların kullanılması daha az maliyetlidir. İş kazası maliyetlerinin olmaması durumu, insan gücünün yerini makinelerin almasını güçlendirmektedir (McKinsey, 2013: 70).

Otomasyon ile kaybolacak işlerde bazı özellikleri ilişkilendirilmektedir. Bir işin manipülasyon, algılama, yaratıcı zekâ ve sosyal zekâ özellikleri otomasyonun çözüme kavuşturamadığı özelliklerdir. Makine öğrenin algoritmaları temel bilgi işlerinde insan gücünden çok daha iyi yapabilmektedir. Bu durum ise birçok ofis işleri yapan insan gücünü yerinden edebileceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan rutin olan görevleri bilgisayar kullanımı arttığı için zaten bir yok olma durumu mevcuttur. Endüstri 4.0 ile rutin olmayan işlerinde insan gücünün makine karşında oluşan üstünlükleri azalmıştır. Üretimde mavi yakalıların yaptığı işlerin büyük bölümün robotlara yaptırıldığı bilinmektedir. Üretimde üstün zekâlı algoritmalarının kullanımı ise beyaz yakalı personelleri yerinden edeceği yönünde savları mevcuttur (Harari, 2016: 325).

Dijital alanda lider konumunda olan şirketlerin otomasyona bakış açısı, çalışan sayısını azaltmak değil, aksine daha fazla insan istihdam edebilmek ve mevcut çalışanlarını ise yüksek değerli ve daha anlamlı görevlere odaklanmalarını sağlamak olarak belirtmektedirler (Newman ve Blanchard, 2019: 36-37). Diğer taraftan gelişmelerin sonucunda oluşabilecek işgücünün nasıl bir profile sahip olacağı konusunun araştırılmalıdır. Oluşacak otomasyon sayesinde robotların kullanımı, nesneler arasında internet bağlantısının olması ve 3D baskı gibi gelişmelerin ışığında ortak çalışılacak üst nitelikli emeğin nasıl eğitileceği? sorusuna cevap bulmalıdır. Bir ülke yaşanan teknolojik gelişmeye ayak uydurarak üretim pazarında geniş bir paya sahip olması için yönetim birimini tekrardan oluşturmak ve vasıflı bir iş gücü yaratabilecek eğitim alanı oluşturulması gerekmektedir. Vasıflı işgücü ve otomasyonun üretim alanında güçlü üretim teknolojisine erişilmektedir (UNCTAD, 2016: 4).

İnsan gücünü çalışma hayatından dışlamak değil, insan gücünü geliştiren politikalar geliştirilmelidir. Robot kullanımı tarihinde, insan hayatı için tehlikeli, insanların yapmakta zorlandığı ve pratik bir şekilde yapamadığı her işte robotlar kullanılmıştır. Teknolojik gelişimin çağ atlatmasıyla birlikte robotların diğer hassasiyet gereken işlerde de kullanılmıştır. Örneğin; çocuk bakımı, hizmet sektörü ve cerrahi konularda makine kullanımı artış göstermektedir. Bu ise yapay zekâdaki ilerlemelerle gelişmiş sensörlerle diğer robot ve insanların yapmış olduğu çıktıları kontrol edilmesi ve hataların düzeltilmesi açısından yeni nesil robotların işi yapabilecek kabiliyete sahip olabileceği düşünülmüştür. Bu durumda yaşanan teknolojik dönüşüm sonrasında talep edilen işçi profilinde değişimler beklenilmiştir. Bu nedenle eğitim politikası değiştirilmelidir (McKinsey, 2013: 68-69).

Geleneksel robotların yaptığı işler genel anlamda insan gücünün yaptığı işlere hem pratik hem kaza riskini azaltmak için kullanılmıştır. Yeni nesil robotlar ise asıl işin yapıcısı olarak yer alacak. İnsan gücü ise robotların yaptığı işlerin son kontrolçüsü veya destekçisi olarak üretimde yer alması planlanıyor. Yeni nesil robotlarda öğrenme ve insanlarla veya diğer robotlarla etkileşim kurma becerisinin olması adına çalışmalar yürütülmektedir. Bu özelliğin yanı sıra gelişmiş görme becerisi ayıriyeten gördüğünü tanımlama becerisinin olduğu bilinir. Gelişmiş parçalarla desteklenerek daha hızlı ve daha hassas hareket etmesi sağlanır. Teknolojik gelişmeyle birlikte çalışma faaliyet alanında

yaşanan değişikliklere dayanarak tahmin edilmiştir. Yeni işçi profili yeni nesil hizmet ve ürün üretebilmek için değişime uğramak zorunda kalacaktır. Endüstri 4.0 beraberinde yüksek vasıflı çalışanlara talebin artırılması yönünde baskı yapmaktadır Özellikleri şöyle sıralanmaktadır (McKinsey, 2013: 70):

1. Anlamlandırma; ifade edilen durumun daha derin anlamlandırma yeteneğinin bulunmalıdır. Derin düşünebilme yeteneği.
2. Sosyal zekâ
3. Geliştirilebilen ve uygulamalı düşünceye sahip olmak
4. Kültürler arası yeterlilik, küresel yeteneğe sahip olmak
5. Bilgi işlemci düşünce yapısına sahip olmak
6. Medya okuryazarlığının bulunması
7. Transdisiplinerlik- okuryazarlık ve birden fazla disiplindeki kavramları anlama yeteneği
8. Tasarım zihniyetine sahip olmak. İstenilen sonuçlar için gereken iş süreci tamamlanıp, sonuçları da geliştirme yapma becerisinin mevcut olması gerekir.
9. Bilişsel yük yönetimi; önem sırası baz alınarak filtreleme yeteneğine sahip olmak
10. Sanal iş birliğin içine duruma uyum sağlayabilme yeteneği

Otomasyon ile ikame edilecek mesleklerin otomasyona uğraması iki dalgada gerçekleşecektir. İlk dalgada otomasyona uğrayacak meslekler arasında ofis ve idari destek personel, üretim yapan personeller, ulaşım ve lojistik alanında çalışan personellerin yerine makine ikamesi yapılabileceği yaşanan gelişmelerle tahmin edilmektedir. Büyük veri analizin gelişmesiyle beraber bilgi depolama ve bilgiye erişimin kolaylaşması, ofis ve destek personellerinin otomatik hale gelebileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Üretim mesleklerinde çalışan personellerin ise son on yılda kullanılan robotik sistemlerinden dolayı otomasyona uğrama ihtimalini güçlendirmektedir. Asıl önemli olan ise son on yıl içinde rutin işleri robotlar tarafından yapılıyor olmasıdır. Son yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte endüstriyel robotlara gelişmiş duyular ve el becerisi kazandırılmaya devam edilmiştir ve bu kazanımların yanında rutin olmayan işlerde otomasyona uğrama ihtimalini güçlendirilmiştir. Robotların hareketlilik ve el becerisinin kazanması makinelerin insan gücünün yerini alması düşüncesini kuvvetlendirilmiştir. Diğer bir konu ise bir mesleğin otomasyona uğrama özelliğinin kuvvetli olmasıdır. Otomasyona uğrama, bazı spesifik durumlarda gerçekleştirilememektedir. Bu durum algılama ve manipülasyon gibi durumlarda otomasyonun dar boğazı olarak bilinmektedir. Otomasyona uğrama olasılığının az olan meslek kategorileri ‘el becerisi’, ‘parmak becerisi’ ve ‘sıkışık çalışma alanı’ risklerin daha yüksek olması robotik sisteme geçişleri yakın vadede gerçekleştirilememektedir (Frey ve Osborne, 2013: 38-40).

İkinci dalgada durum ise sosyal zekâ; bir mesleğin bilgisayarlaşması olasılığı sosyal zekâyı dayanmaktadır. Sosyal zekâ gerektiren meslekler ise satışa dayalı mesleklerdir. Kasiyerler, pazarlamacılar vb. mesleklerdir. Bu meslekler iletişim konusunda yoğun olması yine de sosyal

zekâyâ baskın olduğu pek söylenemez. Kısacası teknolojik gelişim ile mesleklerin kaderinde değışim olacağı aşıkârdır (Frey ve Osborne, 2013: 38-40).

Endüstri 4.0 ile gerçekleşen otomasyonunun üretime getirmiş olduğu yeni üretim trendinin faydaları, neden olduğu işsizlikle ortaya çıkan zararları telafi edebilecek mi sorusu önem kazanmaktadır. Ford ve Taylor üretim tarzını örnek olarak ele alalım. Kullanılan üretim tekniği ile tek bir arabanın üretimini 12.5 saatte tamamlayabilmekteydi. Yeni yöntemle üretim bandını oluşturup, tek bir arabanın üretimini 1,33 saate indirme başari labilmiştir. Bu teknolojik gelişme ile istihdamda %90 oranında düşüş beklenirken, sonuç tam tersi oldu. Üretimde maliyet düşüşü sağlanmış, yaşanan talep ile ülke nüfusunu aşan iş imkânları ortaya çıkmıştır. 2035'e kadar Endüstri 4.0 uygulamalarının dünyada %50 oranında yaygınlaşması beklenmektedir. Bugüne kadar gerçekleşen otomasyonda bazı işlerin yok olduğu ancak yerine yeni işlerin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu durum dayanak gösterilerek Endüstri 4.0'ın yıkıcı etkisinin olmadığı bilakis tam tersi istihdama pozitif etki yapacağı öngörüsü mevcuttur (Berger, t.y.: 14-16).

Tablo 4'te makine ile insan etkileşimi için şekillenecek çalışma düzenini gösterilmektedir. İşin içeriği, işin organizasyona, ağ, otomasyon, nitelik/beceriler ve veri ile ilgili değışimler gösterilmiştir.

Tablo 4: İnsan-Makine Etkileşimlerinin Tasarımında Karar Alternatifleri

	İnsanlar Sistemi Kullanır	Sistemler İnsanları Yönlendirir
İşin İçeriği	Tasarım ve hedefleri etkileme olanaklarına sahip ilginç görev kesintileri	Yüksek derecede standardizasyon/harici kontrol ile dar şekilde uyarlanmış görevler
İşin Organizasyonu	Üzerinde anlaşmaya varılan hedefler ve katılım ile genişletilmiş iş birliği fırsatları	Manevra alanı az olan yüksek sorumluluk
Ağ	Şeffaf bir bağlamda standartların ve iş birliğinin etkisi	Ağ oluşturma ve bilginin kullanımı bağlamında şeffaflığın yokluğunda dar standartların belirlenmesi
Otomasyon	Stresli ve çekici olmayan faaliyetlerden kurtulma	Otomasyon hedefi: terk edilmiş fabrika
Nitelik/Beceriler	İş başında öğrenmeyi kapsamlı beceri geliştirme ile ilişkilendirme	Sadece işte kalifikasyon
Veri	Problem çözme için bilgi ve bilgiye erişim; Kişisel ve teknolojik verilerin ayrılması	Davranışı ve performansı izlemek için verileri kullanma

Kaynak: Kurz, 2014: 6.

Dijitalleşme ile hızlı bir inovasyon ortaya çıkmaktadır. Teknik açıdan nesnelerin internetinin gelişmesiyle üretim artmaktadır. Örgütlenme açısından; yeni işveren örgütleri, yeni istihdam modelleri ve her şeyden önemlisi yeni iş imkânlarını ortaya çıkacağı görüşleri savunulmaktadır. Sosyal devlet açısından; çalışan birey, aile, yaşlılar ve engelliler arasında yaşam standardı denge

akıllı yardım sistemi desteği ile oluşturulmuştur (Buhr, 2017: 11). Endüstri 4.0'ın gerçekleşmesiyle birlikte robotların insan işgücünün yerine geçeceği endişesine yol açan nedenler, otomasyonun gerçekleştirilmesinin maliyetli olması ve nitelikli bir işgücünün bulunmamasıdır.

Yaşanan otomasyon sürecine adaptasyon sağlanabilmesi için zorlukları aşmak ve fırsatları kaçırmamak gerekmektedir. Yeni süreçte mevcut işlerin birçoğunun ortadan kalkması, 1, bazı işlerin dönüşüme uğraması, bazı işlerin de devam etmesi beklenmektedir. Yaşanan Endüstri 4.0 devriminde ortaya çıkacak değişimlerden birisinin de işin örgütlenme biçiminde olması beklenmektedir. Örneğin uzaktan çalışma sistemi ve çalışma süresindeki esneklik, işgücünde (örneğin yaş, cinsiyet ve çalışan becerileri profillerinde) değişimlerin meydana gelmesi güçlü olasılıklar arasındadır (Meyermans ve Peschner, 2013: 63).

Endüstri 4.0 ile yeni iş modellerinin fırsatları yaratılmıştır. Ancak bu fırsatlardan farklı işçi grupları eşit şekilde faydalanmamaktadır. Bu fırsatların yanında işgücü piyasası politikaları ve beraberinde destekleyen reformlar yapıldığında eşitliğin sağlanmasına yönelik gelişmeler sağlanacaktır. Diğer bir taraftan yeni iş modellerinde fırsat ve maliyetler işçi gruplarına eşit bir şekilde yansıtılmadığında, Endüstri 4.0 devrimine verilen destek gerekli yararları sağlamayacağı gibi eşitsizlik daha da artabilecektir (Meyermans ve Peschner, 2013: 78).

Yeni iş modellerinde uygun becerilerin geliştirilebilmesi için yeni politikalar araştırılmalıdır. Bu politikalar; ilk olarak bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki meslekler cazip hale getirilerek teşvik edilmelidir., Öğrencilerin, ihtiyaçlarına uygun eğitim sistemi oluşturabilmek için uluslararası mesleki yeterlilikler geliştirilmeli, bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik bilgi ve becerileri artırılmalıdır. Son olarak AR-GE ve girişimciler arasında bilgi transfer ağı güçlendirilmelidir. (Meyermans ve Peschner, 2013: 80).

Endüstri 4.0 ile teknik anlamda çığır açması, sosyal inovasyon anlamında da gelişme sağlayabilir. Örneğin; insana yaraşır yeni iş gücü kalitesi, sosyal anlamda uygulandığında, üretim, tüketici ve işgücü için sosyal inovasyonun iki karakteri oluşturulabilir. Bu ihtimallerin gerçekleşebilmesi için, Endüstri 4.0'ın hem teknik anlamda hem de sosyal değişim açısından anlaşılması gerekmektedir (Buhr, 2017: 12).

Mevcut mesleklerin ortadan kalkacağı düşüncesinin yanıltıcı olduğuna ilişkin görüşler bulunmaktadır. Bu teze üçüncü bir tez daha eklenmektedir; piyasadaki işlerin büyük çoğunluğunun getirisinin düşeceği ve bireyin güvencesinin olmayacağıdır (Standing, 2011: 291).

2.2.2. Endüstri 4.0 Devlet Profili

Devlet, üretim tarafında olduğu kadar tüketim tarafında da bütün riskleri ve avantajları göz önünde bulundurarak hem teknik hem de sosyal anlamda teşvikler planlamalıdır (Buhr, 2017: 15). Devlet denge koruyucu konumundadır. Gerek eğitim gerek sosyal yardım ve gerekse de AR-GE konusunda devlet politikaları geliştirilmelidir.

Bazı ülkeler gelişmiş bir ekonomiye sahip olmaları nedeniyle geçmiş yıllardan beri çeşitli alanlarda teşviklerde bulunmaktadır. Piyasanın küreselleşmesiyle birlikte, rekabet edilen pazar büyümüş ve kurullar çoğalmıştır. Bu nedenle; rekabet gücünü artıran, ekonomik kalkınmayı teşvik eden ve aynı zamanda refah düzeyini artırmak için bilimsel ve teknolojik ilerleme sağlamaya yönelik çabalar artırılmalıdır. Teknoloji geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır. Örneğin; yarı iletken teknolojisi, biyoteknoloji ve bilgi teknolojisi bu çerçevede yer almaktadır. Gelişime ayak uydurabilen hükümetler firmaları teknoloji konusunda destekleyip yönlendirmektedir. Hükümet, inovasyonun oranını ve yönünü belirleme yeteneklerine sahiptir (Rothwell ve Zecveld, 1984: 1).

Tablo 5: Teknoloji Destekleyen Politika ve Önekleri

Politika Aracı	Örnekler
Kamu Teşebbüsü	Kamuya ait endüstriler tarafından inovasyon, yeni endüstrilerin kurulması, kamu şirketlerinin yeni tekniklerin kullanımına öncülük etmesi, özel teşebbüse katılım.
Bilimsel /Teknik	Araştırma laboratuvarları, araştırma derneklerine destek, eğitimli topluluklar, meslek birlikleri, araştırma hibeleri.
Eğitim	Üniversitelerde genel eğitim, teknik eğitim, çıraklık programları, sürekli ve ileri eğitim, yeniden eğitim.
Parasal	Hibeler, krediler, sübvansiyonlar, mali paylaşım düzenlemeleri, ekipman, bina veya hizmet sağlama, kredi garantileri, ihracat kredileri.
Vergilendirme	Şirket, kişisel, dolaylı ve bordro vergileri, vergi indirimleri.
Yasal/düzenleyici	Patentler, çevre ve sağlık düzenlemeleri, müfettişlikler, tekel düzenlemeleri.
Siyasi	Yenilik için bölgesel politikaların, onurların veya ödüllerin planlanması, birleşmelerin veya ortak konsorsiyumların teşvik edilmesi, halkla istişare.
Tedarik	Merkezi veya yerel yönetim alımları ve sözleşmeleri, kamu kuruluşları, A ve D sözleşmeleri, prototip alımları.
Toplum servisleri	Sağlık hizmeti, kamu binası, inşaat, ulaşım, telekomünikasyonda satın alma, bakım, denetim ve yenilik.
Denizaşırı ajan	Savunma satışları.
Bilgi	Bilgi ağları ve merkezleri, kütüphaneler, danışmanlık ve danışmanlık hizmetleri, veri tabanları, irtibat hizmetleri.
Reklam	Ticaret anlaşmaları, tarifeler, para birimi düzenlemeleri.

Kaynak: Çelik, t.y.: 1.

Endüstri 4.0 ile devletlerin uygulamış oldukları politikalarında değişimler söz konusudur. Bu politikalar oluşturulurken aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır (Çelik, t.y.: 1);

1. Ülke platformları oluşturma (Örneğin; hükümetler, üniversiteler, endüstri temsilcileri, sivil toplum örgütleri, kamu kuruluşları ve düşünce kuruluşları),
2. Ülke stratejilerini, süreçleri takip edebilme ve onaylama,
3. Eğitim stratejilerini değiştirme ve geliştirme
4. Ülkeyi güçlü bir teknoloji alt yapısına kavuşturma,
5. Hem kendi devlet sektöründe hem de özel firmalarda AR-GE'ye destek verme.

Devlet stratejilerinin şu çabaları içermesi yararlı olacaktır (LOE, 2019: 71);

1. İnovasyonla birlikte, üretimde kullanılan robotlar karşısında ezilen emeğe, yeni iş yaratımlarıyla desteklenmesi,
2. Teknolojinin beraberinde, düzenli olarak dağıtılmış işgücü coğrafyasını yöneten yeni yönetim modellerinin oluşturulması,
3. Y kuşağını emeklilik açısından, planlaması ve uygulamasına yardımcı olmak
4. Aktif iş gücünün yeni iş modelini uygun bir eğitim ve beceriye yönlendirmek
5. Otomasyon ile geleceğin meslekleri için gerekli eğitim politikalarını oluşturmak
6. Emek, işletme ve hükümet arasında iletişim iş birliğinin sağlanması

2.2.3. Endüstri 4.0 İşveren Profili

Endüstri 4.0 sürecinde ekonominin yönlendirmesiyle birlikte karşılaşılabilecek zorluklar vardır. Bu zorluklar arasında, yatırım ihtiyacı, değişen iş modelleri, veri sorunları, yasal sorumluluklar ve fikri mülkiyet sorumlulukları sıralanmaktadır. Bu tarz zorluklar bertaraf edilebilirse, ekonominin üretim kanadında gerekli her türlü fayda sağlanacaktır (Davies, 2015: 1). Dünya Ekonomik Forumu'nun 2022 yılında yayınlamış olduğu raporunda endüstri 4.0 ile işletmelerin yaşamış olduğu 10 yıldır yaşanan verimlilik durgunluğun sonuna gelindiği belirtilmiştir. 2025 yılı itibarıyla 3.7 trilyon ABD dolarına tutarında bir değer yaratacağı beklentisi ifade edilmiştir (Singawinata t.y.: 1).

Endüstri 4.0 ile gelişen üretim süreçleri, lojistik aşamasının dijitalleşmesi; üretim aşamasında akıllı nesnelerin kullanılması, iletişim alanında yaşanan gelişmeler ile fiziki üretim gerçekleşmekte olup; kâr oranlarında artışlar ve maliyetlerde düşüşler ortaya çıkmaya başlamıştır (Fonseca, 2018: 386).

Teknolojik gelişmelerle birlikte küresel bir pazar oluşmuştur. Küresel pazarın oluşumu beraberinde yeni iş modellerinin de ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Yeni ürünler ve hizmet

üretimleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Ortaya çıkan yeni teknoloji, üretilen mal ve hizmetlere değer katma yöntemlerini, sanal çalışma düzenlerini ve esnek çalışma sistemlerini değiştirmeye başlamıştır. Tedarikçi ve iş ortaklarının dijital ağda daha geniş bir alan bulması ile ölçeklenebilir bilgisayar gücüne erişim kolaylaşmıştır. Bu yeni durumda maliyetsiz bir şekilde işletmelerin üretim ölçeğini değiştirmeleri artık mümkündür. Yeni örgütsel çalışma sisteminde yüksek vasıflı teknik personele ve esnek çalışabilen personele yönelik bir talep olması beklenmektedir. Personel becerilerinin ise problem çözme, kuvvetli iletişim ve ekip oluşturabilme yeteneği ön plana çıkmaktadır (LOE, 2019: 9).

Endüstri 4.0'a uyum sağlayabilen kuruluşlar, ulusal pazarda rekabet gücünü önemli ölçüde artırmaktadır. Bu kuruluşlar mal ve hizmet üretiminde değer yaratabilmekte ve üretim aşamasında oluşabilecek riskleri minimum seviyeye indirebilmektedir. Bir işletmede gerçekleştirilen inovasyon ile; hızlı ve verimli üretim, hızlı dağıtım, yeni ürün ve hizmetlerin müşteriye ulaştırılması gibi konularda önemli gelişmeler sağlanmaktadır. Farklılaşma stratejisini benimseyen işletmeler yeni ve gelişmekte olan talebe hitap edebilmelidir (Fonseca, 2018: 392). Üretim tek otomatik birimden; etkileşim kurabilen, esnekliği, hızı, üretkenliği ve kaliteyi maksimum seviyeye çıkartabilen otomasyon sistemine dönüştürülmelidir. Sektöre uygun, alt yapıda ve insan gücünde gereken beceri ve yeterlilik sağlanmalıdır. İnovasyonlar işverenin üretimdeki rekabet gücünün gelişmesine, yenilik yapmasına ve yapmış olduğu üretimde verimliliğin artmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan teknoloji doğru kullanıldığında, verimli ve basit düzenlemeler ile emeği dışlamak yerine emek gücünün kullanılabileceği yeni iş modelleri ortaya konulmalıdır. Fiber optik ağlar, sabit geniş bant, mobil telekomünikasyon ve iletişim uyduları veri uygulamaları; gelecekte şirketleri aktif olarak ayakta tutabilen hizmetlerdir. İşletmenin yapmış olduğu mal ve hizmet üretimi yeni teknolojiler ile gerçekleştirdiği zaman; bilgi ve hizmetlere daha hızlı ve kolay erişim, işgücünün çeşitliliğini artırarak kayıt dışı çalıştırmayı ortadan kaldırmaktadır (Newman ve Blanchard, 2019: 83-85).

İşveren, üç aşamada işyerini otomasyona çevirebilmektedir. İlk aşamada; teknoloji kategorileri belirlemek, yaşanan ve yaşanması muhtemel sorunlara karşı çözümler üretmek ve temel bir anlayış belirleyebilmek önemlidir. İşletme adına fırsatları takip edebilecek iç yetkinliklere sahip olunmalıdır. İkinci aşama; teknoloji ortaklıkları ve işletme fonksiyonudur. İşletmeye ait teknoloji kurarken bir teknoloji ortaklığına ihtiyacı duyulabilmektedir. Bu durumda önemli olan yeni teknolojinin mevcut işletmeye her bakımdan adaptasyonu sağlanmalıdır. Son aşama ise; şirket gelişimi, uyum sürecine sağlanan teknolojik gelişime, şirketin kapasitesinin de yeterli tepkiyi vermesidir. Yaşanılan gelişim, standart idari görevlerden başlayıp, karmaşık kodlara ve becerilerin kişileşmesine kadar katkı sağlamalıdır. Bu aşamada değişimler, çalışan personellere aktarılmalıdır (Newman ve Blanchard, 2019: 83-85).

2.3. Evrensel Temel Gelir Benzeri Uygulamalar

Evrensel temel tarih incelendiğinde benzer uygulamalara ve tasarım önermelerine rastlanmaktadır.

Evrensel temel gelir benzeri uygulamalarda Juliet Rhys Williams Negatif Gelir Vergisi ve Alaska Daimî Fonu incelenmiştir.

2.3.1. Juliet Rhys Williams Negatif Gelir Vergisi ve Milton Friedman Negatif Gelir Vergisi

1940'ta Juliet Rhys-Williams tarafından ortaya atılmıştır. Şu anda konuşulan işsizlik maaşı; temel gelirin ve vatandaşlık gelirinin alt yapısı olarak görülmüştür. Ortaya atıldığı zamanda hak ettiği değeri görmese de üretimde yaşanan otomasyondan sonra hak ettiği değeri görüp, üzerinde ciddi araştırmalar yapılmıştır. 'Negatif gelir vergisi' adında Milton Friedman tarafından bu konu üzerinde çalışmalara başlanmıştır (Özbağcı, 2018: 1).

Negatif gelir vergisi Milton Friedman tarafından geliştirdiğinde, bazı yararlarına vurgu yapmıştır. İlk olarak; bireyin elde ettiği gelire destek sağlamak amacıyla oluşturulan bir sistemdir. Negatif gelir vergisi, alıcı tarafından diğer sosyal desteklerden daha iyi fayda sağladığının altını çizmektedir. Friedmanın diğer bir önermesi ise, pozitif gelir vergisi ile negatif gelir vergisinin entegrasyonunun zengin ile yoksul arasında gelir farkını azaltacağı önermesi üzerinde durmuştur (Moffitt, 2003: 121-122). Negatif gelir vergisi, tıp alanında ilaçları bireyler üzerinde denerken yapıldığı gibi, tedavi ve kontrol gruplarına tesadüfî atamalar yaparken bilimsel yöntemi kullanan ilk büyük ölçekli sosyal deney olarak bilinmektedir. Bazı sosyal bilimciler için de bu durum, uygulamaların nasıl yürütüleceğine ilişkin deneyler olarak nitelendirilmiştir. Negatif gelir vergisi, ilk amacı olarak garantili bir gelirin birey üzerindeki etkileri yerine, yan etkileri üzerinde gözlem ve çalışma yapılmıştır. Temel gelirin amacı ise yoksul olan bireyin, yaşam kalitesini yükseltmektir. Yoksulluk sınırında garanti edilen bir negatif gelir vergisi tanımına bakıldığında, yoksulluğun azaltılabileceği kanısına varılabilmektedir (Widerquist, 2005: 51).

Negatif gelir vergisi bir transfer destek niteliği taşımaktadır. Asgari bir gelire sahip bireylerden alınan vergi miktarı, belirlenen asgari gelirin altında geliri olan bireye, devlet tarafından verilen mali destek olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle bireyin haneye giren gelirin vergiye tabii olduğu, bireylerin temel gelirinden vergi düşüldükten sonra aradaki fark pozitif ise birey devlete vergi ödemekte, aradaki fark negatif ise devlet tarafından bireye ödeme yapılmaktadır (Miszta, 2019: 65).

2.3.2. Alaska Daimî Fonu

Alaska daimî fonu, devlet kuruluşunun varlıkları Alaska Mental Health Trust Fund kanunları ile belirlenmiştir. 1980 yılında Alaska Eyaleti tarafından oluşturulmuştur. Fon kuruluşu altı üyeden oluşmaktadır. Vali tarafından atanan Mütevelli Heyeti tarafından denetleme yapılmaktadır. Yatırım stratejisi; fonun uzman kurulu tarafınca belirlenen %5 reel getiri üzerinden (enflasyon baz alınmaktadır) varlık dağılımını takip etmek, benimsemek ve izlemektir. Alaska daimî fonu uzman kurulunun sağduyulu davranmalı, akıllıca hamle yapmalı, makul bir gelir için çalışmalı, sermaye durumuna hâkim olmak ve spekülatif yatırımları yapmamalıdır. Yersiz risklerden kaçınılması gerekir. Varlık sınıflandırması için hem kendi personelinden hem de dışarıdan para yöneticileri ile çalışması tercih edilmiştir (Alaska Permanent Fund Corporation [APFC], 2009: 1).

Prudhoe Körfezi'nde petrol üretim çalışmaları başladığı sırada Alaska Daimî Fonu kurulmuştur. Prudhoe Körfezi; Amerika Birleşik Devlet'lerinde bulunan en büyük petrol sahasıdır. Fonun esas amacı, sürdürülemeyen kaynaklardan fona kaynak oluşturmaktır. Fon mevduatları; petrol kuyusu %25 fon kaynağındaki oranı ve endüstrilerden alınan üretim vergileri, mülk ve gelir vergilerinden oluşmaktadır. Fon mevduatının sermaye olarak harcanması anayasa ile yasaklanmıştır. Fakat fondan sağlanan kazançlar eyalet meclisi tarafından herhangi bir amaca yönelik çalıştırılabilir. Alaska fonu, daimî yatırım olarak kullandığı mevduatlardan gelen kazançlar ile sürekli bir gelir elde etmiştir. Bu kazançları gelecek nesiller de kullanabilecektir (Scott, 2010: 4). Alaska Daimî Fonu'ndan yararlanmak için iki koşul gerçekleşmelidir. İlk olarak kişinin en az bir yıldır Alaska'da ikamet etmesi ve ikincisi ise kişinin hayatta olmasıdır. Bu iki koşulun gerçekleşmesi, kişinin nakit yardımı alması için yeterlidir (Merchant, 2015: 1). İkamet eden her bireye 1022 dolar ödeme yapılmaktadır. 1976 yılından günümüze kadar geçen sürede petrol gelirlerinden fona aktarılan miktar 55 milyar dolardır. Bu gelirin belirli bir kısmı Alaska halkına ödenmiştir. Anayasa ile Trans-Alaska boru hattı sistemi oluşturulmuştur. Yasa koyucular bireylere petrolden kâr sağlamasını ve aynı zamanda petrol kaynağının aktif olarak kullanmasını sağlamışlardır (Beres, 2017: 1).

Maden kaynakları devlet tarafından kiralanıp, kira bedelleri Alaska Daimî Fonuna aktarılmıştır. Diğer devlet geliri imtiyaz bedeli, teklif satış gelirleri ve federal maden gelirlerinin minimum %25 kadar kısmı yatırımlar için harcanmaktadır. Geriye kalan kısım ise kalıcı fona yatırılmıştır. Daha sonra kalıcı fon gelirleri ise kanunlarla aksi belirtilmediği sürece genel fona aktarılmaktadır (APFC, 2022: 6). Alaska Daimî Fonu'nun yapısı, anapara ve kazanç rezervi hesabı olarak iki ayrı hesabı olan tek bir fon olarak işlevlerini sürdürdüğü bilinmektedir (APFC, 2022: 8).

Alaska Daimî Fon'un ilk başkanı Elmer Rasmuson fonun önemini vurgulamak için şu ifadeyi kullanmıştır; *“Para her şey olmayabilir, ama size söylüyorum, Daimî Fon'a sahip olmak hepimize gelecek için çok fazla güven ve kararlılık veriyor”* (APFC, 2022: 1). Son dönemde Alaska Daimî Fon sistemine ilgi artmaya başlamıştır. Dünya genelinde otomasyonun yaygınlaşması, gelir

eşitsizliğinin artması, arz-talep dengesinin bozulmasıyla birlikte; tüketiciye devlet eliyle düzenli garantili bir gelir transferi sistemin oluşturulması tartışılmaya ve proje denenmesine başlanmıştır. Bu sistem denemelerinin otomasyonla yaşanması beklenmektedir. Alaska Daimî Fonu, dünyada temel gelir sisteminin ilk uygulaması olarak değerlendirilmektedir (Merchant, 2015: 1).

2.3.3. Temel Gelire Alternatif Politikalar

Çalışma hayatına robotların dâhil olmasından en çok etkilenen taraf, emeğini kiralayan bireyler olmuştur. Böylece tüketim için harcama yapan bireylerin alım gücü azalmaktadır. Evrensel temel gelir, alım gücünü artıran politika önerileri ortaya koymaktadır. Evrensel hibe, negatif gelir vergisi veya ücret eki gibi çeşitli türlerdeki evrensel temel gelir uygulamaları, garantili ulusal gelir olarak bilinmektedir (Tanner, 2015: 1).

Temel gelir veya garantili gelir gibi tanımlar literatürde kullanılmaktadır. Ayrıca nakit hibeler, vergi kredileri ve ücret takviyeleri gibi birçok tanımlamalar da kullanılmaktadır. Böylece refah devleti uygulamasının yerine kullanılacak kapsamlı politikalar oluşturulmuştur. Diğer yoksulluğu azaltan uygulamaların ise refah devleti uygulamasını destekler nitelikte olduğu bilinmektedir (Tanner, 2015: 3).

Negatif gelir vergisinin temel amacı şu şekilde tanımlanmaktadır; *'belirli bir asgari düzeyin üzerinde geliri olan bireylerden vergi geliri toplayan mekanizmadan, asgari gelirin altında geliri olan bireylere maddi destek sağlamak için kullanılmaktadır'*. Negatif gelir vergisi her bir bireye koşulsuz olarak sağlanacaktır (Friedman, 1968: 68). Evrensel temel gelir desteği, alternatif politikalar içinde en çok tartışılan politika olarak bilinmektedir. Negatif gelir vergisi ile, hâlihazırda kullanılan bütün yardım politikalarının yerine kullanılabilecek bir sistem oluşturulmuştur. Kapsam bakımından geniş politika olarak tasarlandığı için bireylere kısmi olarak uygulanan yardım politikalarından daha yüksek bir maliyet çıkacağı şüphesizdir. Negatif gelir vergisinin amacı doğrultusunda bireyler üzerinde teşvik edici etkileri görülmeye başlanmıştır. Negatif gelir vergisi ile refah seviyesi yüksek bir toplum oluşturulduğunda; maliyetin, kullanılan sosyal güvenlik sisteminden daha da düşük olacağı öngörülmektedir (Friedman, 1968: 68).

Ücret ekleri; birey hükümet tarafından belirlenen minimum gelirin altında bir gelir elde ettiğinde, eksik olan miktarı yine devlet tarafından tamamlanan politikalar olarak tasarlanmıştır. Negatif gelir uygulaması benzer bir politika tasarısı olarak bilinmektedir. Evrensel temel gelirden farkı ise kapsamının sınırlı oluşudur.

Evrensel temel gelirle birlikte tartışılan negatif gelir vergisi veya ücret eki politikaları incelendiğinde, evrensel temel gelirin daha fazla avantaj sağladığı görülmektedir. Hali hazırda refah

devleti adı altında uygulanan sosyal politika araçlarında daha basit ve daha şeffaf olacağı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan idari yönetim tasarrufu sağlayabilecektir (Tanner, 2015: 7).

Bu politika uygulamaları incelendiğinde; evrensel temel gelir uygulaması basit fakat uygulama alanı kapsamlı olduğundan, kullanılan refah sisteminden daha maliyetli olacaktır. Diğer bir maddi destek sağlayan politika olan negatif gelir vergisi maliyetinin finansmanı ise daha uygulanabilir bir politika olarak nitelendirilmektedir. Ücret eki ödemeleri ise çalışmayı teşvik eden bir politika olarak nitelendirmektedir. Fakat bu politikanın uygulama alanında kapsamı kısıtlı olacağı için, evrensel niteliği bulunmamaktadır. Bu nedenle mevcut refah sistemin yerine ikame edilemeyecektir (Tanner, 2015: 26).

2.4. Evrensel Temel Gelir ve Sosyo-Ekonomik Etkileri

Evrensel temel gelir, yoksul bireylere gelir transferi sağlayarak sosyal eşitliği sağlayabilir. Maddi olarak zayıf olan bireyin gelir düzeyindeki artış refah seviyesinin yükselmesine fırsat sunmaktadır. Yoksulluk oranında azalma ve vatandaşlar arasındaki ortaya çıkan gelir farklılığını azaltmayı sağlayabilmektedir. Evrensel temel gelir toplum içindeki bireyin statüsünü artıracak gibi, dezavantajlı gruplar olarak tanımlanan çocuk, yaşlı ve kadınların statülerinde yukarı yönlü bir iyileşme sağlayabileceği öngörülmektedir. Bu gruplara ekonomik özgürlüğü sağlayıp, eğitim ve sağlık açısından bireyin ekonomik refahını önemli ölçüde yükseltebileceği tahminler arasındadır (Ramiah ve Li 2019: 19).

Evrensel temel gelir uygulamalarıyla çalışma hayatında yaşanan esneklikten dolayı bireylerin çalışma sürelerinde bir kısalma olacağı ortadadır. Bu nedenle bu durumda birey kendine zaman ayıracak ve ailesiyle daha fazla vakit geçirmesi mümkün olacaktır (Goodman, 2018: 1).

Evrensel temel gelir, bireyin çalışma hayatından dışlanmasını engelleme ve kronik işsizliğin birey üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için bir fırsat olarak görülmektedir (Wos, 2017: 1).

Devlet tarafından bireye sağlanan nakit desteği; kapsamlı önlemler alındığında, gelir eşitsizliğinin ve yoksulluğun azaltılmasında etkili yöntem olduğu savunulmaktadır (BIEN 2013: 1).

Evrensel temel gelir uygulayabilen toplumlarda uygulamaların bireyler üzerindeki etkilerine bakıldığında; ilk olarak ataerkilliği azaltılabileceği, diğer taraftan yardım sağlayan hükümetin yoksul birey üzerindeki baskılarının hafifleyebileceği öngörülmektedir. Hali hazırda uygulamada olan aynı yardımların yerini evrensel temel gelir ile nakdi yardım verilebileceği için yoksulluğu azaltılabileceği öngörülmektedir. Birey ekonomik anlamda kendini bağımsız olarak hissedeceği için, ihtiyaç duyduğu yaşam becerilerini geliştirme imkânı bulabilecektir (Tanner, 2015: 7).

Evrensel temel gelir desteğinin doğrudan nakdi destek sağlaması, bazı özel çıkar odaklarının ve rant elde eden grupların sistemin dışına itilmesini sağlayacaktır. Toprak sahipleri, sağlık hizmetleri sağlayıcıları gibi grupların sistemin önemli bir parçası oldukları bilinmektedir. Bireye doğrudan nakdi destek verilmesi, aracı grubu zincirin dışında bırakacak ayrıca artan finansman veya özel ayrıcalıklar için lobi yapılmasına engel olacaktır (Tanner, 2015: 7-8).

İnsanların hayatında özel ilgiye muhtaç bireylerin evrensel temel gelir ile daha kolay bir yaşama kavuşmalarının sağlanacağı savunulmaktadır. Evrensel temel gelirin bireyin hayatına önemli ve olumlu bir etki yapacağı düşünülmektedir (Standing, 2020: 6).

Evrensel temel gelir bireyde daha iyi seçenekleri seçme imkânı sağlayabilir. Hem toplu olarak hem de bireysel anlamda evrensel temel gelir güç unsuru olacaktır. Bunun sonucunda ise daha iyi çalışma koşulları için işveren üzerinde baskı kurulabilecektir. Bu nedenle istenmeyen işleri daha cazip hale getirmek için bütün imkânların kullanılacağı düşünülmektedir (Vanderborght, 2004: 4). Evrensel temel gelir desteği alan bireyler çekici olmayan işlerde çalışmak istemeyeceklerdir. Bu nedenle çekici olmayan işlerin birey için cazip hale getirilmesi gerekecektir. Ücret oranlarında yükselme eğilimi söz konusu olacaktır. Diğer bir etki de ücretleri yüksek olan işlerin ücretlerinde düşüş eğilimi olacağı düşünülmektedir. Evrensel temel gelir bireye asgari geçim düzeyinde garantili bir gelir imkânı verdiği için, çekiciliği olan işlerin ücret oranları düşebileceğidir. Kapitalist kâr mantığı ile üretim otomasyona uyum sağlayacaktır. İşin kalitesini yükselterek, ürün başına maliyeti azaltacak girişimlerde bulunulacaktır. Üretim tesisatının ve organizasyon yapısının değişimi yönünde eğilimler ortaya çıkacaktır (Veen ve Parijs, 1986: 645-646).

Evrensel temel gelir bireyin çalışma hayatındaki zaman kullanımını da kolaylaştırmaktadır. Birey istediği zaman yarı zamanlı bir işte çalışabilmektedir. İş piyasasından uzaklaşsa da koşulsuz ve daimî garantili bir gelir güvencesi, kısmen de olsa gelir kaybını telafi edebilme niteliğindedir (Vanderborght, 2004: 4).

Evrensel temel gelir, insan hayatında önemli değişiklikler ortaya çıkaracaktır. Gelir desteği verilen birey, nasıl bir yaşam süreceğine karar verecektir. Yoksul birey; yeme, giyinme ve barına ihtiyacını karşılayamayacak olan kişi olarak tanımlanmaktadır. Hali hazırda sosyal devlet, belirli uygulamalar ile kişiye maddi veya ayni yardımlar sağlamaktadır. Böylelikle bireyin devletten almış olduğu destek ile ne tür bir harcama yapacağı gözetilmektedir. Bu durumda destek olunan gelir ile bireyin nereye harcama yapacağına müdahil olmak bireyi özgürlüğünden alıkoymaktır. Diğer bir etki olarak sağlanan desteğin insanların çalışma isteğini azaltacağı yönündedir ancak bu bakış açısı doğruyu yansıtmamaktadır. Birey çalışma hayatında aktif olduğunda bile bu desteğin sağlanacak olması, bu negatif bakış açısını çürüten tez niteliğindedir. Toplumun önemli bir kısmı evrensel temel gelir desteği ile hayatını devam ettiremeyeceğinin bilincindedir. Belirtilmesi gereken diğer durum da bireyin medeni hali, sağlanan gelir desteğine etki edemeyecektir (Standing, 2011: 283-284).

Evrensel temel gelir sağlanmasının olumsuz etkilere yol açacağını düşünenlere göre; bu gelirin sağlanması emek arzında azalmaya, enflasyonda artışa, maliyetin yüksek oluşuna, bireyin tembelliğe yönlendirilmesine ve aktif çalışan bireyde cezalandırılma hissi oluşmasına yol açacaktır. Bu nedenlerle evrensel temel gelire karşı çıkmaktadır (Standing, 2011: 283-284). Otomasyonla beraber oluşan işsizlik ve hâlihazırda kaybolan meslekler, düşük vasıflı işler ve düşük ücretli işlerin ortaya çıkması ile ilgili tahminlerde bulunulmuştur. Birey bu tarz işler ile aktif olarak çalışır hale getirildiğinde, refah politikalarında ve çalışma kurumlarında köklü değişime gidilmelidir. Teknolojik gelişme, robotların üretime dâhil edilmesi, bilgisayarlaşmanın üretimde etkinliği artırması; kitlesel işsizliğin oluşmasına ve bireyler arasında gelir eşitsizliğinde derin farkların ortaya çıkması beklenmektedir. Bu iki olumsuz durum, toplum içerisinde refah düzeyini belirleyebilen bir araç olarak evrensel temel gelir üzerinde çalışmaya başlanmıştır (Economic And Social Commission For Asia And The Pacific [ESCAP], 2018: 1). Evrensel temel gelirin insanlar üzerinde olumsuz etkilerinin ortaya çıkacağı da düşünülmektedir. Örneğin; kötü alışkanlıkların artışına yol açabilecek ve çalışma isteğinin azalmasına neden olabilecektir. Bu durum evrensel temel gelirin finansmanı için destek bulmanın da zorlaşmasına yol açacaktır (ESCAP, 2018: 1).

Temel gelirin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Hindistan, Kanada ve Finlandiya’da temel gelir üzerine projeler oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuştur. Toplumu derinden etkileyecek olan evrensel temel gelir, özgürlük ve adalet gibi ideallere hizmet edecektir (John vd., 2023: 9).

2.5. Evrensel Temel Gelirin Finansal Kaynağı

Evrensel temel gelir için finansman sağlama konusunda zorluklar yaşanacağı ve bu zorlukların temel gelir uygulamasını zorlaştıracığı öngörülmüştür. Özellikle azgelişmiş ve emek yoğun ülkeler için finansman sorununun çözümü önemli bir problem olarak görülmektedir. Evrensel temel gelirin uygulamaya konulması her ülke için bir maliyet unsurudur. Evrensel temel gelirden faydalanan vatandaşlara verilen maddi desteklerin toplam değeri, finansman ihtiyacı toplamını oluşturmaktadır. (Green, vd. 2020: 354).

Evrensel temel gelirin finansmanı, diğer devlet giderlerin de olduğu gibi bir ortak havuz oluşturularak bu fondan finansman sağlanmalıdır. Bu fona aktarılan finansal kaynak vergilendirme sistemi ile sağlanmalıdır. Vergilerin ise arazi veya doğal kaynaklar üzerinden alınması önerilmiştir. Dünya genelinde uygulanacak olan evrensel temel gelir sistemi finansmanının, spekülasyon sermaye hareketleri veya diğer adı ile ‘Tobin Vergileri’ üzerinden alınarak sağlanması önerilmiştir. Diğer bir öneri ise ‘bit vergileri’ olarak bilinen bir vergi türünün oluşturulmasıdır. Bu tür vergilerle evrensel temel gelir sisteminin finansmanı amaçlanmaktadır (Parijs, 2005: 9-10). Hali hazırda uygulanan vergi sistemine evrensel temel gelir gideri eklendiğinde, geliri iyi olan bireyin evrensel olarak herkese verilecek olan temel gelir için hem kendi payına düşeni hem de düşük gelirli bireyin payına düşeni finanse etmek durumunda kalacaktır. Devlet giderleri için oluşturan fonu finanse eden

vergilerin türü artan oranlı vergi olduğunda, zengin bireyler daha fazla ödeme yapacaktır (Parijs, 2005: 13-14).

Hükümetlerin risklerle karşılaşan bireyler için destek programları mevcuttur. Her hükümetin sosyal güvenlik sistemi bulunmaktadır. Evrensel temel gelirin hali hazırda çalışan bir sosyal güvenlik sisteminin yerine geçebilme ihtimali ilgi çekici olabilmektedir. Evrensel bir temel gelir, sosyal güvenlik sistemine göre basit ve şeffaf bir yapıya sahiptir. Bireylere bu destek sağlanırken; iş, evlilik ve tasarruf imkânı sağlayan teşvikler olarak nitelendirilebilmektedir (Tanner, 2015: 1). Koşulsuz temel gelir, bireysel geliri hesaba katmaksızın bütün vatandaşlara temel ihtiyaçlarını karşılamak için devletten her ay eşit miktarda para desteği sağlanmasıdır. Bu tanımla birlikte işsizlik yardımı, çocuk yardımı vb. koşullu ve kısmi olarak kişilere verilen yardım türlerinin ortadan kaldırılması ile sonuçlanacaktır. Evrensel temel gelir karmaşık sosyal faydalarda oluşan gelir desteğine aktarılabilir ve evrensel temel gelir finansmanı sağlanabilir (Misztal, 2019: 65). Evrensel temel gelir için bütün bireylere uygulama alanı sağlandığında, hali hazırda uygulanan sosyal güvenlik uygulamaları gözle görülür derecede azaltılacaktır. Diğer taraftan eğer bu destek sağlanamadığı sürece, bireye sağlanan maddi destek için vergi oranlarında yükselme olağan bir sonuç olarak görülmüştür. Vergi oranlarının da yükselişine neden olunması orta ve yüksek gelirli bireylerin vergi yükü ile karşı karşıya kalması kuvvetli ihtimaller arasında görülmektedir. Bu durumun orta ve yüksek gelire sahip bireylerin çalışma hayatından uzaklaşmasına ve bunun beraberinde ekonomik verimlilikte de düşüşe neden olacağı öngörülmektedir (Ramiah ve Li 2019: 19).

Evrensel temel gelir ödemeleri için düzenli bir finansman kaynağının bulunmaması, evrensel temel gelir projelerini önemli ölçüde zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır (Ramiah ve Li 2019: 19). Her devletin sosyal devlet bilinci ile sosyal yardım sistemlerini düzenlediği açıktır ve oluşturulan sistemde hedeflenen amaçlara ulaşamadığı konusunda fikir birliği mevcuttur. Federal, eyalet ve yerel yönetimler tarafından tahminen 126 yoksullukla mücadele adına yürütülen sosyal yardım programı bulunmaktadır. Bu programlar aracılığıyla 1 trilyon dolar civarında bireylere destekler sağlanmakla birlikte, bireylerin yoksulluk riskinden kurtulabilmesi ve bireyin kendi kendine yetebilmesini gerçekleştirebilecek program arayışı söz konusudur (Tanner, 2015: 1).

Amaç itibari ile evrensel temel gelirin birey için harika bir avantaj olduğu ortadadır. Fakat bu denli kapsamlı bir uygulamanın nasıl finanse edileceği sorusu, hükümetleri yardımlardan alıkoymaktadır. Vergiler ile mi yoksa diğer hâlihazırda uygulanan sosyal güvenlik sistemi bütçesi ile finanse edileceği veya sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcısı olarak mı uygulanacağı gibi cevap bekleyen soruları sıralamak mümkündür (Veen ve Parijs, 1986: 645-646).

Evrensel temel gelir uygulamasının finansmanı için sosyal kâr payı uygulaması sayesinde bir refah fonu veya sermaye fonu kurulabilmektedir. Bu oluşturulacak fonun finansmanının sağlanmasında rant gelirlerinin vergilendirilmesi yöntem olarak seçilmiştir. Fonda biriken miktarı arttırabilmek için

farklı vergilerin de bu fona aktarılabileceği üzerinde durulmuştur. Örnek; karbon vergisi, finansal işlem vergisi ve ‘yeşil’ mali politikalar uygulayarak finansman miktarı artırılabilir (Standing, 2017: 280-281).

2.6. Endüstri 4.0 ve Evrensel Temel Gelir İlişkisi

Endüstri 4.0, beraberinde bireyin hayatını olumlu ve olumsuz yönünde etkilemektedir. Endüstri 4.0 bileşenlerinden ilk olarak büyük veri, bu bileşen işletmenin önemli kararlar almasına, strateji geliştirmesi yönünde sağlıklı kararlar almasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle büyük veri ve veri madenciliği önem kazanmıştır. Bulut teknolojileri; herhangi bir iletişim aracı ile (tablet, bilgisayar veya telefon), farklı bir bulut ağına bağlanıp bilgileri oradan rahatlıkla görebilmektedir. Bulut ağda bilgiler toplanmakta, herhangi bir yerden, herhangi bir araçla bu ağa ulaşım kolaylaştırılmaktadır (Avcı, 2019: 90-91).

Nesnelerin interneti ile fiziksel olarak nesnelerin bilişim teknolojileri sayesinde sensörler aracılığıyla birbirleriyle iletişime geçme gibi devasa bir buluş gerçekleştirilmiştir. Bunun akıllı fabrikalar için önemli buluş olduğu bilinmektedir. Yapay zekâ; insan hayatını etkileyen buluş olarak ifade edilmektedir. Artırılmış gerçeklik; gerçek dünyadan ses, görüntü ve grafik gibi sanalda birleşmeleri sağlanarak oluşturulmaktadır. Son iki bileşen ise siber güvenlik ve sistem entegrasyonudur (Avcı, 2019: 90-91).

Endüstri 4.0 bileşenlerinden anlaşılabileceği üzere, birey iş kaybına uğrayacak, bu nedenle geçimini sağlamak için emeğini kiraya veren işgücü gelir kaybına uğrayacaktır. Endüstri 4.0 üretim açısından önemli bir gelişim sağlasa da tüketim tarafında yaşanan gelişmelere olumlu bir bakış açısı yaratmamaktadır. Endüstri 4.0 ile emeğe olan talebin azalacağı ve ihtiyaç olan emek için ise işçi profilinde değişim olacağı açık bir sonuç olarak öngörülmüştür. Bu durum ise değişen işçi profili için eğitim sisteminde köklü değişimlere ihtiyaç duyulmasına neden olacaktır. Toplumların büyük bir çoğunluğu yaşamını devam ettiren gelirden mahrum kalacaktır. Bu nedenle bireye bir gelir desteğinin sağlanması zorunluluk olarak tartışılmaya başlanılmıştır. Koşulsuz bir evrensel temel gelir; tüketim tarafında kişinin kendi gelişimini sağlaması ve sürdürülebilir bir yaşam için gerekli olmaktadır (Standing, 2017:285).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DÜNYADA EVRENSEL TEMEL GELİR UYGULAMALARI VE ETKİLERİ

3.1. Gelişmiş Ülkelerdeki Uygulamalar

Evrensel temel gelire örnek olabilecek bazı ülkelerin uygulamaları araştırılmıştır. Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler evrensel temel geliri kavramları farklı şekillerde ifade edilmiştir. Gelişmiş ülkelerin hali hazırda kullanmış oldukları sosyal güvenlik uygulamaları karmaşık bulunmaktadır. Evrensel temel gelir ile bu karmaşıklığın ortadan kaldırılması ve sosyal refah sisteminin köklü değişim geçirmesi açısından bu durum bir fırsat olarak görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ise mevcut durumda uygulamış oldukları sosyal güvenlik sisteminin mutlak yoksulluğun ortadan kaldırılmasına fırsat sağlayacağı açısından bakmaktadır. Bu iki grup ülkeler evrensel temel gelir için farklı sosyal ve ekonomik alt yapıya sahiptirler. Gelişmiş ülkelerin evrensel temel gelirin finansman olarak sağlam bir alt yapıya ve evrensel temel gelir desteği açısından gerekli her türlü bilgiye sahip olduğu gözlenmektedir. Evrensel temel gelir konusunda zayıf olan taraf ise gelişmekte olan ülke grubudur. Gelişmekte olan ülkeler, evrensel temel gelir ve sosyal yardım konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip değildir. Gelişmekte olan ülkelere mutlak yoksulluğu azaltmanın yüksek maliyetlere neden olacağı ortaya konulmuştur. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerin evrensel temel gelir politikasında başarısız olma ihtimalini güçlendiren nedenin ise kayıt dışı sektör olduğu bilinmektedir (Ramiah ve Li 2019: 20).

Günümüzde kamu yönetiminde ve akademik çalışmalarda evrensel temel gelir büyük destekler kazanmıştır. Evrensel temel geliri destekleyen ABD temel gelir garanti ağı (USBIG) ve temel gelir ağına (BIEN) bağlı kuruluşlar çok çeşitli çalışmalara öncülük etmişlerdir. İsviçre’de çalışmaların daha da hızlandığı görülmekte, evrensel temel geliri anayasaya dayandırma çalışmaları devam etmektedir. Bu durum hem ulusal anlamda hem de uluslararası medyada gündem olmayı başarmıştır. Bu adımlar başarılı olduğu takdirde, evrensel temel geliri vatandaşına tanıtabilen ilk ülke İsviçre olarak tarihe geçecektir. Benzer projelere şu an itibariyle rastlamak mümkündür. Hindistan’ın Namibya kentinde yoksulluğu ortadan kaldırmak için pilot uygulamalar üzerinde aktif olarak çalışıldığı bilinmektedir. Aynı şekilde Brezilya, Meksika ve Alaska’da 1982 yılında bireylere yıllık olarak ve koşul sunmadan bir temettü ödendiği kayıtlarda mevcuttur. Bu projeler evrensel temel gelirin en az bir özelliğini barındırmamaktadır. Alaska daimî fonunun bireye ödemiş olduğu miktar oldukça düşüktür. Projeden faydalananak kişiler sınırlandırılarak bireylerin de bazı şartları karşılaması beklenmektedir (Müller, 2014: 1).

3.1.1. ABD

Bir pilot uygulama Compton Pledge'i yöneten kuruluş, bireylere maddi destek sağlamak için garantili gelir fonu olarak adlandırdığı projenin teknolojik alt yapısını kurmuştur. Asgari gelir tabanı oranında sağlanan destek ile bireylerin ne ölçüde yoksulluktan kurtarılacağına test edilmesi niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle bağımsız bir araştırma grubu ile ortaklık oluşturulmuş, finansmanı özel bağışçılardan sağlanmıştır. Yoksul ailelere verilen destek ile bireyler üzerinde hem fiziki hem zihinsel olumlu etkilerinin olup olmadığı konusunda gözlemler elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu pilot uygulama ABD'de dikkat çekmeye başlamıştır. 6 yıl süreyle akademik çalışma merkezi olan Stanford'un Temel Gelir Laboratuvarı'na göre, bireye koşulsuz maddi destek sağlayan herhangi bir program bulunmamaktadır. Etkilerinin ne olacağına dair bir çalışma yürütülmemiştir. Fakat St. Paul, Minnesota'dan Paterson, New Jersey'de ülke genelinde yaklaşık 20 şehirde koşulsuz maddi destek program çalışmaları yürütülmektedir. Compton Pledge'i en kapsamlı çalışma olarak nitelendirilmiştir. Siyahî hamile kadınlar, korumaya muhtaç çocuklar, bekâr anne ve babalar da kapsam dâhilindedir. 20'ye yakın şehirde gerçekleştirilen bu çalışmaların ortak noktası, ülke genelinde garantili bir gelir desteğinin sağlanmasıdır (TIME, 2021:1<https://time.com/6097523/compton-universal-basic-income/>).

Sınırlı anket çalışmalarının sonuçları ise, ABD'de yaşayan vatandaşların %45'inin evrensel temel gelir adı altında garantili bir gelire sahip olması gerektiğini desteklemişlerdir. İstihdam durumu ve bireyin geliri göz önünde bulundurulmadan yardımın yapılması yönünde olumlu düşüncelerini belirtmişlerdir. Başkanlık seçim kampanyasında evrensel temel gelir destekçilerinden biri olan ve evrensel temel gelir fikrinin yayılmasına katkı sağlayan Andrew Yang, hâlihazırda uygulanan birçok programın ikame edilebileceği görüşündedir. Bu tezi kabul etmeyenler farklı bir tez önermişlerdir. Onlara göre yeni uygulamanın hâlihazırda uygulanan programları destekleyen ve tamamlayan nitelikte olması gerektiğini savunmuşlardır (TIME, 2021:1<https://time.com/6097523/compton-universal-basic-income/>).

Stockton California'daki farklı bir pilot uygulamasının sonuçları, bireyler üzerinde olumlu etkilerin olduğunu göstermektedir. 500 \$ maddi destek alan vatandaşların zihinsel sağlıklarında olumlu gelişmeler yaşanmış olduğu kaydedilmiştir. 2 yıllık sürenin 1 yılında Stockton faydalanıcı grubunun harcamaları değerlendirildiğinde; %37 gıda, %22 ev eşyaları ve kişisel giyim eşyaları ve %11 kamu hizmetlerine harcama yapıldığı gözlenmiştir. Sadece %1'lik kısmın alkol ve tütün ürünlerine harcadığı kayıt altına alınmıştır (Ca ve Abrams 2021: 1).

1968 ile 1980 yılları arasında ABD'de dört negatif gelir vergisi deneyi gerçekleştirilmiştir. Bu deneyler Dünya'da herhangi bir türde ilk büyük sosyal bilim deneyleridir ve yeni oluşturulacak deneylere ilham verip örnek olabilecek niteliğe sahip olduğu bilinmektedir (Winderquist, 2017: 1). Oluşturulacak deneyler için veriler ve dersler barındırmaktadır. ABD'de uygulanmış olan tarihte bazı

evrensel temel gelire örnek sayılabilecek dört uygulama mevcuttur. Bunlardan ilki olan negatif gelir vergisi genel bilgilerine yukarıda değinilmiştir. Diğeri ise ‘Kırsal Gelir Koruma Deneyi’ olarak adlandırılan deney türüdür. 1970 yılından 1972 yılına kadar geçen sürede gerçekleştirilmiştir. Yerleşke olarak Lova ve Kuzey Carolina’nın kırsal kesimini seçilmiştir. Deney 809 denek ile başlayıp, 729 deneğe düşmüştür. Garantili gelirden faydalanacak olarak belirlenen grup, tek ebeveynli bireyler, kadın Reisli haneler, geliri yoksulluk sınırının %150’sinin altında olan bireylere, emeklisi yaklaşmayan erkek, iki ebeveynli siyah, beyaz ve Latin kökenli ailelerden oluşmaktadır (Widerquist, 2005: 52).

New Jersey Mezun Çalışma Teşvik Deneyi: deney alanı New Jersey ve Pensilvanya’dır. Deney 1968-1972 döneminde uygulamaya konulmuştur. Deney ile negatif gelir vergisi ödemelerinin yapıldıktan sonra aile bireylerinin istihdamdan çekilme eğilimlerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Yöneticiler bu tarz bir garantili gelirin ülkeye maliyetinin ölçmek ve idari maliyetlerinin ne olduğuna dair fikir edinilmek istemişlerdir. Deney sonucunda ortaya çıkan sonuç ise şu şekildedir (The New Jersey Graduated Work Incentive Experiment, 1974: 1 <https://www.mathematica.org/publications/the-new-jersey-graduated-work-incentive-experiment>);

1. İstihdamda bir daralma yaşanmamıştır,
2. Kamu konutlarından özel konutlarda kirada oturmalar artış göstermiş ve ev satın alımlarında ise pozitif artışlar gerçekleşmiştir,
3. Maddi destek sağlanması ile bireylerin sağlık ve sosyal yaşamında ve kişisel gelişimde bir farklılaşma gözlenmemiştir,
4. Hane halkının maddi gelirinde artış sağlanmış ve bu nedenle de mal ve hizmet alımları artarak ekonomik refahta artış sağlanmıştır.

Kırsal geliri koruma deneyi; evrensel bir gelir koşulu olarak maddi destek sağlandığında, birey üzerinde gerçekleşen davranışsal değişimleri kayda alan dört büyük deneyden ikincisi olarak bilinmektedir. 1970 yılında kasabalarda yaşayan ve nüfusu 2500’den az olan yerlerde uygulama alanı bulmuştur. ABD’de yoksul insanların sadece %50’sine katkı sağlanarak nüfusun sadece %20’si yoksulluk sınırının üzerine çıkarılmıştır. Sosyal yardım alanların almaktan vazgeçmesi ile aynı ödemelerin önemli derecede azaldığı görülmüştür. Lova ve Kuzey Karolina uygulama alanı olarak seçilmiştir. Deneyin amacı: maddi destek sağlandıktan sonra bireylerin tutum ve davranışları üzerindeki etkilerinin ve iş gücü arzındaki değişimlerin gözlenmesidir. Deney sonucunda bireylerin beslenme düzeylerinde olumlu yönde değişimler olmuş, tüketimin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Bireysel olarak olumlu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Coğrafi hareketlenmelerde de artış gözlenmiş olup, ilkökul çağındaki çocuklarda ise olumlu bir etkileşiminin olmadığı gözlemler arasındadır. Gelişmiş okul düzeyinden daha az etkilenmiş oldukları tespit edilmiştir. New jersey deneyinde de karşılaşıldığı gibi, bireye sosyal ve psikolojik anlamda etkili bir destek olamamıştır. Buna, verilen maddi desteğin mütevazı sayılabilecek düzeyde kalmış olması neden olmuştur.

Deneyin kısa süreliğine uygulanmış olması, bireyin sosyo-ekonomik ve yaşam standardında bir değişikliğe yol açmıştır (The Rural Income Maintenance Experiment, 1970: 1-115).

Seattle/Denver gelir koruma deneyi: dört deneyin içerisinde 4800 kişiyi kapsayarak, kapsamı en geniş deney olarak nitelendirilmiştir. En az bir bağımlı ve tek ebeveynler için 11.000\$ ve iki ebeveynli olup 13.000\$ altında gelire sahip olan aileleri kapsayan deney, 1970 yılında uygulamaya konulmuştur. Uygulama süresi 6 yıl olarak planlanmıştır. Daha sonra bilim insanlarınca küçük bir gruba uygulama yapılması için 20 yıl daha süre istemiş, istekleri olumlu cevap almıştır. Ancak 1980 yılında deney iptal edilmiştir. Seattle deneyi siyahî ve beyaz aileleri birlikte kapsamaktadır. Denver deneyi ise sadece Latin aileleri kapsamaktadır. 90.000'den fazla aile taranarak 5.900 aile seçilmiş, fiilen ise bu sayı 4800'de kalmıştır. Bu hanelerin %57'si negatif gelir vergisi tedavi sürecine dâhil edilmiştir. Seattle'de bu kayıt süreci 1970 yılının ekim ayında başlayıp, 1971 yılının kasım ayında sonlanmıştır. 2.000'den fazla hane bu programa kaydedilmiştir. Denver'de 1.971 yılının ekim ayından 1972 yılının ağustos ayına kadar 2.700'den fazla ailenin kaydı oluşturulmuştur (Winderquist, 2017: 1).

Sime/Dime programındaki ailelerle, kayıtları silinene kadar belirli periyotlarla görüşmeler sağlanmıştır. 4-5 ayda bir yapılan bu görüşmelerde toplanan bilgiler; istihdam durumu, devletten alınan yardım programları, bireyin yapmış olduğu harcamalar ve sübvansiyonlu konut bilgileri gibi bazı konuları kapsamaktadır. Gary Indiana deneyi; 1971-1974 yılları arasında uygulanmıştır. Başlangıçta 1.799 haneye uygulanırken, sonraları hane sayısı 967'ye düşmüştür (Winderquist, 2017: 1).

Alaska'da gerçekleştirilen uygulama ile, 1982 yılında koşulsuz ve daimî olarak Alaska eyaletinde bütün vatandaşlara maddi destek sağlamaya başlanmıştır. Vatandaşa sağlanan koşulsuz maddi desteğin finansmanı doğal kaynaklardan, özellikle de petrol gelirlerinden sağlanmaktadır. 1982-2008 yılları arasında bireylere ortalama 1.110\$ vatandaşlık geliri ödenmiştir. Bu tutara bakıldığında, asgari geçim sınırının altında olduğu bilinmektedir. Bu gelir desteği ile birlikte bireyin geliri %6 oranında artmıştır. Düşük gelirli bireylerde bu oranın %10 olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan çocuk sayısına bağlı olarak refah seviyesinde artış gerçekleşmektedir. Verilen maddi desteğin Noel tatiline yakın tarihte bireye sağlanması, tüketimi desteklemiş, ekonomiye olumlu etki yapmıştır. Bu eyalette yapılan uygulamalarla gelir eşitsizliği kısmen azaltılmıştır (Seyyar, 2010: 1).

Dünya üzerinde zengin ve fakir, genç ve yaşlı herkesin eşit toprak mülkiyetine sahip olduğu tek yer Alaska Eyaleti olarak bilinmektedir. Toprak sahipleri yer altı rezervlerinden yıllık olarak bir temettü almaktadırlar. Bu gelir bir vergi niteliğinde değildir. Toprak sahipleri ile yer altı kaynaklarını işlemek isteyen firmalar arasında gönüllü bir sözleşmedir. Bu oluşan gelir Alaska hükümeti kasasına girmekte, devlet hizmetlerinde kullanılmaktadır. Gelirin dörtte biri Alaska daimî fonuna

aktarılmakta, fondaki para ile yatırım yapılmaktadır. Tüm Alaska halkına ise yılda bir defaya mahsus ve eşit olarak ödemeler yapılmaktadır (Word Economic Forum, 2017: 1).

3.1.2. Kanada

Kanada'nın ilk ulusal garantili temel gelir yasası BILL C-273 ile; çalışma hayatında yer alıp almadığına bakılmaksızın temel ihtiyaçlarının karşılanması ve topluma katılımlarının sağlanarak bütün Kanada vatandaşlarının onurlu yaşam sürmesi amaçlanmıştır. Bu yasanın diğer bir amacı gelir eşitsizliğinin ve diğer eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasıdır. Bu yasanın çıkartılmasıyla Kanada hükümetinin 21. yüzyılında işgücüne tam destek sağlamada kararlı olduğu anlaşılmaktadır. Garantili temel gelirin ekonominin büyümesini sağlayacağı ve verimliliği artıracığı yönünde olumlu bir bakış açısına sahiptir. Bu yasa ile bütün Kanadalılara sağlanacak avantajlara dikkat çekilmiştir. Birçok vatandaşını yoksulluk riskinden kurtarabilecek potansiyelin olduğu görülmüştür. Diğer bir avantajı ise eğitim ve istihdama erişme konusunda fırsatlar sunabileceği ve tam potansiyellerini yakalama konusunda istikrar sağlayabileceğidir. Kanada'da bu kanun garantili temel gelir için ulusal strateji olarak adlandırılmıştır (Canada's First Basic Income Bill-273, 2021:1 <https://www.ubiworks.ca/basicincomebill>).

Proje uygulamaya konulmadan önce görüşülüp, görüşlerinin alınması gereken kurum ve bireyler; Maliye bakanı, istihdam ve sosyal kalkınma bakanı, sanayi bakanı, istihdam ve sosyal kalkınmadan sorumlu il hükümetlerinin temsilcileri, yerli toplulukların ve hükümetlerin liderleri, belediye hükümetlerinin temsilcileri, garantili temel gelir pilot proje uzmanlarıyla, işgücü ve istihdam girişimcilik ve inovasyon ile ilgili kuruluşların temsilcileridir. Strateji önlemlerinde (C-273, 2021: 1-6):

1. Garantili temel gelir modellerini test etmek için bir veya daha fazla ilde pilot proje ortaya konmalıdır.
2. Pilot projelere rehberlik edebilmesi amacıyla ulusal standartlar çerçevesi oluşturulmalıdır.
3. Garantili temel gelir alanında uluslararası kurum ve kuruluşlarla gerekli kontağın sağlanması ve gerektiğinde iş birliği sağlanması ve her ilde bu projenin hayata geçirilmesidir. Bu durumun projeye hem kanıt hem rehberlik edeceği düşünülmüştür.
4. Her proje uzmanına gerekli veriyi vererek onlara analiz etme gücünü sağlamaktadır.

Ülke üzerindeki etkileri, program ve hizmet sunum modellerinin verimliliği araştırılıp, esnekliği ve maliyeti göz önünde bulundurularak uygulanan projenin sürekliliği ve yanıt verilebilirliği üzerinde çalışılmıştır. Ayrıca garantili bir temel gelirin sosyal güvenlik programının yerine ikame edilebilirliği veya karışıklığını basitleştirme imkânı araştırılmaktadır. Son olarak yoksulluk üzerinde etkisine bakıldığında, yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak etkisi araştırılmış, ekonomik büyümeye katkı sağlayıp sağlamadığı üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Bireylerin yaşam

kalitesini artırma yönünde, zihinsel ve fiziksel sağlıkları, sağlık hizmetlerindeki kullanım durumları, barınma, beslenme, eğitim, sosyal ilişkiler ve istihdama katılımları yönünde etkileri araştırılmıştır. Girişimcilik, iş yaratma ve sivil eylemde bulunma gibi toplum üzerinde etkileri incelenmiştir. Bu araştırmalara yönelik gerekli ölçümleri yapabilecek testleri yapılmalıdır. Ulusal strateji tablosu hazırlanırken (C-273, 2021: 1-6):

1. Maliye bakanı, bu yasa kabul edildiğinde ve yürürlüğe konduğunda 2 yıl içinde ulusal stratejiyi yansıtan raporunu ortaya koymalı ve mecliste 15 gün içerisinde incelenmesi için çalışma başlatmalıdır.
2. Bakan meclisten geçirdiği raporu maliye bakanlığı internet sitesinde yayınlanmalıdır

M-46 MP Leah Gazan, garantili yaşanabilir temel gelir için önergesini 2020 yılının ağustos ayında teklif etmiştir. Fakat üzerinde tartışma ve oylama yapılmamıştır. Bu önerge karar niteliğinde olup, hükümeti eyleme geçirebilecek kuvvete sahiptir. Milletvekili oylarının %50'sini aldığı takdirde mecliste resmîyete geçmesine neden olmaktadır. Önergelerin bağlayıcı özelliği bulunmamaktadır. Milletvekilleri onayına muhtaçtır. M-46 sayılı önergenin milletvekili oylarının gerektiği kadar alındığı takdirde Kanada'da acil müdahale yardımını garantili yaşanabilir bir temel gelirle değiştirmek için meclisin resmi görüşü olarak karar verilmektedir (UBIWORKS, 2021: 1).

Kanada'da garantili bir temel gelir çalışmalarına neden olan durumlar ise (Pasma ve Regehr (t.y.): V-46);

1. Vergi transfer sisteminin karmaşık ve çelişkili duruma geldiği konusunda eleştiriler mevcuttur.
2. Sosyal yardım sistemi bireylerin yoksullukla mücadele etmesine neden olmuştur.
3. Eşitsizliğin, güvencesizliğin ve yoksulluğun ortadan kaldırılması için büyük maliyetlerin söz konusu olduğu, Kanadalılar tarafından bilinmektedir.

Garantili evrensel temel gelir için Kanada'da üç politika seçeneği ortaya atılmıştır. İlk politika; Kanada'da temel bir gelirin tasarlanmasında, evrensel temel gelire benzer uygulamalar tartışılmaya açılmıştır. Fakat son on yılda evrensel bir temel gelire ilgi daha da artmıştır. İlginin artma nedenleri şunlardır (Pasma ve Regehr t.y.: V-46);

1. Kalıcı yoksulluk,
2. İdari ve bürokratik karmaşıklık,
3. Halk sağlığı,
4. Ekolojik adalet,
5. Otomasyon,

6. Güvencesiz iş,
7. Sivil bağlar.

Kanada’da oluşturmak istenen evrensel temel gelirin finansmanı konusunda, Kanada için bir tasarı hazırlanılmıştır (Pasma ve Regehr t.y.: V-46);

1. İlk olarak mevcut iade edilebilir vergi kredilerinden; mal ve hizmet vergisi, uyumlaştırılmış satış vergisi, doğrudan maddi destek sağlayan programlar ile sosyal yardımlar için ayrılan fonların sadece idari kısmı için alınanların yarısının aktarılması,
2. İade edilmeyen vergi kredileri ve zenginler için kişisel miktar ve kredi tutarlarının temel gelire aktarımının sağlanması,
3. Daha fazla vergi dilimlerinin tasarlanması ve ülkenin zengin bireylerine daha yüksek vergi oranlarının belirlenmesi ile vergi adaletinin sağlanması ve temel gelire bir finansman kaynağı oluşturulması,
4. İstihdam veya sermaye gelirlerinin aynı kapsamda ele alınması,
5. Kurumlar vergisinde adil bir değişime gidilmesi ve bireylerin daha fazla ekonomiye katılımıyla daha fazla gelir elde edilebilmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bu tasarı uygulandığında ortaya çıkan sonuçlar (Pasma ve Regehr t.y.: V-46);

1. Alt gelir grubunda bulunan bireylerin harcanabilir gelirlerinde artış gözlenmektedir. Orta gelir grubundan birçok bireyin fayda sağladığı görülmüştür. Üst gelir grubunda bütün Kanada vatandaşlarının gelir güvencesini etkileyen daha fazla katkıya sahiptir. Bu durum ise gelir eşitsizliğini en aza indirmesini sağlamaktadır.
2. Temel gelir ile birlikte toplumda en düşük gelirli ailelerin harcanabilir gelirinde %350 oranında artış olduğu kaydedilmiştir.
3. Uygulama ile yoksulluk neredeyse ortadan kalkmıştır.

İkinci politikaya bakıldığında; yararlananlar üzerindeki etkiler anlaşılmalı çalışılmıştır. Burada gelir kaynağı en az yararlananlar kadar önemlidir. Eğer kademeli olarak artan bir garantili temel gelir oluşturulmak isteniyorsa, gelir kaynakları geliştirilmelidir (Pasma ve Regehr t.y.: V-46).

Federal gelir kaynakları şunlardır;

- a. Program harcamaları,
- b. Kişisel gelir vergisi değişiklikleri,
- c. Kurumlar vergisi değişiklikleri.

Bu tasarılarından başka hali hazırda evrensel temel gelire benzer uygulamaların yürürlükte olduğu bilinmektedir. Bu uygulamalardan yaşlılık güvenliği, garanti edilen gelir desteği ve son olarak federal ve eyalet iade edilebilir vergi kredileri gibi uygulamalar evrensel temel gelire benzer uygulamalardır ve aktif bir şekilde kullanılmaktadırlar (Green, vd. 2020: 296).

Kanada’da beş adet evrensel temel gelir projesi deneyi gerçekleştirilmiştir. Kanada’da uygulanan evrensel temel gelir projesi, Ontario adıyla bilinmektedir. ‘Gelir Koruma Deneyleri’, ‘Garantili Gelir Deneyleri’ veya ‘Negatif Gelir Vergisi’ olarak adlandırılmıştır. Bu deneyler farklı adlandırılabilirler de ortak bir yoksulluğun ortadan kaldırılması amacına hizmet etmişlerdir (Widerquist, 2005: 51). Ontario’daki üç topluluk garantili gelir, üç yıl sürecek bir proje olarak bilinmektedir. Projenin amacı; evrensel temel gelirin güvencesiz iş gücü üzerindeki etkilerini gözlemlemek, maddi anlamda güçsüz insanların sağlık ve eğitim konularında ortaya çıkan olumlu yöndeki etkileri incelemek ve Ontario ekonomisindeki bu pilot projenin evrensel olarak uygulanabileceğini ve herkesin faydalanabileceğini anlatmaktır (BIEN, 2017: 1). Bu çalışmaya katılan bireylerin 18 ila 64 yaş aralığında 4.000 kişi olduğu biliniyor. Evli bir çift için yılda 24.027\$’a kadar gelir desteği sağlanmaktaydı. Engelli bireyler için de yılda 6.000\$ olarak belirlenmiştir (BIEN, 2017:1).

3.1.3. Finlandiya

Finlandiya Kuzey Avrupa İskandinav ülkesi olarak bilinmektedir. 1950 yılından itibaren tarım ülkesi olarak devam etmektedir. İkinci dünya savaşı sonrası sanayi merkezli bir ekonomiye sahip olmuştur. Finlandiya’nın ihraç ettiği; petrol yağları, kaolin, inorganik madde sıvanmış kâğıtlar, otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları ve paslanmaz çelikten yassı madde mamulleridir. İhracat yaptığı ülkeler ise; Almanya, İsveç, ABD ve Hollanda’dır. İthalat ürünleri ise; ham petrol, otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları, petrol yağları, kara taşıtları için aksan, parçaları ve ilaç olarak sıralanabilir. İthalat ilişkileri içerisinde olduğu ülkeler ise Almanya, İsveç, Rusya ve Hollanda’dır (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı 2019: 1).

1960 yılı itibarıyla İsveç modelini baz alarak refah devleti uygulamalarının çalışmalarına başlanılmıştır. Refah devleti uygulamaları adı altında bazı yardım çalışmaları sağlanmıştır. Finlandiya bütçesinden en fazla ayrılan gider, sağlık sektöründen sonra vatandaşa sağlamış olduğu destek programlarına harcanan fonlardır. Finlandiya refah devlet modeli, İskandinav ülkelerinde uygulanan modeller içerisinde en az gelişme sağlayan model olarak bilinmektedir. Geçmiş yıllara bakıldığında; 1980 yılında Finlandiya refah devleti modeli, küresel anlamda en kapsayıcı model olarak görünmektedir. Finlandiya refah devleti modeli, politikaları, kapsamlı kamu hizmetlerine ve sosyal korumanın evrensel ilkelere göre yapıldığı içeriğe sahiptir. Sosyal sigorta programları, çocuk parası, ulusal asgari emekli maaşı ve bireyin kazancı baz alınarak isteğe bağlı yardımlar gibi bireye destek programları bulunmaktadır. Çocuk bakım hizmetleri ile çalışma hayatında erkek ve kadın arasındaki eşitliğin sağlanması amaçlanmıştır. 1990 yılı itibarı ile yaşanan durgunluk, etkinleştirme

politikaları ve sosyal güvenlik alanında gerçekleştirilen politikaları azaltmaya yöneltmiştir (Julkunen, 2001'den aktaran: Perkiö, 2013: 4).

Finlandiya'da uygulanan evrensel temel gelir bireye sosyal koruma sistemini oluştururken, sosyal gruplar içerisinde eşitliğin sağlanması, oluşturulan politikalar ile homojenliğin gerçekleştirilmesi ve hane bazında değil bireyin esas alınması esası gözletilmiştir. Finlandiya evrensel temel gelir uygulamalarının İskandinav sosyal demokrat bakış açısına sahip olduğu bilinmektedir (Perkiö, 2013: 4).

Temel gelir kavramı, Finlandiya'da 1970 yılında tartışılmaya başlanılmıştır. 1972 yılında Samuli Parosta yayımladığı 'Gemi' adlı romanda '*insan olmanın parası*' olarak gelir desteği ifade etmiştir. Yazar evrensel temel gelirini ortaya atan ilk kişi olarak bilinmektedir (Airio vd., 2015: 1). Evrensel temel gelir 1970 yılında gerekli ilgiyi görmese de 21. yüzyıla gelindiğinde çalışma hayatında otomasyonun yer aldığı birçok ülkede, üzerinde çalışılması gereken bir konu olduğu kanaatine varılmıştır. Finlandiya ise bu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu yılda Finlandiya'da temel gelir, 1980-1990 yılları arasında '*istihdam toplumunun krizi*' tartışmaları arasında yer almıştır. Çalışma hayatında hızla gelişen otomasyonun, günün birinde biteceği kuvvetli ihtimaller arasında görülmüştür. Otomasyonun beraberinde getirdiği diğer tartışma, hızla tüketilen malzeme ihtiyacının nasıl azaltılacağı, çevre kirliliğinin yok edilmesi ve sürdürülebilir bir toplumun inşa edilmesi vb. gibi konuların üzerinde çalışılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu tarz sorunların evrensel temel gelir tartışmalarına yansdığı görülmektedir (Perkiö, 2013: 7).

Finlandiya'da gerçekleştirilen evrensel temel gelir deneyi, dikkat çeken bazı özelliklere sahiptir. Öncelikle, deneye katılan bireyler rastgele seçilmiş olup, katılım zorunlu tutulmuştur. Bu özelliklerinden dolayı Finlandiya'nın evrensel temel gelir deneyi küresel ölçekte istisnai olarak değerlendirilmiştir. Batı toplumlarında yapılan evrensel temel gelir deneylerinin etkileri genellikle sınırlı bilimsel kanıtlarla desteklenmektedir. Finlandiya'nın evrensel temel gelir pilot uygulamaları ise sosyal güvenlik alanında önemli reformlara yol açabilecek veriler sunmuştur. Bu deneyler, aktif iş gücüne katılım üzerindeki etkileri ve bireylerin elde ettiği gelir üzerindeki etkileri araştırmayı hedeflemiştir. Deneye katılan kişi sayısı 2000 iken, kontrol grubu olarak 173,000 kişi kullanılmıştır (Kangas vd., 2019: 9).

Finlandiya'da uygulanan evrensel temel gelir 2017 yılının başında ve bir yıl boyunca devam etmiştir. Bu uygulama kapsamına giren bireyler 18-58 yaşlarındadır. 2000 kişi seçilmiş bu bireyler arasındaki ortak yönlerden biri ise işsiz olmalarıydı. Deney grubuna aylık 560€ destek sağlanmıştır (Goodman, 2018: 1).

Finlandiya hükümeti, umut vaat eden evrensel temel gelir uygulamasının koşullarını değiştirdiği için tartışmalara yol açmıştır. Evrensel temel gelirin özelliği olan koşulsuz destek

sağlama ilkesi, şimdi bireylerin aktif iş aramaları ve mesleki eğitim almaları şartına bağlanmıştır. Finlandiya hükümeti, bu koşulu finansman krizi nedeniyle getirdiğini duyurmuştur. Finlandiya'da gerçekleştirilen evrensel temel gelir uygulamalarının amaçları, mütevazı ve faydacı olmakla tanımlanır. Bu uygulamaların maddi desteğiyle daha fazla insanın iş gücüne katılması hedeflenirken, ekonomiye de canlılık kazandırmak amaçlanmaktadır (Goodman, 2018: 1). Finlandiya'nın sosyal güvenlik sistemlerindeki cömertliği, ülkenin sosyal politikalarında belirgin bir özelliktir. Sosyal politika profesörü Hiilamo, Finlandiya'da zaten temel gelir desteği sağlandığını belirtmiştir (Goodman, 2018: 1).

3.1.4. Hollanda

Hollanda'nın ekonomik durumuna bakılacak olursa, GSYİH'ı 993,7 milyar dolardır. GSYİH büyüme oranı 4,5, nüfus oranı 17,59 milyon, nüfus artış oranı 0,6, kişi başına düşen milli gelir 56,489 dolardır. Enflasyon oranı 2022 yılı itibarı ile %11,06 işsizliğin toplam iş gücüne oranı 3,5, 2022 oranlarına göre ihracat oranı 761 milyar dolar ithalatı ise 704 milyar dolardır. Ticaret ortakları, Almanya, Belçika, Birleşik Krallık, Çin, ABD, Fransa, İtalya'dır. İhracatını yaptığı ürün listesi; petrol yağları, bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, otomatik bilgi işlem makineleri ve üniteleri, tedavi korucu amaçlı ilaçlar, matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler, tıp cerrahi, dişçilik ve veterinerlik alet ve cihazları şeklinde sıralanabilir. İthalat ettiği ürün listesi; Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar; ham petrol, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; otomatik bilgi işlem makineleri ve üniteleri, otomobil, steysin vagonlar, yarış arabalarıdır (Türkiye Cumhuriyeti Dış İlişkiler Bakanlığı, t.y.: 1).

Dünyanın her bir ülkesinde evrensel temel gelir desteğinin faydasını araştırıp kanıtlar toplanılmıştır. Araştırıldığında evrensel temel gelir uygulamasına ihtiyaç duyulmuştur. Hollandalı tarihçi ve filozof Rutger Bregman, evrensel temel gelir savunuculuğunu yapmıştır. Bilim adamı olarak evrensel temel gelirin Hollanda'da suç oranını azaltacağına, yoksulluğun ortadan kalkacağına, girişimcilik ile ilgili bireyin yaratıcılığını artıracaklarını düşünülmüştür. Temel gelirin sağlanmasına karşı sağcı ve muhafazakâr parti üyeleri bedava paranın göçmen seline yol açacağını düşünmektedir. Bu ideadaki sorunun ise sadece kaygıların dile vurulmasıdır. Bu durumu kanıtlayan bir sayısal dayanakları bulunmamaktadırlar. Diğer bir görüş bildiren bilim insanı, Utrecht Projesini hükümetle yürüten Utrecht Üniversitesi Ekonomi Okulu'nda Doçent olan Loek Groot'a göre ise uygulanan sosyal güvenlik sisteminin finansmanının iyi yönetilmediği ve çok fazla boşa harcamanın yapıldığını görüşünü bildirmiştir. Groot'un beklentisi garantili bir gelirin sosyal güvenlik sistemindekinden daha aktif ve etkili olacağı yönündeki merakının giderilmesidir. Groot bireyin evrensel temel gelir uygulaması altında verilen maddi destek sayesinde birey para yönetme konusunda kendini geliştirme şansı bulacağına inanmaktadır (Hamilton, 2016:1). Nijmen şehrinin yeşil meclis üyelerinden olan Lisa Westerveld, evrensel bir temel hakkında görüşünü ise şöyle ifade etmiştir. Aktif olarak sosyal güvenlik sistemleriyle sosyal yardım rejimlerinin neden olduğu devasa

maliyetleri gözler önüne sermektedir. Nijmegen’de sosyal yardım harcamaları maliyeti 88 milyon sterlin fakat sosyal yardım bürokrasisini yürüten memurlar için yapılan harcama yılda 15 milyon sterlin harcanmaktadır diyor. Şöyle bir ifade kullanılmıştır ‘*temel bir gelir ile para biriktireceğiz*’ (Bonfey 2015: 1).

Diğer bir görüş bildiren Hollanda’da temel gelir aktivisti Hilde Latour, ‘*yoksulluktan arınmış bir dünya misyonunda bu dünyadaki her birey için bir temel gelir; yalnızca yoksulluğu azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda suçu azaltmak ve birey sağlığını artırmak gibi diğer hedeflere de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Siyasi bir atılım yapılmasına gerek yok. İnovasyon ve teknoloji, bu sürdürülebilir geleceğin yaratılmasına yardımcı olabileceği öngörülmektedir*’. Evrensel temel gelire finansman kaynağı olarak cesurca fikirler sunan Harold Boven ise evrensel temel gelirin yoksulluğu ortadan kaldıracağına inancını ifade etmiştir. İşsizleri meslek sahibi etmek için yürütülen politikada 6,5 milyon harcama yapılmıştır, fakat olumlu bir sonuç elde edilememiştir. Mali açıdan finansmanı sağlandığı ve yeni para arzı oluşturulmayacağından evrensel temel gelirin enflasyon yaratmayacağı ifade edilmiştir. Harold Boven’a göre bekâr ve yetişkin olan bireye aylık 1200£ çocuk bireylere aylık 300£ birlikteliklerini aynı çatı altında geçiren çiftlere ise kişi başına aylık 600£ ödenmesini önermiştir. Bu finansmanın nasıl karşılanacağına yönelik bir mekanizma önermiştir. Şirketlerden vergi kanalıyla sağlanacak fayda 14 milyar ve veraset vergileri ile karşılanacak tutar 2 milyar euroyla karşılanacağını bildirmiştir. Olumlu tepki veren diğer bir bilim insanı evrensel temel gelir tasarısına çok farklı bir noktadan dokunuş yapmaktadır (BİEN, 2021: 1).

Utrecht Üniversitesi yerbilimleri profesörü, Sustainable Finance Lab’ın eş başlatıcısı ve Nature College yönetim kurulu üyesi Klas Van Egmond görüşlerini şöyle ifade etmektedir. Hali hazırda kullanılan mali sistemi ve içinde barındırmış olduğu yapısal sorunların 2008 krizine yol açtığını belirtmiştir. Bu mekanizmaya müdahale edilmediği takdirde gelecekte daha büyük sorunlara yol açacağı konusunda görüşlerini bildirmiştir. Bu uygulama türlerinin yerine gerekli reformlar düzenlenmelidir. Konu üzerine tartışmalarının yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Kamu ile özelin sınırlarını yeniden tahsis edilmesi ve bankaların zor durumda kaldığında kurtarılmaması ve bankaların para yaratma gücünde olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Toplum özel bankaların yaratmış olduğu para sayesinde 40-50 milyar € kaçırmaktadır. Bunun yerine temel gelir oluşturmak ve sürdürülmesinin sağlanması konusu üzerinde durulmuştur (Bonfey 2015: 1).

Son olarak görüş bildiren Hollanda’da uygulanması gerektiğine inanan farklı bir isim Wordconnectors eş başkanı olan ve bir zamanlar Utrecht Üniversitesinde profesörlük yapan Herman Wiiffels uygulanan sosyal güvenlik uygulamalarını sosyal ve ekonomik anlamda işlevsiz bulunduğunu ifade etmiştir. Uygulamaların sermaye tarafından satın alındığını vurgulanmıştır. Doğal kaynaklar tükeniyor ve bu nedenle ekonomik büyümenin sonuna geldiğini ifade etmiştir. Ülke servetinin dahi adil dağıtılması konusunun altını çizmiştir. Temel gelir mali reform olarak nitelendirilirken kapitalist sistemin değişiminde kilit unsurlar arasında gösterilmiştir. 21. yy. gelindiğinde eril değerlerin bir

manası kalmadığına ve bu nedenle hayata daha özverili davranmak, dünya ve bütün insanlarla bağlantı kurmayı destekleyen dışı değerlere sahip çıkılması gerektiği düşüncesini paylaşmıştır. Hollanda’da temel gelire yönelik araştırmalar ve tartışmalar devam etmektedir (Bonfey 2015: 1).

Hollanda’da uygulanan refah devleti sisteminde odak noktası olarak çalışma ücretini seçilmiştir. Aktivasyon için uygulamaya koymuş bütün yatırımlarını sosyal yatırım stratejilerine kaydırma yapmıştır. Hollanda’da garantili asgari gelir veya temel gelir uygulamaları 2017 sonbaharında başlayarak, 2018 yılının haziran ayında neredeyse tamamı bitmiştir. Sekiz belediye bu uygulamalar için aktif şekilde çalışmalara başlamışlardır. Bu belediler Tilburg, Groningen, Deventer, Nijmegen, Wageningen, Apeldoorn, Oss ve Epe’dir. Dokuzuncu belediye olarak da Utrecht belediyesi eklenilmiştir. Uygulamaya konulacak deneylerin tasarımın altında yatan fikir, bireylere güvenli hissetmesi ve uygulamaların etkileşimini, bilgi akışının sağlanması ve fırsatlar yaratma konusunda etkili olacağı yönünde düşünceler mevcuttur. Deneyler birey üzerinde özyönetim, motivasyon ve son olarak yetenekleri keşfederek geliştirme fırsatını onlara sağlayacak şekilde tasarımları yapılmıştır. Belediyeler evrensel temel gelir deneyinde ‘politika teorisinin ve deneyin teorik temellerini belirten ve yerel belediyelerin deneylerin hipotezler ve varsayımlarını dört tür iç görüş hazırlamıştır (Groot vd., 2019: 277-282).

1. Yoksulluğun bireyin üzerinde etkisi bir iç görüşten bahsedilmektedir. Birey mali kıtlık ve yoksulluk tuzağına düştüğünde insan zihninde bilişsel kaynakları olumsuz etkilemektedir. Bu durum birey için önemli olan iş arama ve bilimsel açıdan zorlayıcı görevlerde başarı ihtimalini düşürecektir.
2. Bireye karşılıklılık ve güven tahsis etmesi.
3. Bireye motivasyon sağlayacaktır. Ayrıca bireyin öz yeterlilik duygularını aktif hale getirecektir. İnsanlara güvenme, iş arama ve devamlılığı olan istihdam üzerinde etkileri oluşturmaktadır.
4. Son teori oluşturulan tasarımlarda bulunan iç görüş özgür seçim sunulmaktadır. Bireylere kendi hayatlarına dair olanakları özgürce seçim yapabilmesi durumudur. Bu ifadeyle anlaşılıyor ki bireye kişisel özerklik ve özgüven duygularını etkili bir şekilde hissettirilmiştir

Bu iç görüşlerin hepsinin birey davranış ve tutumları ile ilgili olduğu gözlenmektedir. Bu dokuz yerel deney tasarımları farklı tedaviler ve fikirleri paylaşılmaktadır. Fakat bir derecede farklılık gözetilmektedir. Temelde bütün deneyler dört farklı sorunun tedavisi üzerine çalışmalar yürütülmüşlerdir (Groot vd., 2019: 285).

1. Öz yönetim ve muafiyet grubu: Tilburg, Nijmegen, Groningen, Deventer belediye deneyinde uygulamalardan faydalanan bireylerin, beklentisi kendilerine yeniden işe girişte fayda sağlamalarıdır. Öz yönetim yoluyla birey proaktif ve güvenle hareket etmeyi

öğretmeleridir. Faydacı grup başvuru süreci ve yeniden entegrasyon yükümlülüklerinden muaf tutulmaktadır.

2. Kazanç serbest grubu: deneylerden faydalanan bireyler, istihdama girdiklerinde ek kazanç olarak aldıkları destekten %75, %100, %50, oranlarında vergilendirme yoluna gidilmiştir. Başvuru sürecinden ve yeniden entegrasyon yükümlülüklerinden bir nebze olsa muaf tutulmuşlardır. Bundan anlaşılacağı üzerine bu faydacı grup iş bulma ve çalışarak hayatını devam ettirme yoluna gittikleri için ödüllendirilmiş sayılacaklardır.
3. Kişiye özel denetim grubu: faydacı grup belediyeler tarafından oluşturulmuş denetim grubundan arabuluculuk desteği almaktadırlar. İş koşları ile sık temas imkânı sunulmuştur.
4. Standart tedavi grubu: deney katılımcısı olmadan önce aktif olan standart tedavi sürecine dahil olurlar ve katı uygulama ve yeniden entegrasyon yükümlülüklerine uymak zorundadırlar.

Hollanda şehirlerinde evrensel temel gelir projeleri gerçekleştirilmiştir. Utrecht'te ve 19 Hollanda belediyesinde hayali olmayan ve marjinal olarak değerlendirilen projeye imza atılmıştır (Boffey, 2015:1). Utrecht'teki uygulanan evrensel temel gelir desteğinde hazırlanan plan şu şekilde en düşük destek 970€ olarak belirlenmiştir. Bireyin bu desteği alabilmesi için aktif olarak iş araması koşul olarak belirtilmiştir. Deney grubun belirli bir kısmı bu koşulla destek alırken diğer bir kısmı ise koşul sunulmadan destek verilmiştir. Diğer gruba aldığı desteğe ek olarak 125 € alabilmekteydi. Her ne kadar koşulsuz diye belirtilse bile ek destek alabilmek için gönüllü çalışmalara kaydolma koşulu mevcuttur. Gönüllü çalışmalara katılmayan grup almış olduğu ek desteği tekrardan iade edilecektir (Wos, 2017: 1). Bu uygulamaya katılacak kişi sayısı 250'dir. 'wetwn wat werkt' veya "Know What Works" şeklinde anılan Utrecht Projesi altı test grubu bulunmaktadır (Hamilton, 2016: 1).

Hollanda'da evrensel temel gelir yardımlarının nitelendirilmesinin ise bireye koşulsuz ve devredilemez bir sosyal hak ve bireyin çalışma hayatında bulunma yükümlülüğünü beklemeyen maddi destek olarak tanımlaması yapılmıştır (Rossetti, vd. 2020: 4).

Hollanda tarihinde bazı notlar yer almaktadır. 1970 yılından sonra savaş sonrası dönemde sosyal transfer yapan kurumların aktif nüfusun gelirlerinden yapılan kesintiler ile yaşam boyu ekonomik güvenliğinin kural olmaktan çıkartılması, modern ekonomiye uyum sağlaması için temel gelir biçimleri önerilmiştir. Garantili gelirin refah devletinde ekonomik güvenliğinin yeniden tanımlaması ve uygulaması gerektiği ve en adil ve verimli yolun bu olduğu düşünülmüştür. Evrensel temel gelir politikalarının gerçekleştirilme alanı olarak görülen yerler vardır. Gelişmiş ülkelerde evrensel temel gelir politikalarının benimsendiği ülkeler olarak değerlendirilebilmektedir. Bu ülkeler Belçika, Danimarka ve Hollanda'dır. Küçük İskandinav ülkeleri olarak bilinmektedirler (Groot ve Veen 2000: 1).

Hollanda’da ekonomik anlamda bir zorluk yaşanmamasına rağmen böyle bir uygulamanın gerekliliği konusunda kararsızlık mevcuttur. Hollanda’nın zengin ülkelerden olduğu bilinmektedir. Fakat sosyal güvenlik konusunda yaşanan bazı olumsuz durumlar mevcuttur. İşgücü piyasasında yaşanan ayrımcılık, azınlık durumunda kalan grubun geçim derdiyle uğraşması, bu duruma bağlı olduğu bilinmektedir. Dünya genelinde yaşanan pandemi süreci Hollanda’da birçok insanı ekonomik güvencesizliğe sürüklemiştir. İşlerde yaşanan otomasyonla beraber birçok işin otomatik hale geçmesi muhtemeldir. Bu nedenle şu an kusursuz çalışan sosyal güvenlik sistemi pahalı ve etkisiz hale geleceği yönünde kaygı mevcuttur. Hâlihazırda uygulanan sosyal güvenlik uygulamalarının yardıma ulaşabilmesi için birçok koşulu yerine getirmesi gerekir. Fakat evrensel temel gelirin koşulsuz bir şekilde insanların maddi desteğe kolaylıkla ulaşabileceğini garanti etmektedir. Hollanda sendikalar federasyonunun Evrensel temel gelir finansman önerisi, vergi indirimlerinin özellikle büyük şirketlere uygulanan tarifenin kaldırılmasıyla karşılaşılabileceğidir. Diğer taraftan çalışma vergi kredisi, serbest meslek sahibi ödeneğinin kaldırılması ve yeni vergilerin konulması ve hâlihazırda uygulanan vergi yüzdelерinde değişime gidilmesi önerilmiştir (Nwanazia, 2021: 1).

3.1.5. Norveç

Norveç’in ekonomik künyesine bakılacak olursa GSYİH’nin 531,9 milyar\$ olduğu bilinmektedir. Reel GSYİH büyüme oranı % 2,8 nüfus oranı 5,44, nüfus artış oranı %0,8, kişi başına düşen GSYİH 89000\$, enflasyon oranı 5,9, işsizlik oranı 3,4, ihracat oranı 247 milyar \$ ve son olarak ithalat ise 97,5 milyar \$ tır. İhracat kalemlerine bakılacak olursa; Ham petrol, petrol gazları ve diğer hidrokarbonlar, balık, işlenmemiş alüminyum, makineler ve elektronik cihazlardır. İhracat ortakları; Birleşik Krallık, Almanya, Hollanda ve İsveç’tir. İthalat kalemleri; Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar, otomobil ve kara taşıtları, petrol yağları, bilgisayar ve elektrikli cihazlardır. İthalat yaptığı ülkeler; İsveç, Almanya ve ABD (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, 2022: 1).

Norveç’te evrensel temel gelir çalışmalar hakkında görüşler bildirilmiştir. Uluslararası temel gelir dünya ağı (BIEN), başta olmak üzere, Norveç’teki temsilciler ve sosyal ağların evrensel temel geliri yönelik teşviklerini dile getirmek için tartışmalar, konferanslar ve kampanyaları aktif halde kullanmışlardır (Evrensel Temel Gelire Sahip Ülkeler 2023, (t.y.), [https://worldpopulationreview-com.translate.google/country-rankings/countries-with-universal-basic income?](https://worldpopulationreview-com.translate.google/country-rankings/countries-with-universal-basic-income?)).

Kullanılan kapsamlı bir sosyal güvenlik sistemini evrensel temel gelir ile ikame etmeyi kabul etmeyeceği yönünde kanılar bulunmaktadır. Fakat mevcut aktif olarak kullandığı bazı sigorta türlerini değiştirebilir, bu türe örnek olarak işsizlik yardımı evrensel temel geliri geliştirebileceği gibi alternatifler geliştirebileceği düşünülmüştür. Evrensel temel gelirin finansmanı genel anlamda maliyetli olması durumunda Norveç’te uygulanan sosyal sigorta türlerine ayrılan finansmanı daraltmak veya bazı sigorta türlerinin kaldırılmasına neden olmaktadır. Değişimlerin ne düzeyde

etkili olacağına dair herhangi bir maddi delil bulunmamaktadır. Norveç evrensel temel gelir uygulamasına benzeşen uygulamaları gerçekleştiren refah devleti olarak bilinmektedir. Aynı şekilde sosyal güvenlik sistemi aracılığıyla, bireye gelir desteği sunmakta başarılı bir ülkedir (Evrensel Temel Gelire Sahip Ülkeler 2023, (t.y.), [https://worldpopulationreview-com.translate.goog/country-rankings/countries-with-universal-basic income?](https://worldpopulationreview-com.translate.goog/country-rankings/countries-with-universal-basic-income?)).

Evrensel temel gelir çalışmalarında Norveç ön planda değildir. Fakat Norveç'te tartışılan farklı konular yer almaktadır. İşgücü piyasasında yaşanan olumsuzluklar, işçi haklarının kurumsallık anlayışı ile koruma altına alınması, insan onuruna yaraşır çalışma düzeninin tahsis edilmesi ve son olarak kayıt dışı ekonomi ile mücadele, gündeminde olan konulardandır. Örneğin; çalışma ahlakı Norveç'te hala gündemde yer alıyor. Tartışmalar ise çalışma sürelerinin kısaltılması üzerinde olmaktadır. Kreş ve ana okul ödemelerinin iptali, toplumun dezavantajlı gruplar (engelliler ve yaşlılar) için sağlık durumlarına göre yeni iş imkânlarının yaratılması ve son olarak bireye pasif gelir sağlayacak yeni iş türlerinin araştırılması üzerinde çalışmalar yürütülmektedir. Evrensel temel gelire yönelik görüşlerin olumsuz yönde olduğu fark edilir noktasındadır. Evrensel temel gelir sistemin finansman düzeyinin belirlenmesinde zorluk çekileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle Norveç'e uygun bir evrensel temel gelirin tasarlanamayacağı düşüncesinde olduklarını bildirmişlerdir (Tomczak, 2019: 30-35).

3.1.6. İngiltere

İngiltere ait iki yerel bölgede evrensel temel gelir pilot uygulama için çalışma yapılmasını teklif edilmiştir. Bu iki bölge ise East Finchley'deki Big Local Central Jarrow ve Grange Big Local'dır. Evrensel temel gelir politikalarının bireyin hayatında olumlu etkilerini kanıtlamak üzere tasarlanmış küçük ölçekli bir uygulamadır. Deneme olarak tasarlanan evrensel temel gelir çalışmasına sadece 30 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Fayda sağlayacak bireylere her ay 2 yıl süreyle 1600 £ koşulsuz bir şekilde maddi destek sağlanılmıştır. Bu tasarımı destekleyenler bağımsız araştırma kuruluşu Autonomy, bağış kurumu Big Local ve Northumbria Üniversitesinindir (A Big Local Basic Income Proposal For A Locally Led Basic Income Pilot, (t.y.)file:///C:/Users/ASUS/Downloads/2022.12.23_A_Big_Local_Basic_Income_Pilot_Proposal.pdf).

Autonomy, uygulamaya konulan temel gelir projesinin ülke genelinde bütün vatandaşları kapsayacak şekilde uygulanabileceği yönünde umutlarını dile getirmişlerdir. Diğer taraftan koşulsuz maddi desteğin bireyler üzerinde etkilerin daha iyi betimleyebilmek adına 30 kişilik faydacı gruba destek olurken 30 kişilik herhangi bir maddi destek sağlanmayan bir grup daha gözlemlenmeye alınmıştır (Georgie, 2023:1). Bu çalışmalarda görev alan ulusal yönlendirme grubu ve yerel görev kuvvetleri olarak bilinmektedir. Bu grupların görevleri ise pilot çalışmaların nasıl tasarlanacağına dair bilgiler edinmek ve amaçlarının belirlenmesinde rol almaktır. Pilot uygulaması gerekli olan her türlü desteği bulabilmek adına sivil toplum örgütleri, siyasiler, araştırma yapan bilim insanları ve fon

sağlayıcılarıyla aktif olarak görüşme sağlanmıştır. Pilot uygulamayı aktif maddi destek sağlayan çalışma haline getirmeyi amaç edinmişlerdir (Johnson vd.,2023: 6).

Aktif olarak yürütülen bir diğer uygulama Galler hükümeti tarafından yapılan çalışma olduğu bilinmektedir. Hedefleri belirlenmiş çalışma denilebilir. Bakım sisteminden ayrılan 18 yaşındaki bireylerin yararlanacağı bir çalışmadır. Bu faydacı bireylere ayda 1600 sterlin maddi destek verilmiştir. Evrensel temel gelir pilotu 3 yıl süreyle uygulanması planlanmıştır. Üç yıl boyunca uygulanan temel gelirin maliyeti 20 milyon sterlin olmuştur. Temel gelirden 500 kişinin etkileneceği öngörülmektedir. Evrensel temel gelirin aktif uygulanmaya konulması İngiltere'nin refah uygulamalarına destek olacağı yönünde görüşü savunulmaktadır (Johnson vd.,2023: 9).

Yapılan pilot çalışma sonrasında katılımcılara tek bir soru yöneltildi 'evrensel temel gelir sizin bölgede uygulandığında hayatınıza nasıl bir etki yaptı? O bölgede yaşayan sakinlerinin cevabı sağlık ve beslenme durumunun düzeldiğini ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak eğitim alanında başarı elde edildiğinin bilgisini kayda geçilmiştir. Çünkü beslenmesi düzenlenen çocukların okul başarılarında da artış gözlemlenmiştir. Diğer bir katılımcının söylemlerine bakıldığında güvenli beslenmenin temel bir gelir ile sağlandığında insanların daha az hastane ihtiyacı duyduklarına dikkat çekilmiştir (Hüseyin, 2023: 1).

Pilot çalışmanın diğer etkisi konut kira ve borç durumlarında değişime uğradığına dair kanılardır. Bu iki bölgenin özellikleri konut maliyeti ve orada yaşayan bireylerin borç konusunda problem yaşayan bölgeler olarak bilinmektedir. Pilot çalışma sonrası bölge sakinleri kanılarını ise şu şekilde ifade etmişlerdir. Oradaki yaşanan barınma sorununun ve ev sahibi olan bireylere ise insani anlamda barınabilecek bir konut düzenlemesi yaptırabileceği umudunun olduğunu ifade etmektedirler. Sosyal anlamda ailelerin birlikte ve tek başına sosyal yaşamda aktif olarak var olmasına neden olacağı konusunda öngörülerini bildirdiler. Evrensel temel gelirin yerel ekonomisini canlandırabileceği düşünülmektedir. Bireye girişimci olabilme güvencesi sağlayacağı yönünde kanılar bulunduğu bilinmektedir (Hüseyin, 2023: 1).

İngiltere'nin Greater Manchester Belediye Başkanı olan Andy Burnham şöyle bir söylemde bulunmuştur: *'Evrensel bir temel gelir, güvenli bir yaşam sürmeleri ve her şey için endişelenmeyi bırakmaları için herkesin altında sağlam bir temel oluşturacaktır'* (Boyer, 2024:1). Plana desteklerini dile getiren Autonomy kuruluşunun araştırma direktörü olarak görev yapan Will Stronge *'1600 sterlin önemli bir miktar. Evrensel temel gelir, genellikle insanların temel ihtiyaçlarını karşılar, ancak bu koşulsuz toplu ödemenin, çalışmayı seçsinler veya seçmesinler, insanların zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu görmek istiyoruz'*. Şeklinde ifade sunulmuştur (McNamee, 2023: 1).

2020 tarihinde yaşanan küresel bir salgın ortaya çıkmasıyla 170'ten fazla milletvekili her bireye ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere maddi destek sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle evrensel temel gelirin tasarlanması yönünde çağrıda bulundular. Basic Income Conversation kurucu ortaklarından olan Cleo Goodman temel gelir hakkında ifadesi ise şöyledir: *'Bu planın İngiltere'deki ilk temel gelir pilotları ile sonuçlanacağını umuyoruz. Hiç kimse dünyanın en zengin ülkelerinden birinde ısınmak ve yemek arasında seçim yapmak zorunda kaldığında yoksullukla karşı karşıya kalmamalı. Temel gelir, İngiltere'de refah sistemini basitleştirme ve yoksulluğu ortadan kaldırma potansiyeline sahip'* (Hüseyin, 2023: 1).

İngiltere'de evrensel temel geliri destekleyenlerin yorumları bu şekilde dile getirilmiştir. İngiltere'nin gelişmiş ülke ve küresel ekonomiye yön veren ülkelerden olduğu bilinmektedir. Bu nedenlerden ise sosyal güvenlik sistemini sadeleştirip bu uygulamaya geçme konusunda katı kuralları bulunmamaktadır (Universal Credit, (t.y):1).Evrensel Kredi: Evrensel Kredi Nedir - GOV.UK (www.gov.uk).

Birleşik Krallık hükümetinde farklı tarzda bir uygulama gerçekleşmektedir. Bunlar; 'Universal Credit' bu isimde bir uygulama ile '*çocuk kredisi, konut yardımı, gelir desteği, gelire dayalı iş arama ödeneği, gelirle ilgili istihdam ve destek ödeneği ve çalışma kredisi*' gibi vatandaşlarına bu tarz kanallardan destek olmaktadır (Universal Credit, (t.y):1 Evrensel Kredi: Evrensel Kredi Nedir - GOV.UK (www.gov.uk).

3.1.7. İsviçre

İsviçre evrensel temel gelir çalışmalarını 2016 yılında vatandaşına oylama yaparak karar verilmiştir. Bu konuda oylama yapan ilk ülke olarak tarihe kaydedilmiştir. Oluşturulan taslakta her yetişkin bireye 2500 İsviçre frangı verilecektir. 18 yaş altı çocuk bireylere ise 625 İsviçre frangı ödemeyi önerilmiştir. Fakat İsviçre seçmeni %77 bu tasarımı kabul etmediğine dair bir oy kullandı (Hamilton, 2016: 1). İsviçre rahat bir şekilde halk oylamasına sunup ret cevabı almasıyla çalışma ve yeniden düzenleme yapma düşüncesinden feragat etmiştir. Fakat bu referandum medyanın ilgisini çekip ve dünya gündeminde geniş yankı uyandırmıştır. Farkındalığın artmasına neden olmuştur (Martinelli, 2017: 19).

Kurumsal statüko ile temel gelirin ülke tartışılmasına engel olundu. Buna neden olan ise İsveç devletinin gelişmiş refah devleti olmasına dayandırılmaktadır. İsviçre kapsamlı ve etkili sosyal sigorta sistemine sahiptir. Aktif bir işgücü piyasasına hâkimdir. Sosyal demokrat hegemonyası mevcuttur. Bu koşullar değerlendirildiğinde temel gelir bir sorun olarak değerlendirilmemektedir. Ekonomik anlamda temel güvenlik sorunlu değildir (Groot ve Veen 2000: 17).

3.1.8. Belçika

Evrensel temel gelirin yoğun bir şekilde tartışma konusu olduğu bilinmektedir. Pandemiden sonra evrensel temel gelir tartışmaları, görüşmeleri ve konferansları yoğunlaşmıştır. Ecolo Belçika Yeşiller Partisi, evrensel temel gelirin önemli ve güçlü savunucularındandır. Kamuoyunun nabzını tutmakta ve her türlü bilgiyi onlara sunmakta başarılı bir aktördür. Yeşiller Partisi'nin eş başkanı Rajae Maouane, 2019 yılında Avrupa ve federal seçimlerinde evrensel temel gelir tasarısını sunmuştur. Bu tasarıda, 18-24 yaş aralığında bulunan gençlere 420€ maddi destek sağlanmasını önermiştir. Tasarıdan faydalanacak 1250 milyon gencin yararlanması planlanmıştır ve maliyetin 3,2 milyon € olacağı düşünülmektedir. Belçika'da bulunan diğer partiler de evrensel temel gelire desteklerini dile getirmişlerdir, ancak somut bir tasarı önermemişlerdir. Yeşiller Partisi'nin gençlere yönelik evrensel temel gelir destek uygulamasından kaygılandıkları nokta, bu tür bir desteğin maliyetinden ve yeni vergi türlerinin ortaya çıkmasından endişe duymalarıdır. Diğer taraftan, mevcut sosyal güvenlik sisteminin damgalanma konusunda çözüm olacağını ve mevcut sosyal yardımların kapsayıcılığını artıracığı yönünde olumlu görüşlere sahiptirler. Belçika'da hem sağ hem de sol görüşün korkusu, çalışma hayatında oluşabilecek olumsuz etkilerdir (Evangelista, 2021: 1).

Belçika'da COVID-19 salgını sırasında sosyal koruma planlarının değiştirilmesi, basitleştirilmesi ve bireylere evrensel ve garantili bir gelir sağlanmasının tekrardan gözden geçirilmesi yönünde bir kanaat oluşmuştur. Salgın ile birlikte, yönetim kademesinde bulunan kişiler mevcut sosyal yardım planlarının genişletilmesini ve basitleştirilmesini gerçekleştirmiştir. Ayrıca, bireylere evrensel ve garantili bir temel gelirin olmasının önemi üzerine çalışmalar başlatılmıştır. Sosyalist siyasi partiler ve yoksullukla mücadele kuruluşları, belirli bir grup için doğrudan gelir desteğini savunmuşlardır. Bu maddi destek oranları, geliri olmayan haneler için 200 €, işletme ve serbest meslek sahiplerine ise 2000/5000 € oranında destek sağlamayı içeren bir programı kapsamaktadır (Evangelista, 2021: 1).

22 Mayıs 2017 tarihinde evrensel temel gelir konusunun tartışılacağı bir konferans düzenlenmiştir. Avrupa İş Zirvesi, Belçika'nın Brüksel kentinde gerçekleştirilmiştir. Oturum bir saat sürmüş ve katılımcılar arasında evrensel temel gelir öncülerinden Philippe Van Parijs, Guy Standing ve Finlandiya'da temel gelir araştırmalarında direktörlük yapan Olli Kangas yer almıştır (Kate, 2017: 1).

Belçika'da yapılan bir ankette her on Flaman'dan altısı temel geliri gerekli gördüğünü beyan etmiştir. Fleminglerin %61'i evrensel temel geliri istemektedir. Bu gelire onay verenlerin dörtte biri, kendi işlerini kurabileceklerini ifade etmiştir. 2005 yılından bu yana Belçika'da evrensel temel gelir gelişmelerini takip eden Trendhuis, anketi düzenlemiştir. Anket, 1028 kişiyle gerçekleştirilmiştir (BIEN, 2017: 1 <https://basicincome.org/topic/belgium/>)

Evrensel temel gelire karşı olan grup, belirli noktalara dikkat çekerek Belçika’da bu umutların gerçekleşmeyeceğini savunmaktadır. Evrensel temel gelirin Belçika’daki yoksulluğa çözüm olmayacağını iddia eden araştırma sonuçlarını sunmuşlardır. Belçika’da yaşayan %20’lik kesim fakir, maddi güvencesi olmayan ve geliri olmayan bir haneye üyedir. Bu gruba maddi destek sağlanmasının yoksullukla mücadelede mantıklı bir çözüm gibi görüldüğü, ancak araştırma sonuçlarının bu çözümün yeterince etkili olmadığını gösterdiği ifade edilmiştir. Antwerp Üniversitesi'ndeki araştırmacılar, evrensel temel gelirin beklenildiği kadar etkili olmayacağını ve verilen miktarlarda muazzam artış olsa dahi bu desteğin sürekli yoksulluğa mucizevî bir çare olarak değerlendirilemeyeceğini beyan etmişlerdir (Walker, 2023: 1).

3.1.9. Almanya

1980’li yıllarda evrensel temel gelir hakkında yayımlar yapılmıştır. O dönemde, çalışmaya dayalı sosyal güvenlik sisteminin bireylerin geçimini sağlamayacağı düşüncesi hâkimdi. Bu yazılar, baskıcı refah devleti sistemlerine, çevrenin ve kadınların sömürülmesine karşı çıkarak tepkilerini ortaya koymuşlardır. Akademisyenler ve ekoliberaller topluluğu, evrensel temel gelir tasarısını farklı bakış açılarından değerlendirmişlerdir. Tartışma konuları arasında yoksulluktan kurtulma, çevrebilim, devlet dadılığından kurtulma ve radikal reformizm yer almıştır (Blaschke, 2010: 1-2).

Ekoliberallerin reddettikleri durumlar vardır. Bunlar; endüstriyel kapitalist ekonomiyi istememeleri ve ataerkil bir refah devleti ile oluşturulan sosyal politikaları kabul etmemeleridir. 1982 yılında Almanya’da bulunan bağımsız işsiz emek gücü grubu, temel gelir gereksinimini dile getirmiştir. Bu grup, zorunlu ücretli çalıştırılmaya karşı çıkmış ve geçimlerini sağlayabilecekleri miktarda maddi destek talep etmiştir. Bu destekle hayatlarına ve faaliyetlerine kendileri yön verebileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ücretli çalışanlar için asgari ücretin belirlenmesi, çalışma saatlerinin kısaltılması, ücretsiz kamu altyapıları, işyerlerinde cinsiyet eşitliği ve eksiksiz üretim ekipmanlarının sağlanması gibi talepleri de olmuştur. Amaçları, sanayileşmiş ulusların üçüncü dünya sömürülerinin önüne geçmek ve çevreye zarar veren üretimde istihdamı kaldırmaktır. Ayrıca ataerkil ve baskıcı sosyal politikalardan bağımsız bir evrensel temel gerekliliği savunmuşlardır (Blaschke, 2010: 1-2).

Diğer taraftan 1980'lere dayanan iki temel görüşten bahsedilebilir. İlki, sahte çalışmalardan kurtuluş, diğeri ise garantili bir temel gelir talebi olarak kalkınma ve beklentiler üzerine yoğunlaşmaktadır. İlk görüşe göre, insan emeğini satarak geçimini sağlayamayacağını ifade eder. Evrensel bir temel gelir, gönülsüz işgücü piyasasından çıkışı sağlamak, insan onuruna aykırı işlerde çalışma zorunluluğunu en aza indirmek ve ülke genelinde işsizlik riskini ortadan kaldırmak amacını taşır. İkinci görüş ise sosyal politikaların üzerine inşa edilmiş olup, evrensel temel gelir ile refah devletinin 'sosyal demokrasisini' sağlam temellere oturtmayı hedefler (Opielka, 2008: 82).

Evrensel temel gelir deneme çalışmaları için 120 kişilik bir grup oluşturulmuştur. Bu pilot çalışmanın üç yıl sürmesi planlanmıştır ve her ay bireylere 1200£-1430£ arası bir miktar verilecektir. Bu miktar, Almanya'da tespit edilen yoksulluk sınırının biraz üzerindedir. Çalışmanın etkilerini ve sonuçlarını değerlendirmek için, evrensel temel gelir almayan 1380 kişilik bir grup ile karşılaştırmalar yapılmış ve özel sorular yöneltilen anketler oluşturulmuştur. Anketlerde yaşam, iş ve duygusal durumlar hakkında bilgi toplanmıştır. Almanya'da evrensel temel gelirin hem savunucuları hem de muhalifleri bulunmaktadır. Savunucular, gelir eşitsizliğini azaltacağı ve refahı artıracığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırma direktörü Jürgen Schupp, Alman Der Spiegel gazetesine verdiği demeçte, evrensel temel gelir hakkında güncel bilimsel kanıtlar bularak tartışmayı yeniden alevlendirmeyi amaçladığını belirtmiştir. Demeçte, “Temel gelir ile ilgili tartışma şimdiye kadar iyi zamanlarda felsefe salonu, kötü zamanlarda ise bir inanç savaşı gibiydi” ifadesini kullanmıştır (Payne, 2020: 1).

Evrensel temel gelirin Almanya'da uygulanmasının maliyeti üzerine birçok araştırma yapılmıştır ve bu konu her platformda kapsamlı tartışmalara yol açmıştır. Almanya'da 2008 yılında kurulan Netzwerk Grundeinkommen adlı temel gelir ağı, bu konudaki çalışmalara öncülük etmiştir (Opielka, 2008: 83). Alman vatandaşları arasında yapılan ankette, katılımcıların %61'den %84'üne kadar olan bir kısmı, aktif istihdamdayken ek gelir olarak evrensel temel geliri kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Evrensel temel gelir garantisi ile işsiz kalan bireylerin herhangi bir koşul sunulmadan temel gelirin 1 ila 2 katı kadar destek alması gerektiği düşünülmektedir. Kazandırıcı istihdama erişim bireyin sorumluluğu olarak kalacak, kazanılan gelir ve temel gelirin toplamı bireyler için bir fırsat olarak değerlendirilecektir (Opielka, 2008: 85).

Almanya'da bulunan Pirate Parti'nin 3 Aralık 2011 tarihinde bir basın toplantısı düzenlemiştir. Offenbach'da partinin kongresinde evrensel temel gelir ve asgari ücret konuları tartışılmıştır. Bu konular üzerine yapılan ankette, %66,9 oranında olumlu yanıt alınmıştır. Pirate Parti sözcüsünün beyanında, temel gelirin bireyin varoluşu ve sosyal katılım için bir sigorta olarak nitelendirildiği, bu sigorta için çalışma şartı veya gelir testi yapılmadığı belirtilmiştir. Korsan Parti, yeni sosyal güvenlik modelleri geliştirmek için federal mecliste bir araştırma komisyonu kurulmasını ve fon sağlanmasını talep etmiştir. Google News'in bildirisinde ülke içinden 600'den fazla evrensel temel gelir makalesi yazılmıştır. Süddeutsche Parti'nin lideri Sebastian Nerz, temel gelirin mümkün olabileceğini ifade etmiş, fakat bu konuda ikna olmadığını belirtmiştir. Partilerin daha somut modeller üzerinde çalışması gerektiğini vurgulamıştır (Vanderborght, 2011: 1).

Almanya'da, evrensel temel gelir hakkında oluşturulan farklı akımların temsilcilerinden oluşan bir parti kurulmuştur. Bu parti, Bündnis Grundeinkommen (BGE), yani Temel Gelir Ligi olarak nitelendirilebilir. Kurulan partinin tek amacı, Almanya'da evrensel temel gelir uygulamasını hayata geçirmektir (Joerimann, 2016: 1).

Almanya'da tartışılan bu konuda olumlu bir bakış açısı bulunmaktadır, bu da olumsuz tavırlar sergileyenlerden farklıdır. Örneğin, işgücü piyasasının olumsuz etkileneceği endişeleri genellikle birçok ülkede dile getirilirken, Almanya'da durumun tam tersi düşünülmektedir. Almanya'da, gerçek bir işgücü piyasasının evrensel temel gelir ile mümkün olabileceği görüşü hakimdir. Bu ülke tarihinde sosyal politikalar konusunda diğer ülkelere öncülük etmiştir. Evrensel temel gelirin kabul edilmesi durumunda, kapsamlı ve teknik anlamda güvenliği sağlayacak gelişmiş bir ülke olduğu düşünülmektedir. Almanya'da evrensel temel gelirin kabul edilip edilmeyeceğini tahmin etmek zordur. Ancak 2003 yılından bu yana güçlü çatışmalar ve tartışmalar yaşanması, evrensel bir temel gelirin oluşturulma olasılığının var olduğunu göstermektedir. Almanya, sosyal güvenlik ağının temelini oluşturan bir ülke olarak nitelendirilir. Birçok ülke, Bismarck modeline dayanarak sosyal güvenlik sistemini kurmuştur. Dolayısıyla, bu tarz bir gelirle mevcut sisteminin geliştirilmesi veya değiştirilmesi Almanya'nın sorumluluğu olarak kabul edilmiştir (Opielka, 2008: 87-91).

3.1.10. Fransa

2016'da yapılan seçimlerde sosyalist partiden Benoit Hamon, cumhurbaşkanlığına aday gösterilmiş ve adaylık sürecinde temel gelir vaatlerini halka duyurmuştur. Ancak seçimleri kazanamayarak partisinden istifa etmiştir. Diğer bir yönetim birimi olan Gironde departmanı, kendi sınırları içinde evrensel temel gelir uygulama fikrini düşünmüştür. Ancak bu uygulama gerçek bir temel gelir deneyi olarak değerlendirilmemektedir. Fransa'da uygulanan garantili asgari gelirin otomatikleştirilmesi ve iş arama koşulu bulunmaması gibi özellikleri vurgulanmaktadır. Miktar ise bireyin diğer kazanımlardan elde ettiği gelirle ilişkilendirilmektedir (Madec ve Timbeau, 2017:1).

2018'de Emmanuel Macron, yoksulluktan kurtulma planını ortaya koymuştur. Minimum garantili gelirin evrensel temel gelire dönüştürülebileceğini belirtmiştir. Ancak bu faaliyet tam anlamıyla evrensel temel gelir özelliklerini taşımamaktadır. Daha çok minimum garantili gelirin geliştirilmiş bir versiyonu olarak nitelendirilebilir. Bireyler, iş aradıklarını kanıtladıklarında maddi destekten faydalanacaklardır. Bu programın Fransa'nın refah sisteminde bir gerileme olarak nitelendirilmesi dikkat çekicidir. Emmanuel Macron'un önerdiği program evrensel temel gelir olarak adlandırılmıştır, ancak tam anlamıyla bu özellikleri taşımamaktadır. Bununla birlikte, bu tartışmanın gündemde olması, evrensel temel gelirin ülke genelinde popülerlik kazandığını göstermektedir. Ancak Macron'un önerdiği tasarı henüz uygulanmamıştır (Basic Income In France: Bringing UBI Back To The Centre Of Political Debate, 2021:1 <https://www.ubie.org/basic-income-in-france>).

Fransa'da evrensel temel geliri savunanlar arasında Europe Ecologie Les Verts Partisi ön plana çıkmaktadır. Ancak seçim kampanyalarında bu konuya pek yer vermemişlerdir. Yine de meclise evrensel temel gelirle ilgili önemli raporlar sunmuşlar ve konferanslar düzenleyerek gündemde tutmaya çalışmışlardır. Bu partiye mensup yerel yönetim üyeleri, evrensel temel gelirin pilot uygulamalarını denemek için önerilerde bulunmuşlardır (BİEN, 2015: 1).

Fransa'nın kuzeyindeki Dunkirk'te belediye başkanlığı yapan Grande Synthe, evrensel temel gelirin tüketimi azaltmak, sürdürülebilirlik ve demokratik bir toplum için gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca, ekoloji ve küçülme konularına odaklanan birkaç kuruluş da evrensel temel gelir oluşturma çabalarına katılmıştır. Fransa'da 2017'de kurulan Generation.S Partisi, evrensel temel geliri savunmaktadır ve bu konuda pilot çalışmalar yürütmüştür. Bu fikirleri Paris belediye meclisine taşımıştır. Ayrıca, farklı partiler ve işçi sendikaları da çalışma değeri ve herkesin istihdam edilmesi gerekliliği gibi konulara ilgi göstermektedirler. Genel olarak, herkes için yeni bir sosyal politika katkısını savunan Salire A Vie teorisi olumlu tepkiler almıştır. Fransa'da evrensel bir temel gelirin mümkün olabileceği yönündeki olumlu görüşler belirgindir. Ancak şu anda resmi bir adım atılmamıştır. Bununla birlikte, devam eden tartışmalar, bu olasılığı yüksek tutmaktadır (Basic Income In France: Bringing UBI Back To The Centre Of Political Debate, 2021:1 <https://www.ubie.org/basic-income-in-france>).

3.1.11. Yunanistan

Yunanistan'da başlatılan pilot çalışma, orta ve düşük gelirli gruplardan katılımcıları içerecek şekilde tasarlanmıştır. Sağlanan nakit desteği hibe edilecek ve çalışmanın uygulama süresi altı ay olarak belirlenmiştir. Bu çalışma alanı Yunanistan'ın 13 belediyesinde açılacak ve her bir bireye sağlanacak nakit desteği 200€ olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bu bireyin bakımını üstlenen her yetişkin için 100€ ve her çocuk için 50€ miktarında ek bir destek sağlanacaktır. Bu uygulama, kapsamlı bir evrensel temel gelir olarak nitelendirilemez ancak evrensel temel gelire doğru önemli bir adım olarak görülmektedir (Tanner, 2015: 5).

3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Uygulamalar

3.2.1. Namibya

Namibya, doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke olup nüfusu 2.49 milyon civarındadır. Ancak gelir dağılımında ciddi dengesizlikler bulunmaktadır. Ekonomik faaliyetleri tarım, hayvancılık, balıkçılık, gıda işleme, madencilik ve elmas işleme gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda maden kaynakları açısından da zengin bir ülkedir ve dünyanın en kaliteli elmasları buradan çıkarılmaktadır. Namibya'nın kaynaklarından yeterince faydalanamamasının temel nedenlerinden biri, mevcut potansiyelin doğru bir şekilde değerlendirilememesi olarak gösterilmektedir. Üretimde verimlilik sağlanamamakta ve finansman kaynaklarına erişimde zorluklar yaşanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, t.y.: 1).

Namibya, uzun süredir yoksulluk ve gelir eşitsizliğiyle mücadele etmektedir ve bu durumu değiştirmek için belirli adımlar atılması gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, Namibya Vergi Konsorsiyumu (NAMTAX) 2002 yılında ülkeye temel gelir hibesi verilmesi teklifini sunmuştur. Bu

teklifin amacı, yoksulluğun azaltılması ve gelirin daha adil bir şekilde dağıtılması için kaynak tahsis etmektir (Basic Income Grant (BIG) In Namibia, 2016: 1).

Bu hedefe ulaşmak için bir koalisyon oluşturulmuştur. Farklı yapıdaki kuruluşlar, bu koalisyon grubu altında bir araya gelmişlerdir. Namibya'da nüfusun neredeyse üçte ikisi yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Sömürge dönemi etkisiyle, gelir eşitsizliğinin en fazla yaşandığı ülkelerden biri olarak kabul ediliyor. Gelir eşitsizliğinin azaltılmasının amaçları arasında adaletin sağlanması, ekonomik büyüme ve yatırım oranlarının artırılması yer alıyor (NANGOF, 2009: 18).

Bu program kapsamında yapılan nakit transferi, hibe edilen bireyin harcama kararlarına bağlıdır. Bu durum, bireylere gelişmiş bir özgürlük ve kişisel sorumluluk yükleyen, güç kazandıran bir eylem olarak değerlendirilir. Bu yaklaşım, bireyin hakkı olarak kabul edilir ve aşağılayıcı bir tutum içermez (Servantie, 2017:1).

2008-2009 yılları arasında Otojevere ve Omitara köyleri uygulama alanı olarak seçildi. Yapılan maddi destek uygulaması, Temel Gelir Hibesi olarak adlandırıldı. 60 yaş altı her bireye koşul beklemezsizin 100 N\$'dan az olmaması şartıyla, hükümet tarafından hibe olarak sunuldu. Program, 60 yaş altı kadın, erkek ve çocuklara ödenmesi planlandı ve 2 yıl boyunca devam etti. Test edilen bu uygulama çocuklardaki beslenme sorununu önemli ölçüde düzeltti ve okula devam konusunda ciddi iyileşmeler sağladı. Aynı zamanda bireylere ekonomide aktif olmayı teşvik ederek üretken bir ekonominin gelişimine katkıda bulundu. Sonuç olarak, bireylerin geliri, aldıkları maddi desteğin ötesinde arttı. Toplumda hırsızlık gibi suçların azaldığı da gözlemlendi. Bu pilot uygulama, dünya genelinde yapılan bağışlarla finanse edildi (CDC in Namibia, 2002:1<https://www.cdc.gov/globalhealth/countries/namibia/>).

2007 yılında Basic Income Koalisyonu, politika tartışmalarını geliştirmek ve evrensel temel gelir uygulamasının faydaları üzerinde daha nitelikli kanıtlar üretmek amacıyla çalışmalar yaptı. Bu proje, dünya çapında bir ilke imza attı ve uluslararası alanda bir örnek teşkil etti. Diğer ülkelerdeki benzer projelerin başarılı olabileceğini gösterdi. Özellikle Haiti, Rwanda ve Güney Afrika gibi kırsal alanlarda bile olumlu sonuçlar elde edilebileceğini gösterdi. Otojevere ve Omitara köylerinin seçilme nedenleri arasında yönetim durumları, erişilebilirlik ve yoksulluk seviyeleri etkili oldu. Ancak, bu bölgelerde yasa dışı avlanma ve izinsiz odun alımı gibi konular ticari çiftçilerle sürekli bir çatışma ortamı yaratmaktadır. (CDC in Namibia, 2002:1<https://www.cdc.gov/globalhealth/countries/namibia/>).

Pilot proje için ilk iki yıl boyunca finansman bağışlarla sağlandı. Dr. Hage Geingob, Namibya'nın ilk başbakanı ve daha sonra ticaret ve sanayi bakanlığı görevini üstlenen bir isim, proje sürecinde evrensel temel geliri destekledi ve iki kişinin iki yıllık masrafını karşıladı. Bu cömert desteğin ardından projenin tam maliyeti bağışlarla karşılandı. Uygulama beldelerinde işsizlik, açlık

ve yoksulluk sorunları önceliklendirildi. Bu proje ile bu risklerin etkilerinin azaldığı gözlemlendi. Sağlık alanında olumlu gelişmeler kaydedildi. Bireyler, aldıkları paralarla gıda, içecek ve konut ihtiyaçlarının yanı sıra üretebilecekleri ürünleri satarak ek gelir elde ettiler. Evrensel temel gelir, bireylerin göçle ilgili durumlarını değiştirdi. Artık daha fazla kazanabilecekleri yerlere gidebilir veya göç etmek zorunda kalmadan kalabilirler. Uygulamadan faydalanan bireyler, proje sürecinin ve sonucunun sorumluluğunu üzerlerine aldılar. Bu bilinçle, kendi yaşamlarında yaptıkları olumlu değişikliklerle projeye katkıda bulundular ve en iyi sonuçlar için ellerinden geleni yaptılar. Yararlanıcı toplumun bu projedeki başarı veya başarısızlığı, parayı nasıl kullandıklarına bağlıdır. Kontrol görevlileri atanmıştır ve asıl görevleri bireyleri eğitmek, bilinçlendirmek ve ekonomik açıdan güçlenmelerini sağlamaktır. Bu görevlilerin amacı, bireylerin nasıl harcama yapacaklarına müdahale etmek değil, farkındalıklarını artırmak ve tavsiyelerde bulunmaktır (NANGOF, 2009:18-89).

Projeye karşı çıkanlar, parayı alkole harcama endişelerini dile getirmişlerdir. Ancak evrensel temel gelirin bu bağımlılığı artırdığına dair kanıtlar bulunmamaktadır. Suç oranları, sosyal koşulların belirleyici yönünden önemli bir göstergedir. Bazı suçlar ekonomik nedenlerle işlenmektedir ve bu suçlar genellikle yoksulluk ve işsizlik sonucunda ortaya çıkmaktadır. Evrensel temel gelir projesiyle suç oranlarında azalma görülmüş, özellikle ekonomik suçlarda düşüş yaşanmıştır. Eğitim alanında da olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Düzenli beslenmenin artmasıyla başarı düzeyinde artış görülmüş, okula devam konusunda olumlu eğilimler yaşanmıştır. İşsizlik oranlarında da düşüş sağlanmıştır. Evrensel temel gelirin, bireyleri istihdamdan uzaklaştıracağı kaygılarına rağmen, aksine daha fazla istihdam sağladığı görülmüştür (Basic Income Grant, t.y.:13-46)

Evrensel temel gelirin olumlu istihdam değişimleri üzerinde etkisi, bireylerin eline geçen gelirden artışa neden olmasıyla görülmektedir. Bu gelir artışının doğrudan ve dolaylı olarak istihdamı etkilediği bilinmektedir. Evrensel temel gelir desteğiyle bireylere güvence sağlanması, onların kazançlarında artışa neden olmaktadır. Bu durum, bireylerin çalışma hayatından uzaklaşacağı endişesini çürütmektedir. Gelir artışının en fazla olduğu kaynak, serbest meslek geliri olarak belirtilmiştir. Havale dışında diğer kaynaklardan gelen gelirlerde de artış yaşanmıştır. Havalelerdeki azalış ise bölgedeki yoksulluğun azalmasından kaynaklanmaktadır, çünkü bireyler artık dışarıdan gelir sağlamak zorunda kalmamaktadır. Evrensel temel gelirin sağladığı güvenceyle birlikte, birçok insan bölgede kendi işleriyle meşgul olmaya başlamıştır. Bu durum, evrensel temel gelirin bireylere bir tür sermaye veya güvence sağladığını ve böylece istihdamı artırdığını göstermektedir. Evrensel temel gelirden, alınan para transferinin bir tür sermaye olarak kullanıldığı ve bireyleri tasarrufa odakladığı gözlemlenmektedir (Basic Income Grant, t.y.:13-46)

Tablo 6: Namibya’da yaşan bir bireyin dış kaynaklardan gelen gelir oranları

Evrensel Gelir Hariç Kaynağa Göre Hane Geliri	Evrensel Gelir Başladığında Tarih	Evrensel Temel Gelir 1 Yıllık Sreyi Tamamladığında	Artan /Azalan
Ücretler	N\$581	N\$ 692	19%
Serbest Meslek Geliri	N\$ 170	N\$ 681	301%
Tarım	N\$ 42	N\$ 57	36%
Havaleler	N\$ 103	N\$ 82	-21%
Devlet Teşvikleri	N\$ 199	N\$ 285	44%

Kaynak: NANGOF, 2009:73.

3.2.2. Kenya

Kenya, dünyanın fakir ülkelerinden biridir ve 19. yüzyılda Avrupa gleri tarafından sömürülmüştür. Yeni bir yapılanma ile İngiltere'ye geri verilmiş ve doğal kaynakları ile insan kaynakları ciddi zararlar görmüştür. 1963'te bağımsızlığını kazanmış ve bir yıl sonra cumhuriyetini ilan etmiştir. Kenya'nın kurucusu kabul edilen Jomo Kenyatta, iki dönem cumhurbaşkanlığı yapmıştır. 2010'da gerçekleştirilen referandumla yeni anayasa ilan edilmiş ve ülke 47 eyalete ayrılmıştır. 2017'de cumhurbaşkanı olarak Jomo Kenyatta'nın oğlu Uhuru Kenyatta seçilmiştir (Suplicy ve Dalları, 2020: 570).

Kenya'da, uluslararası bir sivil toplum rgt olan GiveDirectly tarafından gerçekleştirilen bir nakit transferi programı bulunmaktadır. Program, 2016 yılından bu yana Siaya ve Bomet ilçelerinde uygulanmaktadır. Siaya'nın nüfusu 940.000, Bomet'in nüfusu ise 860.000 kişidir ve bu ilçelerde 630.000 kişinin hükümetin belirlediği yoksulluk sınırının altında yaşadığı tespit edilmiştir (Banerjee, vd., t.y.: 1). Program kapsamında 14.000'den fazla hane maddi destek almaktadır ve uygulama 2030 yılına kadar devam edecektir.

Program, uzun vadeli, kısa vadeli, toptan (götürü) ve kontrol (karşılaştırma) grupları olmak üzere dört ayrı grup halinde yürütülmektedir. Uzun vadeli faydalanıcı grubu, 12 yıllık bir süre için planlanmıştır ve 44 köyde yaklaşık 5.000 kişiden oluşmaktadır. Kısa vadeli grup ise 80 köyde yaklaşık 8.800 kişidir ve her bir bireye 2 yıl boyunca 0,75 ABD doları nakit destek sağlanmıştır. Diğer gruplar da benzer şekilde belirlenmiştir. Kontrol grubu ise herhangi bir maddi destek almamıştır ve programın etkilerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur (Suplicy ve Dalları, 2020: 569).

Covid-19 salgını, Kenya'da birçok aileyi yoksulluk sınırına yaklaştırmıştır. Bu nedenle, ekonomistler evrensel temel gelir uygulamasının tasarlanması ve hayata geçirilmesi gerektiği konusunda araştırmalar yapmış ve görüşlerini bildirmişlerdir (Eckas, 2021:1). Bir ayın sonunda gözlemlenen olumlu sonuçlar, özellikle uzun vadeli grupta kaydedilmiştir. Bu grupta, gıda

sıkıntısının azaldığı, açlık durumlarının düştüğü ve genel açlık oranının %68'den %57'ye gerilediği belirtilmiştir. Sağlık açısından da olumlu gelişmeler kaydedilmiş; akıl sağlığı ve genel sağlık durumlarında iyileşme yaşanmış, tıbbi tedavi görenlerin oranı azalmış, hastalık bildirme oranlarında düşüş ve hastane ziyaretlerinde azalma gözlemlenmiştir. Bu olumlu sonuçlar, maddi destek alan bireylerin destek almayanlara göre gıda ve sağlık açısından daha avantajlı olduğunu ortaya koymuştur (Eckas,2021:1). Bu programın maliyeti ise 30 milyon ABD doları olarak belirlenmiştir (Suplicy ve Dalları, 2020: 569).

Projede ilk anket 2019 yılında gerçekleştirildi ve bundan sonra her 3-5 yılda bir tekrarlanması planlanmıştır. Bu anketlerin amacı, çeşitli değişkenlerin değerlendirilmesidir. Bireylerin zaman kullanımı, iş, eğitim, boş zaman etkinlikleri ve toplumsal katılım düzeyleri incelenmiş, ayrıca risk alma eğilimleri, göç etme istekleri ve girişimcilik niyetleri ele alınmıştır. Ekonomik durumları (gelir, tüketim, varlıklar, gıda güvenliği) incelenirken, cinsiyetler arasındaki güç farklılıkları özellikle kadınların güçlendirilmesi açısından araştırılmıştır. Son olarak, bireylerin duygusal durumları, hayata dair özelemleri ve beklentileri de sorgulanmıştır (Paz-Báñez, 2020: 10).

3.2.3. Uganda / Demokratik Kongo Cumhuriyeti

Eight Belçika, Ocak 2017'de Uganda'nın Busibi köyünde, koşulsuz olarak köylülere maddi destek sağlayan bir hayır kurumudur. Toplamda 56 yetişkin ve 88 yaş altı bireye, cep telefonları aracılığıyla aylık nakit destekler sağlanmıştır. Her yetişkin bireye verilen miktar 18,25 ABD dolarıdır. Uganda'daki düşük gelirli ailelerin ortalama gelirinin %30'u kadar destek sağlanmıştır. Her çocuk bireye ise 9,13 ABD doları ödeme yapılmıştır. Bu desteklerin planlandığı süre 2018'e kadar devam etmiştir (Eight, 2024:1 https://www.eight.world/?page_id=802/)

Eight, yardımdan sonra bireyler üzerindeki etkileri değerlendirmek için Belçika'daki Ghent Üniversitesi'nde görev yapan antropologlarla iş birliği yapmıştır. Bu değerlendirme dört ana boyutta yapılmıştır: kız çocuklarının eğitim başarısı, bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi, girişimcilik ve ekonomik kalkınma ve demokratik kurumlara katılım. Pilot uygulama sürecinde ve sonrasında elde edilen veriler, önceden toplanan verilerle karşılaştırılarak sağlıklı sonuçlar elde edilmiştir. Eight, insanların yaşamlarını daha iyi koşullar altında sürdürmelerini amaçlamıştır ancak aynı zamanda belgesel oluşturmak gibi farklı amaçlar doğrultusunda da çalışmıştır. Kurucu ortaklardan Steven Janssens, bu projeye gelecekteki temel gelir çalışmaları için önemli bir bilgi kaynağı sağlamıştır. Proje deneyimlerinden ve eksikliklerden ders alınarak, daha kapsamlı bir projenin uygulanması hedeflenmiştir (IPIS, 2022: 1).

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde de evrensel temel gelir projesi Eight kuruluşu tarafından uygulanmıştır. IPIS ve Fairphone ile iş birliği içinde yürütülen bu çalışma, 2022'de başlatılmış olup 2026'da sona erecektir. Projenin ilk aşaması Maniema eyaletindeki Kalima'da geliştirilmiş ve diğer

bölgeleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi planlanmaktadır. Lutala'daki projeyi finanse eden kuruluşlar ise Proximus ve Umicore'dir ve bu proje 2023'e kadar devam edecektir. Bu çalışma kapsamında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde her yetişkin bireye 20 \$, çocuklara ise 10 \$ tutarında para transferi yapılmaktadır. Ülkenin %37'si yoksullukla karşı karşıyadır ve %77'si günde 1,90 ABD dolarının altında geçimini sağlamaktadır. Demokratik Kongo Cumhuriyeti maden zengini bir ülkedir, ancak 2011 yılında kullanılmayan maden rezervlerinin 24 trilyon \$ değerinde olduğu tahmin edilmektedir ve bu nedenle ülke kalkınmasına katkı sağlayamamaktadır (IPIS, 2022: 1).

Uganda'daki çalışmaların sonuçlarına dayanarak, Eight koordinatörü Juma Kisembo şöyle bir yorum yapmıştır: “Uganda'daki önceki projelerimiz, temel gelirin eğitim, sağlık, girişimcilik ve toplu eylem üzerindeki etkisinin ne kadar büyük olduğunu zaten kanıtladı. Artık Maniema'da daha geniş ölçekte temel bir gelir artışı ile başlayabileceğimize göre, bu sadece o bölge için bir değişiklik anlamına gelmeyecek, aynı zamanda gerçek bir eşitlikçi yaklaşımı merkeze koyacaktır.” Ayrıca, Fairphone'da Fair Mining Proje Yöneticisi olan Lisa Minère, koşulsuz nakit transferi programlarının yoksulluk, sağlık ve çocuk işçiliği üzerinde umut verici etkiler gösterdiğini belirtmiş ve endüstrinin tedarik zincirindeki gelir eşitsizlikleriyle ilgilenmesi için koşulsuz nakit transferlerine ilişkin kanıt oluşturmaya yönelik öncü bir sürecin parçası olmayı hedeflediklerini ifade etmiştir (Universal Basic Income Boost For Region In The Democratic Republic Of Congo Announced, 2022:1-3).

Fairhone ve IPIS kuruluşları tarafından yapılan bir araştırma, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde madenci olarak çalışan bireyler hakkında bilgi toplamıştır. Bu çalışma, 3T (Kalay, Tantal, Tungsten) madenleriyle geçimini sağlayan bireylerin hane gelirlerinin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Itebero (Kuzey Kivu) ve Nzibira (Güney Kivu) maden alanlarında çalışan bireylerin kendi temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı yönünde görüşler bulunmaktadır. Ayrıca, birçok kişi madende çalışmakta olup genellikle çiftçilikle de uğraşmaktadır. Ancak, madencilerin sadece küçük bir kısmı madenci kartına sahiptir ve madende çalışırken koruyucu ekipman kullanımına özen göstermemektedirler. Uganda'da uygulanan proje sonucuyla bu çalışma koşullarının değiştirilip değiştirilmeyeceği değerlendirilecektir. Proje kapsamında bireylerin çocuk işçiliğini azaltma, mutluluk düzeylerini olumlu yönde etkileme ve seçim özgürlüğü üzerindeki etkisi de proje ortaklarından olan IPIS tarafından incelenecektir. Ayrıca, proje uygulanan köylerdeki eğitim, sağlık, girişimcilik ve toplu eylemlere etkisi proje uygulanmayan kontrol köyleriyle karşılaştırılacaktır (IPIS, 2022: 1).

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin ekonomik durumu oldukça çeşitlidir. Coğrafi konumu ve doğal kaynakları göz önüne alındığında, Kobalt ve bakır gibi önemli minerallere sahip olması dikkat çekicidir. Ayrıca, hidroelektrik potansiyeli, tarıma uygun arazileri ve büyük biyolojik çeşitliliğiyle de bilinmektedir. Ancak, ülke içinde yaşanan çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle bu kaynaklar etkin bir şekilde kullanılamamaktadır. Bu durum, insani krizlerin yaşanmasına ve yerel halkın zorla göç etmesine neden olmuştur. 2003'te başlayan savaşlar sona ermiş olmasına rağmen

ülkede hala krizler devam etmektedir. Bu nedenlerle, Kongo Cumhuriyeti dünyanın en fakir 5 ülkesi arasında yer almaktadır ve nüfusun büyük bir kısmı düşük gelirle yaşamını sürdürmektedir (The World Bank, 2023: 1).

3.2.4. İskoçya

Glasgow, İskoçya'da Belediye Meclisi olarak bilinir. Temel gelir üzerine araştırma yapmak amacıyla Royal Society of Arts ile iş birliği yapılmıştır. Bu ortaklık kapsamında mali, idari ve anayasal fizibilite üzerine çalışmalar yürütülmüştür. Planlama süreci tasarlanmış ve 2017 yılı Haziran ve Temmuz aylarında gerçekleştirilen çalışmalar, Eylül ayında bir raporun yayınlanmasıyla sonuçlandırılmıştır (Mcfarland, 2017: 1).

Vatandaşlık geliri çalışması, Edinburgh Şehri, Fife, Glasgow Şehri ve Kuzey Ayrshire olmak üzere dört yerel makam tarafından, İskoçya Halk Sağlığı ve İyileştirme Servisi tarafından kurulan bir organ aracılığıyla yönetilmiştir. Bu çalışmanın iki yıl süreceği planlanmış ve bu süre zarfında 250,000£ tutarında finansman sağlanmıştır. İskoç hükümeti finansmanın sağlayıcısıdır. İş birliği içindeki her kuruluşun temsilcisi, vatandaşlık temel gelirin etkilerini tasarlamak ve sonuçlarını değerlendirmek üzere bir yönlendirme grubu oluşturmuştur. Bu grubun görevi, uygulanan pilot çalışmaların yoksulluk üzerindeki etkilerini, etik, yasal, finansal ve pratik uygulamaların maliyet analizlerini, fayda düzeylerini ve tasarruflarını araştırıp rapor etmektir. Araştırmacıların başarılı bir pilot çalışma yapabilmesi için evrensel temel gelirin politik alanda da desteklenmesi gerekmektedir. Evrensel temel gelir, psikolojik, davranışsal, kurumsal ve stratejik boyutlarda değerlendirilecektir. Finansal açıdan dikkate alınması gereken bazı noktalar vardır. Bu raporun hazırlanma amacı, temel gelir çalışmalarını değerlendirerek bulguları özetlemek ve İskoçya'da evrensel bir temel gelirin uygulanmasıyla yoksulluk üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Bir diğer amaç ise yerel temel gelir için bir tasarı Sunmaktır (Assessing The Feasibility Of Citizens' Basic Income Pilots In Scotland: Final Report, 2020:9-11).

Bu çalışmalardan önce İskoçya'da bulunan dört yerel makam, evrensel temel gelir üzerine araştırmalar yaparak bu gelir türünün potansiyelini keşfetmeye başlamıştır. Tüm makamlar yoksulluğun azaltılması ve gelir eşitsizliğinin giderilmesi gibi ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmiştir ve bu noktalarda evrensel temel gelir konusunda bir fikir birliğine varmışlardır. Yerel makamların ekonomik ve toplumsal yapılarına bakıldığında, özellikle Edinburgh, varlıklı ve gelişmiş bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Ancak, şehirde yoksulluk ve eşitsizlik sorunları da yoğunlukta yaşanmaktadır. Edinburgh Konseyi, bu sorunların üzerindeki etkileri hafifletmek amacıyla çözümler aramış, Ağustos 2017'de diğer üç yerel makama, yoksulluğu azaltma amacıyla geliştirilen evrensel temel gelir planına katılmaları için çağrıda bulunmuştur. Bu çağrıya yanıt olarak, konsey ve diğer üç yerel makam, evrensel temel gelir pilot çalışmalarını birlikte yürütme kararı almışlardır. Özellikle Fairer Fife Komisyonu, Fife'da koşulsuz evrensel temel gelir projesini başlatmayı tavsiye etmiş,

Mayıs 2017'ye gelindiğinde ise evrensel temel gelir projesi altında ortak bir çalışma başlatılmıştır. Glasgow'da da Ocak 2017'de Royal Society of Arts tarafından düzenlenen yoksulluk liderliği panelinde evrensel temel gelir merkezli bir sunum yapılmış ve bu sunum olumlu geri dönüşler alınmıştır. Bu sonuç üzerine, şehir konseyi ve yerel gruplar, evrensel temel gelirin finanse edilmesi için bir fon oluşturma kararı almıştır. Bu süreçte yapılan toplantılara Büyük Piyango, Sendikalar, İskoç Yerel Yönetimler, Çocuk Yoksulluğu Eylem Grubu ve Glasgow Ticaret Odası gibi kurumlar katılmıştır. Haziran 2019'da bu kurumlar, artan oranlı vergileri destekleyerek sosyal güvenlik sistemini ikame edecek bir evrensel temel gelir sistemini teşvik etmişlerdir. Kuzey Ayrshire'da ise Mart 2017'de yapılan konsey toplantısında pilot çalışma için 200,000£'lik bir fon ayırma kararı alınmış ve Belediye Kabinesi bu çalışmayı yürütme ve sonuçlarını değerlendirme yetkisi verilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda, Kuzey Ayrshire'da, diğer şehirler gibi, yüksek yoksulluk oranları ve gelir eşitsizliği gözlemlenmiş, bu durumu ortadan kaldırmak ve gelir eşitsizliğiyle mücadele etmek için kesin kararlılık gösterilmiştir (Assessing The Feasibility Of Citizens' Basic Income Pilots In Scotland: Final Report, 2020: 9-11).

İskoç hükümeti, 2017 yılında yerel makamlar tarafından yürütülen evrensel temel gelir pilot çalışmalarını ve bu çalışmaların etkilerinin araştırılmasına yönelik atılan adımları desteklediğini açıklamıştır. Hükümet, evrensel temel gelir çalışmalarına yönelik oluşturulan fon için iki yıl boyunca 250,000£ sağlayacağını bildirmiştir. Health Scotland, dört yerel makam tarafından toplanan araştırma sonuçlarını derleyerek İskoç hükümetine rapor etmiştir. Çalışmaların raporlanmasının temel amacı, olası bir evrensel temel gelir sisteminin tasarım aşamasında çıkarımlar bulunabilmesi ve değerlendirmelerin yapılabilmesidir. Uygun evrensel temel gelir modeli için nüfusun boyutu ve özellikleri, bireylere sağlanacak maddi destek miktarı ve toplam maliyetin düzeyi gibi faktörlerde farklılıklar dikkate alınmaktadır. Bu çıkarımlar, geniş çaplı değerlendirmeler yapılacak çalışmalar için temel teşkil etmektedir (Hearty vd., 2020: 23-52).

İskoçya ve Birleşik Krallık, sosyal güvenlik alanında ortak bir sorumluluk üstlenmiştir. İskoçya için uygun bir evrensel temel gelir sistemi modeli bulunmaya çalışılmış, ancak bazı grupların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda, sosyal güvenlik sistemini önemli ölçüde basitleştirecek bir modelin mümkün olmadığı görülmüştür Pilot çalışma sırasında askıya alınan bazı yardım türleri ise şunlardır (Hearty vd., 2020:51-60);

1. Gelir desteği (kişisel yardım),
2. İşsizlere verilen yardım ödeneği,
3. Gelire bağlı istihdam ve destek ödeneği,
4. Çocuk vergi kredisi,
5. Emeklilik,
6. Çocuk yardımı,
7. Bakıcı ödeneği (temel ücret ve İskoç ek ücret),

8. Evrensel kredi (tek kişi için standart ücret),
9. Evrensel kredi (ilk çocuk sonraki çocuk ödeneği).

3.2.5. Hindistan

Serbest Meslek Sahibi Kadınlar Derneği (SEWA), 2 milyon üyeye sahiptir. 2010-2013 yılları arasında Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinde bir deney gerçekleştirilmiştir, genelde “köy pilotu” olarak adlandırılır. Bu pilot kapsamında, 8 köyden tüm üyelere koşulsuz aylık bir ödeme yapılması planlanmıştır. İlk yıl yetişkinler için 200 rupi, çocuklar için 100 rupi ödenmiştir. İkinci yıl ise yetişkinler için ödeme miktarı 300 rupiye, çocuklar için ise 150 rupiye çıkarılmıştır. Ayrıca, karşılaştırmalı analiz yapmak amacıyla 12 köyden oluşan bir kontrol grubu oluşturulmuş ve bu köylerdeki 938 haneden çalışmaya dahil edilecek bireyler seçilmiştir. Neredeyse 6.000 kişi bu evrensel temel gelir pilot çalışmasından faydalanmış, bu kişilere 12-18 ay süresince nakit transfer desteği sağlanmıştır. UNICEF tarafından yapılan bir ankette ise projenin olumlu sonuçları kaydedilmiştir. 756 köy sakini de 12 ay boyunca düzenli olarak temel gelir ödemesi almıştır (Paz-Báñez, 2020: 10).

Bireylerin evrensel temel gelir alması, beklenen faydadan daha kuvvetli bir etki göstermiştir. Bu durum, Hindistan'daki köylerde kronik yoksulluk ve borçluluk nedeniyle yaşanan yapay kıtlığın hafifletilmesiyle mümkün olmuştur. Evrensel temel gelir, sadece ekonomik güvence sağlamakla kalmamış, aynı zamanda özgürleştirici bir değere sahip olmuştur. Bu durum, parasal değerin ötesinde bir etki yaratmıştır çünkü Hindistan'daki köylerde para ciddi bir kıtlık konusudur. Ayrıca, Hindistan'da yapılan bu pilot çalışma, bireylerin ne zaman ve nasıl harcama yapacaklarına karar verme özgürlüğünü tanıyarak, aynı yardımların aksine parasal kıtlığı azaltmış ve parasal işlemlerin maliyetini düşürmüştür. Bu çalışma, savunmasız bireylerin çıkarlarını koruyacak ve topluluğun faydasını gözütecek kolektif bir yapıyı test etmeyi amaçlamıştır. Temel gelir desteği sağlanan köyler ve SEWA'nın sürdürdüğü faaliyetler, bu çalışmanın temel gelirin etkilerini güçlendirmeyi amaçladığını göstermektedir (Standing, 2015: 193-196).

Hindistan'da uygulanan temel gelirin etkileri, üç kapsamlı anketle değerlendirilmiştir: Başlangıç anketi, ara değerlendirme anketi (IES), son değerlendirme anketi (FES) ve pilot uygulamanın bitiminden sonra yapılan final anketi (PFES). Bu anketler, yüz yüze görüşmeler ve sahada yapılan vaka incelemeleri ile desteklenmiştir. Araştırmacılara, evrensel temel gelirden faydalanan bireylere harcama konusunda talimat vermemeleri gerektiği öğütlenmiştir. Bu projede, bireylerin aldıkları parayı istedikleri gibi harcayabilecekleri vurgulanarak, özgür bir harcama ortamı sağlanmıştır. Başlangıçta nakit olarak yapılan yardımlar, daha sonra banka hesaplarına yatırılmış, çocuklara yapılan yardımlar ise onların annelerine veya yasal vekillerine verilmiştir (Davalı vd., 2017:1).

Temel gelirin özgürleştirici yapısını tartışmadan önce, ekonomik güvenlik kavramını ve karşıtı olan güvensizliğı ele almak önemlidir. Güvensizlik; riskler, tehlikeler, şoklar ve belirsizliklerle karakterize edilir. 21. yüzyıl refah devletlerindeki sosyal güvenlik yapıları, devletlerin bireylerin karşılaşılabileceğı riskleri öngörerek oluşturulmuştur. Aktüerler, hastalık, işsizlik, hamilelik ve yaralanma gibi olasılıkları hesaplayarak, hükümetlerin sosyal sigorta programları için katkı paylarını belirlemelerine yardımcı olur (Standing, 2015: 198-199).

Hindistan'daki çalışmada beklenmedik risklerin yanı sıra, girişimcilik ve bağımlılık riskleri ikiye ayrılmaktadır. Girişimcilik riski, gelir veya üretimi artırma çabalarından kaynaklanan risklerdir. Bağımlılık riski ise, bir varlığı elde etmek veya bireye olan borcu emek harcayarak ödeme durumlarında ortaya çıkar. Üretilen malların sadece borç verene satılması zorunluluğı, bağımlılık riskine örnek olarak verilebilir. Hindistan köylerinde bu tip bağımlılık riskleri yaygındır ve yoksullaştırıcı etkisi güçlüdür. Borç köleliğı durumu, borç verenin borç alanı adeta köleleştirme kapasitesine sahiptir. Eğer borçlu kişinin emeğinin tek alıcısı borç veren ise, emeğin piyasa fiyatının altında kalma olasılığı yüksektir. Bu, borç verenin piyasa fiyatının altında emek satın almasını sağlayan bir yöntemdir. Hindistan, kültürel olarak evlilik, doğum ve aile etkinlikleri gibi maliyetli geleneklere sahiptir. Bu gelenekler, paranın kıt bir kaynak olarak algılanmasına katkıda bulunurken, düğünler ve doğumlar gibi etkinlikler kültürel olarak kurumsallaşmış ve yüksek maliyetli olaylar haline gelmiştir. Bu bağlamda, Hindistan için tasarlanacak bir temel gelir sistemi, şu faydaları sağlamayı hedeflemelidir (Davalı vd., 2017:2-3):

1. Girişimcilik Riskini Azaltma: Temel gelir, girişimcilerin risk alma yeteneklerini destekleyerek, yeni iş girişimlerinin başarısızlık riskine karşı bir güvenlik ağı sağlar. Başarısızlık durumunda, temel gelir bireylere mali açıdan toparlanma imkânı sunar.
2. Bağımlılık Riskini Düşürme: Düzenli ve garantili bir gelir, bireylerin borç alma ihtiyacını azaltır ve borç verenlere olan bağımlılığı minimize eder. Bu durum, özellikle borç verenlerin pazar üzerindeki monopson gücünü kırarak daha fazla finansal özerklik sağlar.
3. Kırılganlığı ve Gelir Güvensizliğini Azaltma: Evrensel temel gelir, bireysel ve aile düzeyinde kırılganlığı azaltırken, toplumun genel direncini artırır. Bu, özellikle ekonomik dalgalanmalar ve kişisel krizler sırasında bireylerin ve ailelerin daha dayanıklı hale gelmesine olanak tanır.

Bu faydalar, Hindistan gibi ekonomik ve sosyal yapılarının karmaşık olduğı bir ülkede, temel gelirin potansiyel etkilerini maksimize etmek için stratejik olarak değerlendirilmelidir.

3.2.6. İran

2011 yılında İran, ekmek, su, elektrik, ısınma ve yakıt sübvansiyonlarını kaldırdıktan sonra evrensel temel gelir uygulamalarını başlatmıştır. Ülke genelinde her aileye kayda değer miktarlarda

ödemeler yapılarak ortalama hane gelirinin %29'u oranında destek sağlanmıştır. Bazı gruplar, bu uygulamanın bireyleri çalışma hayatından uzaklaştırdığına dair endişelerini dile getirmiş, ancak ekonomistler tarafından bu tür bir etkinin olmadığı kanıtlanmıştır. Bu uygulama halen devam etmektedir (Samuel, 2020: 1).

3.3. Evrensel Temel Gelirin Etkileri

Evrensel temel gelirin avantajları, yoksulluk oranını azaltma eğilimi ile başlar. Her bireye maddi destek sağlanması, çoğu bireyin yoksulluk sınırının altına düşmemesini sağlar. Tarih boyunca bu tür politikaların tersi bir durum yaşanmamıştır. İlk olarak, 1795-1834 yılları arasında İngiltere'de uygulanan Speenhamland Sistemi aileleri yoksulluk riskine karşı korumuştur. İkinci olarak, 2007-2009 yılları arasında Namibya'da uygulanan evrensel temel gelir politikası, ülkedeki yoksulluğu yarıya indirmiştir. Üçüncü olarak, 2003-2015 yılları arasında Brezilya'da uygulanan Bolsa Família programı, ülke genelinde yoksulluğu ciddi oranda azaltmıştır. Son örnek olarak, 2016'da Alaska'da uygulanan Daimî Fon, 15.000 ile 25.000 arasında vatandaşı yoksulluk riskine karşı korumuştur (Livingston, 2022: 1).

Evrensel temel gelirin bir diğer avantajı olarak gelir eşitsizliğinin azalması öngörülmektedir. Genç nüfus, işe başlamadan önce bu hibeye dayanarak eğitim ve girişimlerde bulunabilmektedir. Bu, özellikle cinsiyetler arası eşitsizlik durumunda önemlidir; kadınlar genellikle erkeklerden daha az ücret alır ve bu destek, hiç çalışmayan kadınlara da sağlandığı için, ücret farkının azalmasına yardımcı olabilir (Livingston, 2022: 1).

Evrensel temel gelir, devletin sosyal güvenlik programlarına olan ihtiyacını azaltacaktır. Refah devletlerinde farklı riskleri azaltmak için yüzlerce program uygulanır, ancak bu programlara katılım katı kurallar gerektirir ve sosyal damgalanma gibi toplumsal dışlanmalara yol açabilir. Ayrıca, politika uygulayıcıları, destek sağlandıktan sonra harcamaları incelemekte ve bürokrasi giderlerini artırmaktadır. Evrensel temel gelir, bireyin parayı nasıl harcayacağına dair sınırlamaları ortadan kaldırarak, devletin bu programları yönetme şeklinde önemli bir tasarruf sağlayabilir (Standing, 2020: 5).

Evrensel temel gelirin avantajlarından biri, vergilendirme sistemini ve harcama modelini büyük ölçüde değiştirmeden yürütülebilir olmasıdır. Diğer bir avantajı ise düşük ücretli işlere yönelim azaltarak girişimcilik ruhunu teşvik etmesi ve böylece ekonomiyi canlandırmasıdır. Bu sayede vergi gelirlerinin artırılması mümkündür. Ayrıca, ücretli işlerden uzaklaşarak bakım işlerine yönelme, devletin sağlık ve sosyal hizmetler üzerindeki harcamalarını azaltabilir (Stading, 2020: 5).

Evrensel temel gelirin sağlığa olan olumlu etkileri de önemlidir; maddi güvence, bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlık durumlarını iyileştirebilir. Maddi sıkıntı çeken bireylerde akıl sağlığı

sorunları, obezite, diyabet ve kalp hastalığı gibi kronik hastalıklar daha yüksek oranlarda görülmektedir. Koşulsuz bir gelir, bu sağlık risklerine karşı bir koruma sağlayabilir ve pilot uygulamalarda hayat kalitesinin arttığı gözlemlenmiştir (Zheng, 2017: 15).

Eğitim olanaklarına erişimi kolaylaştırması da evrensel temel gelirin sağlayabileceği başka bir avantajdır. Kesintisiz maddi destek, bireyin işveren karşısında daha güçlü durmasını sağlar ve aynı zamanda aile içinde bakıma muhtaç kişilere daha iyi bakılmasını mümkün kılar. Bu durum, aile içi şiddeti azaltabilir ve bireyi ekonomik krizlerden koruyabilir. Ancak, evrensel temel gelir uygulamalarının sosyal güvenlik programlarına olan ihtiyacı tamamen ortadan kaldırması beklenmemelidir. Bazı durumlarda, savunmasız gruplar için yapılan kamu harcamalarının kesintiye uğraması gibi olumsuz etkileri de olabilir. Örneğin, engellilere yapılan ödemeler azalabilir. Gelir eşitsizliğini azaltması beklenirken, bazı durumlarda gelir eşitsizliğini artırabileceği de düşünülmektedir (Zheng, 2017: 15).

Evrensel temel gelirin potansiyel dezavantajları arasında yüksek maliyetler, vergi oranlarının artması, çalışma motivasyonunun azalması ve öz saygı üzerinde olumsuz etkiler bulunmaktadır. Ancak, bazı görüşlere göre, evrensel temel gelir ücretlerin genel olarak artmasına yardımcı olabilir (Livingston, 2022: 1).

İsveç, evrensel temel gelire karşı olumsuz bir tavır sergilemiştir. Gerekçeler arasında, bu uygulamanın maliyetli olması ve toplum üzerinde ahlaki olarak yıkıcı etkilere sahip olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, devlet açısından da maliyetli bir uygulama olduğu ifade edilmiştir (Zheng, 2017: 14).

Evrensel temel gelirin düşük ücretlere ve enflasyona yol açacağı düşüncesi dile getirilmiş, ancak aslında durumun tam tersi gerçekleşebileceği savunulmuştur. Sürekli sağlanan maddi destek, işçinin işveren ile pazarlık masasında güçlü bir konumda olmasını sağlayabilir. Evrensel temel gelir, bireyleri sendikalaşmaya ya da bir kolektife üye olmaya teşvik edebilir (Standing, 2020: 7). Bu uygulama, bireylerin ekonomik sıkıntı kaynaklı sağlık sorunlarını da minimuma indirecektir. Enflasyonist beklentiler ve fiyat artışlarıyla birlikte, talepte bir canlanma beklentisi olduğu, ancak devletlerin sosyal güvenlik sistemleri için yaptığı harcamaları kademeli olarak evrensel temel gelire aktararak bu kaygıya çözüm bulunabileceği düşünülmektedir (Standing, 2014: 317-318).

Evrensel temel gelirin pazarlık gücünü artırabileceği düşünülmektedir. Bu, memnun olunmayan işlerden güvenli ve koşulsuz bir şekilde ayrılma imkânı sağlar. Sosyal olarak olumsuz bir etki olarak, evrensel temel gelirin tam zamanlı ve koşullu iş talebinde düşüşe yol açacağı kaygısı bulunmaktadır. Bireyin boş zamanını değerlendirme imkânı bulması ve garantili bir gelirle, iş gücü piyasasında aktif olmaksızın ekonomik güvenceye sahip olması mümkündür. Grev gibi dayanışma hareketlerinin yokluğunda bile, birey kendinde pazarlık gücü ve cesareti hissedecektir

(Vanderborght, 2004: 4). Tembelliğe teşvik edeceği yönündeki eleştirilere karşın, pilot uygulamalar bu tür bir sorunla karşılaşmadığını göstermiştir. Asıl zararı, koşullu yardımların verdiği, yoksulluk tuzağını oluşturduğu belirtilmiştir. Evrensel temel gelirin ekonomik olumsuz etkilerinden biri olarak ücretlerin düşmesi, diğer bir olumsuz etki olarak ise refah devletinin dayanışma gücüne zarar vereceği öne sürülmüştür (Standing, 2014: 317-318).

Finlandiya uygulamasından alınan sonuç, mevcut sosyal güvenlik sistemlerinin, çalışma hayatındaki değişiklikler dikkate alınarak, gözden geçirilmesi ve evrensel temel gelirin uygulanması gerektiğini göstermektedir. Yeniden tasarlanan bu sistem, daha fazla bireyin yararlanmasını, bürokrasiyi azaltarak zaman kazandırmasını ve sosyal güvenlik sistemini karmaşık yapısından sadeleştirerek daha az çaba ile hedeflerine ulaşmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Evrensel temel gelirin finansmanının, devletin mali durumu göz önünde bulundurularak sürekli bir ödenek olarak sağlanması gerektiği vurgulanmıştır (Standing, 2017: 248).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yaşanılan çağda çalışma, geçmiş çağlardakine asla benzemeyecektir. Tarım toplumunda mekanik ve kimyasal işlere karıştığında tarımla uğraşan her emek sahibi şehre göç etmek durumunda kalmıştır. Kentlerdeki yaşamda, vasıflı veya vasıfsız olarak geçimin sağlanabileceği bir iş bulabilme ihtimali vardır. Emeğiyle yaşamını sürdüren bireyler; bu defa işlerinin otomatikleşmesiyle, mavi yakalı işçilerin pozisyon değiştirip beyaz yakalı gruba dâhil olabilmekteydi.

Endüstri 4.0 ile yaşanan otomasyonun bireyin yaşam sürecinde önemli etkilere sahip olacağı düşünülmektedir. İşgücüne olan talebin azalması ve talep edilecek işgücü profilinde ciddi değişimlerin yaşanması beklenmektedir. Üretimde yaşanan otomasyonun olumlu ve olumsuz sonuçları üzerine değerlendirmeler mevcuttur. Olumlu bakış açısına sahip grubun savunduğu öngörülere göre, üretim verimliliği artacak, Endüstri 4.0 devrine geçiş sürecinde üretimin robotlaşacak, gece gündüz üretime devam edilecek, insana göre mekanik üretimde hata payı az olacak ve üretimde verimlilik artacaktır. Bu durumun aslında üretim maliyetlerini de düşüreceği ortadadır. Burada yaşanan verimlilik, bireyin bolluk içerisinde tüketim yapmasına imkân sağlayacaktır. Bireyin yaşam için gereken bütün ihtiyaçlarını kolay bir şekilde karşılayabileceği savunulmaktadır. Sosyal etkilerin de bireye olumlu yansıtacağı, boş zaman kazandıracağı görüşü savunulmaktadır. Bunun sonucunda birey eğitime, kişisel gelişime, aileye yönelebileceği veya sosyal aktivitelerde yer alabileceği ve buna benzer sosyal konularda fayda sağlayacağı düşünülmüştür.

Otomasyon ile talep edilen işçi profilinde değişim olacağı, yeni iş modellerinin ortaya çıkacağı öngörülmektedir. İşlerin ortadan kalkmayacağı, sadece şekil değiştireceği savunulmaktadır. Diğer taraftan insana yaraşır iş olarak değerlendirildiğinde uzun çalışma sürelerinin kısılacağı öngörüsü savunulmuştur. Otomasyona olumlu bakış açısına sahip olanlar görüşlerini dile getirirken şu ifadeleri de kullanmaktadırlar: insan geçmişten bugüne bulunduğu ortamı kendi konfor alanına göre şekillendirme çabası içerisinde olmuştur. Üzerinde birçok AR-GE çalışması yapılan Endüstri 4.0 altyapısı bu şekilde oluşturulmuştur. Yaşanan otomasyondaki temel neden, insanı üretimden dışlayıp yerine ikame edilecek farklı arayışlar olmadığını dile getirmektedirler. Bu gelişmelerin asıl amacı, üretimi maksimum düzeyde çıktı alabilecek seviyeye getirmek, daha kaliteli üretim yapabilmek, daha az emek kullanarak maliyetleri düşürmektir.

Geçmişten bugüne yaşanan tüm teknolojilerde karar mekanizması, makine yönlendirmesi, makinenin çalışma süresi, üretim yapan makinenin bakımı, makine üretim çıktı kontrolleri süreçleri insana ait görevlerdi. Fakat yapay zekânın gelişmesiyle bu süreç tam anlamıyla yeni bir çağın

başlangıcı olmuştur. Bir anda makineler karar verme rollerini kendileri üstlenmeye başlamışlardır. Makineler ne zaman çalışmayı sonlandıracağına, ne zaman bakıma gireceğine, ne zaman parça siparişi vereceğine ve kendine ait güncellenmenin ne zaman yapılacağına kendileri karar vermeye başlamışlardır. Bir makinenin kontrolünü sağlayan bir insan beynine ve gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Bugüne kadar yaşanan üç sanayi devriminden farklı olarak günümüzde makine insan ilişkisi kullanıcı- enstrüman ilişkisinden farklı bir durum almaya başlamıştır. Şu anki ilişki, kullanıcı ve yardımcı ilişkisine dönmüş durumdadır.

Bilim kurgu serileri ortadan kaldırıldığında, akıllarda sadece robotların insan hayatında var olacağı ve insanlara hizmet edeceği düşüncesi hâkimdir. Makinelerin oluşumunun devam etmesindeki asıl amaç, insanları asiste etmek ve insanların gelişimine katkı sağlamaktır. Bu aşamada gelişen otomasyonun tehdit olarak algılanması mümkün değildir. Fakat üst düzey otomasyonun insan emeğini üretim dışına itebilecek kabiliyette olması ve tehdit olarak algılanması doğal bir nitelendirmedir. Bireyin otomasyona uyum sağlayıp bilgi, beceri ve özelliklerini geliştirmeye yönelmesi ve ayrıca kendisine artı katması gerekecektir. Otomasyon gerektiği gibi kullanıldığında bu durumdan birey zarar görmeyecek, aksine fayda sağlayacaktır.

Bir zamanlar enstrüman olarak hayatımıza giren, yakın zamanda yardımcı pozisyonu alan makinelerin kısa süre sonra da emeğin yerine kullanılma ihtimali mevcuttur. Bütün işlerde yapay zekânın kullanılması, insanı hem ekonomik hem de sosyal anlamda yoksunluğa bırakacaktır. Birey kendi varlığını bu şekilde sağlarken; makineler insanın yerini aldığı anda, insanların işsiz kalacağı öngörülmektedir.

Otomasyona olumsuz bakış açısına sahip grubun savunduğu tez, insan gücüne olan ihtiyacın yok olacağı ve bireyin tek geçim kaynağı olan maaş gelirin ortadan kalkacağı düşüncesine dayanmaktadır. Bu durumda tüketim tarafının olumsuz etkileneceği bilinmektedir. Otomasyona olumsuz bakış açısına sahip grup, insan gücünün üretimden atılacağını veya sadece karar alma sürecinde robotlarla çalışabileceğini, bu durumda ise emek gücünün üretim alanında kısıtlı bir yer bulacağını düşünmektedir. Bu durum bireyde gelir kaybına neden olacaktır. Otomasyon üretim tarafına fayda sağlarken, tüketim tarafında kayıplara neden olacağı düşüncesi oluşacaktır. Bireyin hayat standartlarını belirlediği ve hayatını sürdürmesine neden olan mesleklerin birçoğunun kaybolacağı, devam eden mesleklerde ise emek gücünün etkisinin azalacağı veya ortaya çıkan yeni mesleklerde işçi profilinde değişim yaşanacağı ortadadır.

Gözlenen olgular ışığında olumsuz bakış açısına sahip gruba göre emek talebinin azalacağı veya önemli değişimlerin yaşanacağı aşikârdır. Bireyin emeğini kiraya vererek yaşam kalitesini belirlediği düşünüldüğünde, gelir kaybının evrensel bir temel gelir ile bireyi ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri güvence altına alabileceği öngörüsü mevcuttur. Evrensel temel gelir üretim tüketim dengesinin oluşmasında önemli bir etki sağlayacaktır. Otomasyonun yaşanması ile üretimde

yaşanacak aralıksız, hızlı ve kaliteli üretimin maliyetleri önemli bir ölçüde düşüreceği görüşü hakimdir. Fakat bu durumda üretim sürecinde insan gücünün dışlanacağı ve işsizliğin yoğun yaşanacağı düşünülmektedir. Mevcut otomasyonun gerçekleşmesi durumunda kalifiye elamana ihtiyaç duyulacaktır. Bu durumda yeni işlerin ortaya çıkmasıyla bireylerin bu değişime adaptasyonu sağlanırken, toplumun büyük bir bölümünün gelirini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacağı düşünülmektedir. Kamu yönetimi, bu dengeyi gerekli politika araçlarıyla sağlamakla mükelleftir. Kamu, bireyin gerek eğitim gerek maddi destekle yeme, giyinme ve barınma gereksinimlerini karşılama konusunda görevli birimdir. Evrensel temel gelir, bireylerin yaşam standartları arasındaki farkın çok fazla açılmasını engelleyecektir. İnsana yaraşır iş konusunda evrensel temel gelir bireyi daha seçici konumuna getirecektir. Kültür ve birbirlerine bağlılık konularında bireylerin olumlu etkileneceği konusunda görüşler mevcuttur. Suç oranlarında düşüş yaşanacağı ve bu durumun adalet mekanizmasındaki yoğunluğun azaltacağı da olumlu etkiler arasında sayılmaktadır. Evrensel temel gelir uygulamasının hayata geçirilmesi ile yetersiz beslenme ve strese bağlı sağlık problemlerinin yaşanma olasılığın düşmesiyle birlikte, sağlık sektöründe de iyileşme sağlanacağı beklentiler arasındadır.

Evrensel temel gelir gerekliliği konusunda sağlam metotlar ortaya konulmuştur. Fakat evrensel temel gelire mesafe koyan ve olumsuz bakış açısına sahip olanların da var olduğu bilinmektedir. Savundukları tez ise, evrensel temel gelirin finansmanı konusunda yeterli gelirin sağlanamayacağı ilk neden olarak görülmektedir. Evrensel temel gelirin hiçbir koşul belirtilmeden verilmesi ve kapsayıcılığının geniş olması olumsuz tavrın nedenleri arasında görülmektedir. Daha sonra bireyin tembelliğine neden olacağı düşüncesi mevcuttur. Diğer taraftan bireylerin kötü alışkanlıklarının daha çok olacağı savunulmaktadır. Bu ise toplum düzenin bozulmasına ve emniyet zafiyeti oluşmasına yol açacağı kaygılarına yol açmaktadır. Ancak devlet tarafından bireyin gelir kaybının telafi edilmediği durumda yaşanan yoksulluk, bireylerin ahlaki ve ruhsal durumunu olumsuz etkileyeceği de yapılan araştırmalarda görülmüştür. İşsizlikle beraber aile kavramının öneminin azalacağı ve nüfus oranlarına etki edeceği görülmüştür. Evrensel temel gelirin gerçekleşmediği durumda bireyin pazarlık gücünün azalması ve her türlü işi, değerinden düşük ücrete yapma konusunda mecbur bırakılması da söz konusudur. Bireyin sosyal yardım araçlarına talepleri artacaktır. Bu durum ise bireyin yardıma ulaşmasını zorlaştıracaktır.

Evrensel temel gelirin birey üzerindeki olumlu etkileri sosyal ve ekonomik yönden güvence altına alınmasını içerir. Bireye pazarlık ve seçim özgürlüğü sağlayacaktır. Kendini geliştirme fırsatı sunacak, boş zaman fırsatı yaratacaktır. Kişi, bakmakla yükümlü olduğu insanlara vakit ayırabilecektir. Çalışma alanında esneklik sağlanabileceği ve çalışma sürelerinde kısaltmaya gidileceği düşünülmektedir. İnsana yaraşır iş düzeyine evrensel temel gelir sayesinde gelinebileceği düşüncesi mevcuttur. Daha önce istihdama dayalı refahın ortadan kalkacağı öngörülmektedir.

Yapılan araştırmalar ışığında, evrensel temel gelirin birey ve aile huzurunu sağlayacağı ortadadır. Nasıl uygulamaya konulacağı, miktarının ne kadar olacağı, göçmen durumunun nasıl değerlendirileceği yasalar tarafından belirlenecektir. Fakat yaşanılan çağda, daha önceden yaşanmış ve tam referans olabilecek bir pilot gelişim yaşanmamıştır. Yeni bir oluşum her zaman sancılı olur ve kaygı yaratır. Daha önce yapılan pilot uygulamalarda, aslında kaygı duyduğumuz birçok konuda korkulan sonuçlar ortaya çıkmamıştır. Bütün ülkelerde de çalışır vaziyette olan bir sosyal güvence sistemi mevcuttur. Oluşturulan pilot çalışmaların olumsuz etkilerinin oluşabileceği görüşünün aksine, olumlu etkilerin oluştuğu yapılan araştırmada görülmüştür. Gerçekleştirilen pilot çalışmalarının etki düzeyi araştırılırken, evrensel temel gelirin nasıl uygulanması konusunda fikir oluşturma amacı da barınmaktadır. Yaşanılan otomasyonun etkilerine bakıldığında, etkilerin evrensel olduğu gözlenmektedir. Toplum üzerindeki her etkiye ekonomik sistemin neden olduğu bilinmektedir. Bu nedenle her bireyin ekonomik anlamda desteklenmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Evrensel temel gelir uygulamalarının başlangıç aşamasında olduğu bilinmektedir. Fakat genel çerçevenin pilot uygulamalarla nasıl tasarlanacağı konusunda fikir vermektedir. Bu gelirin kapsamının geniş olacağı, destek sağlanırken koşul sunulmayacağı, yan gelirlerden desteğin etkileneceği, periyodik olarak ödeneceği, bireyin kötü koşullardan arındıracağı fakat yüksek hayat standardına ulaştırmayacağı bir miktarın ödenmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Evrensel temel gelirin nasıl tasarlanacağı ve her şeyden önemlisi, tüm devletlerde büyük bir soru işareti olan evrensel temel gelirin finansmanının nasıl sağlanacağı üzerine araştırmalar yapılmıştır. Evrensel temel gelirin kapsayıcı olduğu gibi, şu aşamada oluşan pazarın da evrensel olduğunu unutmamak gerekir. Tüketim tarafını desteklemek ve eğitim sistemini düzenlemek, evrensel temel gelirin finansman kaynağını bulmak gerekmektedir. Yardım politikalarını karmaşık sistemden çıkarıp, evrensel temel gelir uygulamasına kaydırmak bir çözüml olacaktır. Hâlihazırda uygulanan sosyal güvence sistemleri için çok fazla yönetim gideri bulunmaktadır. Bu uygulamayla o giderler de ortadan kaldırılacaktır. Diğer taraftan kısmi olarak koşullu yardım türlerinin yavaş adımlarla evrensel temel gelir çatısında toplanması önerilmiştir. Belirli gruplara uygulandıktan sonra faydalananların sayısı artırılarak tüm ülkede yaşayanlara uygulanması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

4857 sayılı iş kanunu (2003), **T.C resmî gazete**, 25134, (10.06.2021).

AB Market (t.y.), ‘Endüstri 4.0’da yatay ve dikey entegrasyon’ <https://abmarketotomasyon.com/endustri-4-0da-yatay-ve-dikey-entegrasyon/> (06.05.2023).

Airio, Ilpo vd. (2015), “Kansa Kannattaa Perustuloo 1/3: Perustulla Suuri Kannatus”, **Kela Tietoterjotin**, <https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/729423/kansa-kannattaa-perustuloo-13-perustulolla-suuri-kannatus>, (20.12.2022).

Alaska Permanent Fund Corporation [APFC] (2022), “2022 Annual Report”, <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/2022-APFC-Annual-Report.pdf>, (16.01.2023).

(2009), “About the Alaska Permanent Fund Corporation”, **İnternet Archine Wayback Machine**, <https://web.archive.org/web/20120717052547/http://www.apfc.org/home/Content/aboutAPFC/aboutAPFC.cfm> (23.11.2022).

Alayoğlu, Nihat (2005), **Stratejik Ücret Yönetimi ve Üst Düzey Yöneticilerin Ücretlendirilmesine İlişkin Bir Araştırma**, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altan, Ömer Zühtü vd. (2004), **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 2. Baskı, T.C Anadolu Üniversitesi yayını, 1529, Eskişehir.

Avcı, Nuri (2019), “Endüstri 4.0’da İnsan Kaynakları Yönetiminin Geleceği: İnsan Kaynakları Profesyonellerinin Algı ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma”, **Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 3, 89-109.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (t.y.), **Dünyada Sosyal Politika ve Sosyal Konut Uygulamaları**.

Banerjee, Abhijit vd. (t.y.), **The Effects Of A Universal Basic Income During The Covid-19 Pandemic In Kenya**, J-Pal, <https://www.povertyactionlab.org/evaluation/effects-universal-basic-income-during-covid-19-pandemic-kenya> (10.08.2023).

Beres, Derek (2017), “Is Universal Basic Income Possible In America?”, **Big Think Personal Growth**, <https://bigthink.com/personal-growth/is-universal-basic-income-possible-in-america/> (23.11.2022).

Berger, Ronalt (2016) “The Industrie Transition Quantified How The Fourth Industrial Revolution Is Reshuffling The Economic, Social And İndustrial Model”, **Think ACT**, Beyond Mainstream.

- Benligiray, Serap (2003), **Ücret Yönetimi**, Anadolu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, 178.
- BIEN (2013), “The Economist. “Cash To The Poor, Pennies From Heaven: Giving Money Directly To Poor People Works Surprisingly Well. But it Cannot Deal With The Deeper Causes Of Poverty”, <https://basicincome.org/news/2013/11/the-economist-cash-to-the-poor-pennies-from-heaven-giving-money-directly-to-poor-people-works-surprisingly-well-but-it-cannot-deal-with-th> , (03.01.2023).
- _____ (2015), “France: Basic Income Pilot Programme Feasibility Study Defeated In Rhone-Alpes Regional Council”, <https://basicincome.org/news/2015/05/france-basic-income-pilot-programme-feasibility-study-defeated-in-rhone-alpes-regional-council/> (28.11.2023).
- _____ (2017), “Ontario, Canada: Mayors React To Guaranteed Minimum Income Pilot Announcement” <https://basicincome.org/news/2017/05/ontario-canada-mayors-react-guaranteed-minimum-income-pilot-announcement/> (28.11.2022).
- _____ (2017), “Ontario, Canada: Government Announces Details Of Minimum Income Pilot” <https://basicincome.org/news/2017/04/ontario-canada-government-announces-details-guaranteed-minimum-income-pilot/> (28.11.2022).
- _____ (2021), “Think The Impossible: Pieter Kooistra Documentary”, <https://basicincome.org/topic/netherlands/>, (31.07.2023).
- _____ t.y., “A Basic Income”, <https://basicincome.org/>, (12.11.2022).
- Blaschke, Ronald (2010), “**The Basic Income Debate In Germany And Some Basic Reflections**”, Berlin / Dresden, Seoul Januar, Germany.
- Boyer, andrew J. (19.04.2024), “Manchester Is Owed A Universal Basic Income”, **The Meteor Manchester’s Independent Media**, 1-1.
- Boffey, Daniel (2015), “Dutch City Plans To Pay Citizens A Basic Income”, And Greens Say It Could Work In The UK’, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/26/dutch-city-utrecht-basic-income-uk-greens>, (31.07.2023).
- Buczak, Anna L vd. (2016), “A Survey of Data Mining and Machine Learning Methods for Cyber Security Intrusion Detection” **Ieee Communications Surveys & Tutorials**, 18, 2, 1153-1176.
- Buhr, Daniel (2017), **Social Innovation Policy For Industry 4.0**, Friedrich Ebert Stiftung.
- Casagras (t.y), “An Eu Framework 7 Project Final Report Final and Then Inclusive Model For the Internet Of Things”.216803.
- Ca Abby Vesoul Compton, Abrams Abigail (16.09.2021), “Inside The Nation’s Largest Guaranteed Income Experiment”, **TIME**, 1 <https://time.com/6097523/compton-universal-basic-income/>, (26.07.2023).

- Çakar, Elif (2006), “OECD Ülkeleri ve Türkiye’de İşsizlere Yapılan Ödemeler ile Bunların Gelir Vergisi ve Kesintiler Karşısındaki Durumu”, **Mevzuat Dergisi**, **102**, <https://www.mevzuatdergisi.com> (25.01.2023)
- Çelik, Ahmet (t.y), **İş Hukukunda Ücret Kavramı**, Tazminat Hukuku.Com,1-4, İstanbul <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/is-hukukunda-ucret-kavrami.htm>.
- Çelik, Erdal (t.y.), “Endüstri 4.0 ve Geleceğin Teknolojileri”, https://deu40.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2018/07/Prof.Dr_-Erdal-CELIK-Endustri-4.pdf, (09.11.2022).
- Citi Global Perspectives & Solutions, (2016), **Technology At Work V 2.0 The Future Is Not What It Used To Be**.
- Davies, Ron (2015), **Industry 4.0 Digitalisation For Productivity And Growth**, European Parliamentary Research Servic.
- Davala, Sarath vd, (2017), “Piloting Basic Income A Legacy Study Final Report”, **SEWA Bharat and INBI**, <https://drive.google.com/file/d/1aLDyzmM92D20RcrgjQNg7V0ES3-zNziW/view>
- Devlet Planlama Teşkilatı (2000), **Verimliliğe Dayalı Ücret Sistemlerine Geçiş Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT yayınları, Nr. 2542, Ankara.
- Dilik, Sait (2000), “Türkiye’de İşsizlik Sigortası’nın Kuruluşu Yönünden 25.08.1999 Gün ve 4447 Sayılı Kanun Eleştirisi”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (4), 1-16.
- Dinler, Zeynel (2013), **Mikro Ekonomi** 24. Baskı, Ekin yayınları, Bursa.
- Doğruyol, Adnan vd. (2015), “Emek Üretkenliği ve Ücret Teorileri”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 24 263-278.
- Eckas, Andrew (2021), “Examining Universal Basic Income in Kenya” The Borgen Project, <https://borgenproject.org/universal-basic-income-in-kenya/>, (10.08.2023).
- Ege Bölgesi Sanayi Odası (2017), **Sanayi 4.0 Uyum Sağlamayan Kaybedecek**, Araştırma Müdürlüğü [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ebso.org.tr/ebsomedia/document/s/sanayi-40_26908939.pdf](https://www.ebso.org.tr/ebsomedia/documentextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ebso.org.tr/ebsomedia/document/s/sanayi-40_26908939.pdf) (01.06.2022).
- Eğilmez, Mahfi (2017), “Endüstri 4.0”, **Kendime Yazılar**, (1), <https://www.mahfiegilmez.com/2017/05/endustri-40.html> (09.05.2022).
- Eight (2024), “Cash Without Conditions”, https://www.eight.world/?page_id=802/ (01.02.2024).
- Ekin, Nusret Vd. (1999), **Türk Sosyal Güvenlik Sistemi’nde Arayışlar: Özelleştirme ve Yeniden Yapılandırma**, Su Matbaacılık Ltd. Şti. İstanbul.

- Erdem, Ilgın (2006), **Avrupa’da Asgari Gelir Uygulamaları**, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Formu, İstanbul.
- Eurostat (2022), “Expenditure: Main Results”, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (07.04.2022).
- Evangelista, Kim (2021), “Basic Income in Belgium: Towards a Youth Basic Income?”, <https://www.ubie.org/basic-income-in-belgium-towards-a-youth-basic-income/>, (08.08.2023).
- Fonseca, Luis Miguel (2018), **Industry 4.0 And The Digital Society: Concepts, Dimensions And Envisioned Benefits**, De Gruyter Open, 386-397.
- Ford, Martini (2015), **Robotların Yükselişi**, (Çev. Cem Duran), Kronik Yayın Evi.
- Frank, Malcolm vd. (2019) **Makineler Her Şeyi Yaptığında Biz Ne Yapacağız**, 1. Baskı, Aganta.
- Frey, Carl Benedilet ve Osborne, Michael A. (2013), **The Future Of Employment: How Susceptible Are Jobs To Computerisation?** Published by the Oxford Martin Programme on Technology and Employment, 1-79.
- Friedman, Milton (1968), ‘**Negative Income Tax-1**’, Newsweek Daily Beast Company LLC.
- Frorst, Georgie (2023), “What Is The UK Universal Basic Income Trial And Who Can Take Part?”, **The Times Money Mentor**, <https://www.thetimes.co.uk/money-mentor/article/the-uk-universal-basic-income->, (08.08.2023).
- Goodman, Peter S (2018), “Finland Has Second Thoughts About Giving Free Money To Jobless People”, **The New York Times**, <https://www.nytimes.com/2018/04/24/business/finland-universal-basic-income.html>, (24.12.2022).
- Green, David A. Vd. (2020), **Covering All the Basics: Reforms for a More Just Society**, Final Report of the British Columbia Expert Panel on Basic Income.
- Groot, Loek Vd. (2019), **Welfare States’ Social Investment Strategies And The Emergence Of Dutch Experiments On A Minimum Income Guarantee**, Social Policy And Society, Cambridge University Press, 277–287.
- Groot, Loek, Veen, Robert Van Der (2000), **How Attractive Is A Basic Income For European Welfare States?** Amsterdam University Press.
- Gunes, Hüseyin Hasimi (2009) “İktisat Tarihi Açısından Nüfus Teorileri ve Politikaları” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 8, 130-131.
- Güven, Sami (1995), **Sosyal Politikanın temelleri**, 1. Baskı, Ezgi kitapevi yayınları, Bursa.
- Hall, Travis (2016), **The Benefits, Challenges, and Potential Roles for the Government in Fostering the Advancement of the Internet of Things** IBM, National Telecommunications and Information Administration, Washington.

- Hamilton, Tracy Brow (2016), “The Netherlands' Upcoming Money-For-Nothing Experiment”, **The Atlantic**, <https://www.theatlantic.com/business/archive/2016/06/netherlands-utrecht-universal-basic-income-experiment/487883/>, (31.07.2023).
- Harari Yuval Noah (2016), **Home Deus Yarının Kısa Tarihi**, (Poyzan Nur Taneli), Kolektif Kitap.
- Hearty, Wendy vd. (2020), **Assessing the Feasibility of Citizens’ Basic Income Pilots in Scotland: Final Report**, Prepared by the Citizens’ Basic Income Feasibility Study Steering Group June 2020.
- Houses Of Parliamet (2012), “Advanced Manufacturing”, Postnote London 420 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/POST-PN-420/POST-PN-420.pdf (23.05.2022).
- Huberman. Leo, (1963) **Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla**, 3.Baskı, İletişim Yayınları.
- Hüseyin, Ali Dahaba (2023), “Universal Basic Income Of £1,600 A Month To Be Trialled In Two Places In England”, The Guardian, <https://www.theguardian.com/society/2023/jun/04/universal-basic-income-of-1600-pounds-a-month-to-be-trialled-in-england>, (08.08.2023).
- ILO (2019), **The Future Of Work: Trade Unions In Transformation**, International Journal Of Labour Research, 1-2.
- IPIS (2022), “Press Release: Universal Basic Income Project Expands To More Regions In The Democratic Republic Of Congo”, <https://ipisresearch.be/press-release-universal-basic-income-project-expands-to-more-regions-in-the-democratic-republic-of-> .(11.08.2022).
- Işığışık, Özlem (2014), **İstihdam ve İşsizlik**, 2. Baskı, Dora Basım – yayın Dağıtım Ltd. Şti., Bursa.
- İlim Kültür Eğitim Derneği [İLKE], İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği [İGİAD] (2013), “İnsani Ücret: Onurlu İnsan Onurlu Yaşam İçin”, Nakış Ofset, İstanbul.
- İş Kanunu (2003), **Resmî Gazete**, 25134, (10/6/2003).
- İşkur, “İşsizlik Sigortası” (t.y.), <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/> (27.11.2021).
- Joerimann, Albert (2016), “Germany: Single-Issue Political Party Founded To Promote UBI” **BIEN**, <https://basicincome.org/news/2016/10/germany-single-issue-political-party-founded-promote-ubi/>, (09.08.2023).
- Johnson, Elliott vd., (2023), “A Big Local Basic Income Resident Perspectives”, Autonomy, <https://autonomy.work/wp-content/uploads/2023/06/BASINCSHORT.pdf>, (07.07.2023).
- Kahvecioğlu, Faruk ve Çakmak, Umut (2022), **Evrensel Temel Gelir ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Analizler**.
- Kala, Ahmet, (t.y.) **İktisat Tarihi**, T.C. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.

- Kangas, Olli vd. (2019), **The Basic Income Experiment 2017–2018 In Finland. Preliminary Results**, Reports And Memorandums Of The Ministry Of Social Affairs And Health 2019:9.
- Keynes, John Maynard (1930), **Economic Possibilities For Our Grand Children**, Essays In Persuasion, 358-373, New York.
- Köylüoğlu, Ali Mutlu (2017), “Evrensel Temel Gelir ve Türkiye”, Sosyal Demokrat Dergisi, <http://www.sosyaldemokratdergi.org/ali-mutlu-koyluoglu-evrensel-temel-gelir-ve-turkiye/> (11.11.2022).
- Kurz, Constanze (2014), **Mensch, Maschine Und Die Zukunft Der Industriearbeit**, Gemeinsam Für Ein Gutes Leben.
- Livingston, Amy (2022), **Pros And Cons Of Universal Basic Income (UBI)**, Money crashers, Evrensel Temel Gelirin Artıları ve Eksileri (UBI) (moneycrashers.com), (16.01.2023).
- LOE (2019), “Changing Business And Opportunities For Employer And Business Organizations” A Powerful And Balanced Voice For Business file:///C:/Users/ASUS/Downloads/wcms_679582.pdf (22.05.2023).
- Madec, Piere, Timbeau Xavier (2017), “Universal Basic Income: An Ambition To Be Financed”, **Ofce Le Blog** <https://www.ofce.sciences-po.fr/blog/universal-basic-income-an-ambition-to-be-financed/>.
- Martinelli, Dr Luke (2017), **Assessing The Case For A Universal Basic Income In The UK**, IPR Research Associate, University Of Bath.
- Mathematica Progress Together (1974), “The New Jersey Graduated Work Incentive Experiment”, <https://www.mathematica.org/publications/the-new-jersey-graduated-work-incentive-experiment>, (26.07.2023).
- Mell, Peter, Grance, Timothy (2011), “The NIST Definition of Cloud Computing”, **ABD National Institute Of Standards And Technology**, Special Publication 800-145.
- Mcfarland, Kate (2017a), “Brussels, Belgium: European Business Summit Holds Basic Income Panel”, **BIEN**, <https://basicincome.org/topic/belgium/>, (08.08.2023).
- Mcfarland, Kate (2017b), “Current Basic Income Experiments (And Those So Called): An Overview”, **BIEN**, <https://basicincome.org/topic/uganda/>, (11.08.2023).
- McKinsey Company Disruptive (2013), **Technologies: Advances That Will Transform Life, Business, And The Global Economy**.
- McNamee, Michael Sheils (05.06.2023), “Universal Basic Income: Plans Drawn Up For £1,600 A Month Trial In England”, **BBC**, 1-1.

- Merchant, Brian (2015), “The Only State Where Everyone Gets Free Money”, **Motherboard Tech By Vice**, <https://www.vice.com/en/article/jp5wdb/only-state-free-money-alaska>, (24.11.2022).
- Meyermans By Eric ve Peschner Jörg (2013), **EU Employment In A Global Context: Where Will New Jobs Come From And What Will They Look Like?** Employment and Social Developments in Europe, 63-127.
- Misztal, Piort (2019), **Unconditional Basic Income As An Instrument For Reducing Income Inequalities. The Case Of Poland**, Acta Oeconomica, 69, 63-79.
- Moffitt, Robert A. (2003), **The Negative Income Tax And The Evolution Of U.S. Welfare Policy**, Journal Of Economic Perspectives, 3, 119-140.
- Müller, Wolfgang (2014), **Does An Uncondiltional Basic Income Provide Higher Effectiveness And Efficiency? An Analysis Of The Social Security Systems Of Germany, Sweden And The United Kingdom**, Anchar Academic Publishing.
- MÜSIAD, (2017), “Endüstri 4.0 ve Geleceğin Lojistiği” <https://www.musiad.org.tr/icerik/yayin-40/ptn-3> (01.06.2022).
- NANGOF (2009), “Basic Income Grant Coalition”, Namibia NGO Forum, http://www.bignam.org/Publications/BIG_Assessment_report_08b.pdf, (28.07.2023).
- Newman Daniel, Blanchard Olivier (2019), **İnsan ve Makine** (Fulya Kılıçaslan), Orendo Kitapevi.
- Nwanazia, Chuka (2021), “Universal Basic Income In The Netherlands: Would It Work?”, **Dutchreview**, <https://dutchreview.com/culture/universal-basic-income-in-the-netherlands-would-it-work/>, (31.07.2023).
- Opielka, Michael (2008), **The Likelihood Of A Basic Income In Germany** Faculty of Social Welfare, University of Applied Sciences, Jena, Germany.
- Öncel, Türkan (2012), **Gelirin Yeniden Dağılım Politikası Aracı Olarak: Negatif Gelir Vergisi**, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 28, 1-14.
- Özbağcı, Umut (2018), “Robot Çalışır, İnsan Harcar”, **Dakika**, <https://dakika.com.tr/blog/robot-calisir-insan-harcar/> (23.11.2022).
- Öztekin, İrem (t.y.), “Endüstri 4.0 Döneminin Öne Çıkan Fabrikaları”, **İyi ki Dergi**, <https://iyikigormusum.com/endustri-40-ve-akilli-fabrikalar> (15.05.222).
- Paine, Thomas (1797), **Agrarian Justice Digital**, Edition 1999 By.
- Parijs, Philippe Van (2005), **Basic Income: A Simple And Powerful Idea Fort The Twenty-First Century**, Redesigning Distribution Ackerman, QXD.

- Pasma, Chandra, Regehr, Sheila (t.y.), **Basic Income: Some Policy Options For Canada**, Report Prepared For The Basic Income Canada Network.
- Payne, Adam (2020), “Germany Is Beginning A Universal-Basic-Income Trial With People Getting \$1400 A Month For 3 Years” **Insider**, <https://www.businessinsider.com/germany-begins-universal-basic-income-trial-three-years-2020->, (08.08.2023).
- Paz-Báñez, Manuela A. De vd. (2020), **Is There Empirical Evidence on How the Implementation of a Universal Basic Income (UBI) Affects Labour Supply? A Systematic Review**, Economics Department, Universidad de Huelva, sustainability.
- Perkiö, By Johanna (2013), **Basic Income Proposals in Finland, Germany and Spain**, European Network For Alternative Thinking And Political Dialogue, Discussion Paper, 2, 1-14.
- Ramiah, Devanand, Shi, Li (2019), **Universal Basic Income In China** United Nations Development Programme (UNDP).
- Rifkin Jeremy (2011), **Üçüncü Sanayi Devrimi**, (Pelin Sıral ve Murat Başekim), İletişim Yayınları.
- Rossetti, Federica Vd., (2020), **An Unconditional Basic Income? How Dutch Citizens Justify Their Opinions About A Basic Income And Work Conditionality**, Journal of International and Comparative Social Policy, 15.
- Rothwell, Roy ve Zegveld Walter (1984), **An Assessment Of Government Innovation Policies**, B Designing And Implementing Innovation Policy, Policy Studies Review, No:3, 3-4.
- Sahlins, Marshall, (1972), **Taş Devri Ekonomisi**, BGST yayınları.
- Samuel, Sigal (2020), **Every Where Basic Income Has Been Tried, In One Map**, <https://www.vox.com/future-perfect/2020/2/19/21112570/universal-basic-income-ubi-map>, (15.08.2023).
- Scott, Gold Oliver (2010), **The Alaska Permanent Fund Dividend: A Case Study In Implementation Of A Basic Income Guarantee**, Institute Of Social And Economic Research University Of Alaska Anchorage, Alaska.
- Servantie, Deniz (2017), **Temel Gelir Uygulaması Olan Ülkeler**, Ulaşım Gazetesi, <http://www.ulasimgazetesi.com/kose-yazisi/9069/temel-gelir-uygulamasi-olan-ulkeler.html>, (07.01.2023).
- Seyyar, Ali (2010), **Yoksullukla Mücadele Vatandaşlık Geliri Modelleri Tartışmaları: Tarihi Perspektiften Günümüze Bir Yolculuk**, Sosyal Siyaset Kürsüsü, Sosyal Politikalar Ar-Ge Merkezi, http://sosyalsiyaset.net/documents/04072010.asp#ftn_5, (20.01.2023).
- Singawinata, Indra Pradana (t.y.), **Industrialization And Productivity In The Age Of Industry 4.0: Challenges And Opportunities**, Asian Productivity Organization, <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/92d9c73bddbb/asya-verimlilik-teskilati/b81296> (20.05.2024).

- Social Security Administration Office of Retirement and Disability Policy Office of Research, Evaluation, and Statistics (2008), **Social Security Programs Throughout the World: Europe**, ISSA. Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ssa.gov/policy/docs/prodesc/ssptw/2008-2009/europe/ssptw08euro.pdf (02.01.2023).
- Standing, Guy (2011), **‘Prekarya Yeni Tehlikeli Sınıf’**, (Çev. Ergin Bulut), 1. İletişim Yayınları, İstanbul.
- _____ (2014), **Prekarya Bildirgesi Hakların Kısılmasından Yurttaşlığı**, (Çev. Sercan Çınar ve Senem Demiralp), 1., İletişim Yayınları, İstanbul.
- _____ (2015), **Why Basic Income’s Emancipatory Value Exceeds Its Monetary Value**, De Gruyter, 10/2, 193-223.
- _____ (2017), **Temel Gelir**, (Çev. Ceren Demirdöğdü), 1.Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- _____ (2020), **The Case For A Basic Income**, Great Transition Initiative Toward A Transformative Vision And Praxis.
- Stone, R.E. vd. (1955), **Sosyal Siyaset Konferansları**, 7. Baskı Sermet Matbaası, İstanbul.
- Supliyy, Eduardo Matarazzo ve Dalları Monica (2020), **Citizen’s Basic Income And Kenya**, Brazilian Journal Of Polical Economy, 40, 566-583.
- Talas, Cahit (1997), **Toplumsal Ekonomi Çalışma Ekonomisi**, 7. Baskı, İmge Kitapevi yayınları, Ankara.
- Tanner, Michael (2015), **The Pros and Cons of a Guaranteed National Income**, Policy Analysis, Cato Institute, 773, 1-36.
- Terzioğlu, Ahmet (2008) “Ücretin Tarihsel Gelişimi”, E-Akademi Hukuk, **Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, (74), <http://www.e-akademi.org/incele.asp?>, (10.10.2023).
- The Boston Consulting Group [BCG] (2015), Industry 4.0 The Future Of Productivity And Growty In Manufacturing Indutries, https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries (21.05.2022).
- The Rural Income Maintenance. Experiment** (1970), Summary Report By U.S. Department Of Health, Education, And Welfare Srlo.
- The Word Bank (2023), **The Word Bank In DRC**, <https://www.worldbank.org/en/country/drc/overview>, (11.08.2023).
- Tokol, Aysen (2000), **Sosyal Politika**, 1. Baskı, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Bursa.
- Tomczak Danuta A. (2019), **Dyskurs Wokół Uniwersalnego Dochodu Podstawowego – Opinie W Norwegu** Polityka Społeczna, 4.

- Tuncer, Gökçen (2021), “Asgari Ücret ya da İşsizlik Maaşı Değil... Her Vatandaşa Ölene Kadar, Hiçbir Şart Olmadan Verilen Evrensel Temel Gelir, Türkiye İçin Ne Kadar Mümkün?”, **Independent Türkçe**, <https://www.indyturk.com/node/432861/ekonomi>, (07.01.2023).
- Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı (2022a), **Hollanda**, <https://www.mfa.gov.tr/hollanda-kunyesi.tr.mfa>, (31.07.2023).
- _____ (2022b), **Norveç**, <https://www.mfa.gov.tr/norvec-ekonomisi.tr.mfa>, (01.08.2023).
- _____ (2022c.), **Namibya’nın Ekonomisi**, https://www.mfa.gov.tr/namibya_nin-ekonomisi.tr.mfa, (07.01.2023).
- Türkiye Dış İlişkileri Bakanlığı (2019), **Finlandiya’nın Ekonomisi**, Finlandiya’nın Ekonomisi / T.C. Dışişleri Bakanlığı (mfa.gov.tr), (16.12.2022).
- TÜSİAD (2016), **Türkiye’nin Küresel Rekabetçiliği İçin Bir Gereklilik Olarak Sanayi 4.0** <https://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/8671-turkiyenin-sanayi-40-donusumu> (21.05.2022).
- UBI WORKS (2021), **Canada’s First Basic Income Bill:C-273**, <https://www.ubiworks.ca/basicincomebill>, (24.07.2023).
- Uluslararası Çalışma Örgütü (1952),102 Nolu Sözleşme Sosyal Güvenliğin Asgari Normlar Hakkında Sözleşme.
- United Nations Economic And Social Commission For Asia And The Pacific [ESCAP] (2018), **Universal Basic Income**, MPFD Policy Briefs, 66.
- United Nations Conference on Trade And Development (UNCTAD) (2016), **Robots And Industrialization In Developing Countries**, Policy Brief, Nr.50.
- URL, “CDC in Namibia”, (2002) https://www.cdc.gov/globalhealth/countries/namibia/pdf/namibia_factsheet.pdf, (28.07.2023).
- URL, “Basic Income In France: Bringing UBI Back To The Centre Of Political Debate”, (2021) <https://www.ubie.org/basic-income-in-france-a-comprehensive-overview-of-the-debate-around-basic-income-the-future-of-the-movement-and-its-political-allies/> (09.08.2023).
- URL, “Nesnelerin İnterneti Sıkça Sorulan Sorular”, (2021) <https://ankaref.com/blog/nesnelerin-interneti-sikca-sorulan-sorular-44> (31.05.2022).
- URL, “Basic Income Grant (BIG) in Namibia”, (2016), Centre For Public Impact A BCG Foundation, <https://www.centreforpublicimpact.org/case-study/basic-income-grant-big-namibia>, (28.07.2023).
- URL, “Evrensel Temel Gelire Sahip Ülkeler 2023”, (t.y.), <https://worldpopulationreview.com.translate.google/country-rankings/countries-with-universal-basic-income?> (06.07.2023).

- URL, “Global Basic Income Foundation” (t.y.), <http://www.globalincome.org/English/Global-Basic-Income.html/> (21.11.2022).
- URL, “Universal Credit” (t.y.), Evrensel Kredi: Evrensel Kredi Nedir - GOV.UK (www.gov.uk), (03.01.2023).
- URL, “Ücretin Tanımı ve Ücret Olarak Vergilendirilecek Diğer Ödemeler” (2017), <https://vergidosyasi.com/2017/12/14/ucretin-tanimi-ve-ucret-olarak-vergilendirilecek-diger-odemeler/> (03.11.2021).
- URL. “Endüstri 4.0 ve Sistem Entegrasyonları” (t.y.), https://www.akillifabrika.org/Endustri_4.0_ve_Sistem_Entegrasyonlari,cnt-6 (09.05.2022).
- URL, “An Act To Establish A National Strategy For A Guaranteed Basic Income”, (2021), <https://www.parl.ca/legisinfo/en/bill/43-2/c-273?view=about>, (18.09.2023).
- URL, “Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Sosyal Konut, Ev Sahipliği ve Kiracı İstatistikleri, (2022), <https://tr.euronews.com/>, (21.03.2024).
- URL, “Benefits and Wages 2007 OECD Indicators” (2007), https://read.oecd-ilibrary.org/employment/prestations-et-salaires-2007_ben_wages-2007-fr#page1 (19.04.2022).
- Url, “Child Benefits” (t.y.) <https://www.skatturinn.is/english/individuals/child-benefits/child-benefits/child-benefits> (24.02.2024).
- URL, “Universal Basic Income Boost For Region In The Democratic Republic Of Congo Announced”,
file:///C:/Users/ASUS/Downloads/220302_Pressrelease_EightBasicIncomeDRC-1.pdf,
(15.01.2023).
- URL, “Assessing The Feasibility Of Citizens’ Basic Income Pilots In Scotland: Final Report”,
file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Draft-Final-CBI-Feasibility_Main-Report-June-2020.pdf
(15.03.2023).
- URL, “Canada’s First Basic Income Bill-273”, <https://www.ubiworks.ca/basicincomebill>,
(24.02.2023).
- URL, “A Big Local Basic Income Proposal For A Locally Led Basic Income Pilot”,
file:///C:/Users/ASUS/Downloads/2022.12.23_A_Big_Local_Basic_Income_Pilot_Proposal.pdf,
(05.04.2024).
- Vanderborght, Yannick (2004), **Do Trade Unions Form An Obstacle To The Introduction Of A Basic Income?** Some Lessons From An Empirical Study On Five OECD Countries.

- _____ (2011), ‘GERMANY: Pirate Party Endorses Basic Income In Its National Campaign’, **BIEN**, <https://basicincome.org/news/2011/12/germany-pirate-party-endorses-basic-income-in-its-national-campaign/>, (09.08.2023).
- Veen, Robert Van Der ve Parijs, Phillppe Van (1986), ‘**A Capitalist Road To Communism**’ **Theory Society**, 5, 635-655.
- Walker, lauren (2023) ‘**Basic Income Not A 'Miracle Cure' For Poverty, Belgian Study Shows**’ **The Brussels Times**, <https://www.brusselstimes.com/377265/basic-income-not-a-miracle-cure-for-poverty-belgian-study-shows>, (08.08.2023).
- Widerquist, Karl (2005), **A Failure To Communicate: What (If Anything) Can We Learn From The Negative Income Tax Experiments?** **The Journal of Socio-Economics**, 34, 49-89, Department of Politics, Lady Margaret Hall, Oxford University, UK.
- _____ (2017), ‘**The Basic Income Guarantee Experiments Of The 1970s: A Quick Summary Of Results**’, **BIEN**, <https://basicincome.org/news/2017/12/basic-income-guarantee-experiments-1970s-quick-summary-results/>, (27.07.2023).
- Word Economic Forum (2017), **Is The Solution To Extreme Wealth Inequality Really –Alaska?** **Geo Economics**, <https://www.weforum.org/agenda/2017/04/extreme-wealth-inequality-alaska-model/>, (24.11.2023).
- Wos, Rafat (2017), ‘**Unconditional Basic Income**’, **Apsen Review**, <https://www.aspeninstitutece.org/article/2017/unconditional-basic-income-ubi/?gclid=> (26.12.2022).
- Zhang, Qi vd. (2010), ‘**Cloud Computing: State-Of-The-Art And Research Challenges**’, **J Internet ServAppl**, 1, 7-18.
- Zheng, Yuan (2017), ‘**Universal Basic Income (UBI): A Policy Option For China Beyond 2020?**’, **UNDP China Office, Empowered Lives Resilient Nations**.
- Zubritski, Y. vd. (2007), **İlkel Köleci Feodal Toplum**, (çev. Sevim Belli), 14, Sol Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

2005 yılında sam ilköğretimi; 2009 yılında Abdülkadir Lisesi'ni; 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümünü bitirdi. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü'ne Başladı.

Evli olan KILIÇ, iyi derecede İngilizce bilmektedir.

